

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE İNTİHAR AMACI OLMAYAN
KENDİNE ZARAR VERME DAVRANIŞI İLİŞKİSİNDE DUYGU DÜZENLEME'NİN
ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

HAZAL ÖRNEK

GAZİANTEP-2018

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE İNTİHAR AMACI OLMAYAN
KENDİNE ZARAR VERME DAVRANIŞI İLİŞKİSİNDE DUYGU DÜZENLEME'NİN
ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

HAZAL ÖRNEK

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. BENGİ SEMERCİ

GAZİANTEP-2018

KABUL VE ONAY

Hazır ÖRNEK..... tarafından hazırlanan "Algılanan Ebeveyn Tutumları ve İntihar Amaçlı Olmayan Kendine Zarar Verme Davranışı ilişkisinde duygu düzenlemenin aracı rollerin incelenmesi" başlıklı bu çalışma 13./07./2018.. tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

.....
Doç. Dr. Berke Semerci
(Başkan)

.....
Doç. Dr. Sevil Sevil Başoğlu
(Üye)

.....
Dr. Öğretim Görevlisi Hür Ton Çemer
(Üye)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım./...../.....

.....
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Algılanan Ebeveyn Tutumları ve İntihar Amacı Olmayan Kendine Zarar Verme Davranışı İlişkisinde Duygu Düzenleme'nin Aracı Rolünün İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

...../...../.....

[İmza]

Hazal ÖRNEK

ÖNSÖZ

Tezimin hazırlanması sürecinde ilgi, destek ve tecrübelerini esirgmeden her daim paylaşan ve yol gösteren değerli danışmanım Prof. Dr. Bengi Semerci hocama şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca bu süreçte bilgilerini ve yardımlarını esirgemeyen ve tezimin belirli aşamalarında yardımcı olan Doç. Dr. Ali Evren Tufan ve Dr. Akif Avcu hocama desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Tezimin prosedürlerinin uygulanması sürecinde ise gerekli yasal onayları sağlayan Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Varlık sebeplerim, bu günlere gelmemde en çok emeği geçen, gerek eğitim hayatım gerekse yaşamla mücadelede her zaman yanımda olduklarını bildiğim ve her zorluğun üstesinden gelebileceğime daima inanan yegane kişiler olan ve aynı zamanda ilk öğretmenlerim olan anne ve babama ve varlığıyla hayatıma neşe katan canım kardeşime attığım bu adımda da yanımda oldukları ve bu süreçte motivasyon ve desteklerini bir an olsun esirgemedikleri için çok teşekkür ediyorum. İyi ki varsınız.

Gaziantep, 2018

Hazal ÖRNEK

ÖZET

Bu çalışmada, algılanan ebeveyn tutumları ile intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı ilişkisinde duygu düzenleme becerilerinin aracı bir rolü olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla yürütülen çalışma, korelasyonel yöntem kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu, Gaziantep Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan ve yaşamları boyunca en az bir kez kendine zarar verme davranışı sergilemiş 18-52 yaş aralığındaki 150 erkek hükümlüden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulması aşamasında amaçlı ve uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırma verileri Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği, Duygu Düzenlemede Güçlükler Envanteri ve Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi Bağımlı Gruplar için T-testi, Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis Non-Parametrik Varyans Analizi, Pearson Korelasyon Katsayısı ve Çoklu Lineer Regresyon Analizi kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda algılanan ebeveyn tutumları ve intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı üzerinde, duygu düzenlemenin stratejiler alt boyutunun aracı bir rolü olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular alanyazın doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Ebeveyn Tutumları, İntihar Amacı Olmayan Kendine Zarar verme, Duygu Düzenleme.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine whether emotional regulation skills have an intermediary role in relation to perceived parental attitudes and non-suicidal intent self-injury behavior. The study conducted for this purpose was carried out using a correlational method. This study group consisted of 150 male convicts in the Gaziantep Open Prison, aged between 18-52 years, who had at least one self-injurious behavior during their lifetime. A purposeful and appropriate sampling technique was used in the development of the study group. The research data were collected using the Socio-Demographic Information Form, Abbreviated-Perceived Parental Attitudes Scale, Difficulties in Emotion Regulation Scale and Self-Harm Behavior Assessment Inventory. Analysis of data is made T-test for Dependent Groups, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis Non-Parametric Analysis of Variance, Pearson Correlation Coefficient and Multiple Linear Regression Analysis. As a result of the study, the strategy sub-dimension of emotion regulation found that it has a mediating role in perceived parental attitudes and non-suicidal self-injurious behavior. Obtained findings are discussed in the light of the literature.

Key Words: Perceived Parenting Attitudes, Non-Suicidal Self-Injury, Emotion Regulation

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.2.1 Araştırma Soruları	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Sayıltıları... ..	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Duygu Düzenleme Kavramı.....	7
2.1.1. Duygu Düzenlemenin Tanımı.....	7
2.1.2. Teorik Altyapı: Süreç Modeli.....	8
2.1.2.1. Duygu Düzenleme Stratejileri.....	9

2.1.2.2. Duygu Düzenleme Boyutları.....	10
2.1.3. Duygu Düzenleme İle İlgili Yapılan alışmalar.....	11
2.2. Ebeveynlik kavramı ve Algılanan Ebeveyn Tutumları.....	11
2.2.1. Tanım.....	11
2.2.2. Ebeveynlik Tutumları.....	12
2.2.3. Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı (EKAR).....	14
2.2.3.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu.....	15
2.2.4. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Duygu Düzenleme İlişkisi.....	15
2.3. Kendine Zarar Verme Davranışı.....	16
2.3.1. Kendine Zarar Verme Davranışı Tanımı.....	16
2.3.2. Kendine Zarar Verme Davranışının Sınıflandırması.....	18
2.3.3. Kendine Zarar Verme Davranışının Yaygınlığı.....	18
2.3.4 Etiyolojik Nedenler, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler.....	19
2.3.4.1. Yaş.....	19
2.3.4.2. Cinsiyet.....	19
2.3.4.3. Diğer Etmenler.....	20
2.3.5 Kendine Zarar Verme Davranışının İşlevleri.....	20
2.3.5.1 Entegre Kuramsal Kendine Zarar Verme Modeli.....	21
2.3.6. Kendine Zarar Verme Davranışının Nedenleri.....	22
2.3.7. Kendine Zarar Verme Davranışının Diğer Bozukluklarla İlişkisi.....	23
2.3.8. Kendine Zarar Verme Davranışı Tedavisi.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırma Deseni.....	26
3.2. Evren ve Örneklem.....	26
3.3. Veri Toplama Araçları.....	27
3.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	27
3.3.2. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği (DDGÖ).....	27
3.3.3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği (EMBU/ KAET-Ç).....	28
3.3.4. Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri (KZVDDE).....	29
3.4 Verilerin Toplanması ve Analizi.....	30

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM.....	32
4.1. Sosyo-Demografik Verilerle İlgili Bulgular.....	32
4.2. Ölçeklerle İlgili Bulgular.....	32
4.2.1. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği (DDGÖ) ile İlgili Bulgular.....	32
4.2.2. Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri (KZVDDE) ile İlgili Bulgular.....	33
4.2.2.1. Kendine Zarar Verme Davranış Biçimi ile İlgili Bulgular.....	33
4.2.2.2. Kendine Zarar Verme Davranışının Başlangıcı, Çevresel Şartlar ve Dürtü-Davranış İlişkisi ile İlgili Bulgular.....	34
4.2.2.3. Kendine Zarar Verme Davranışı Envanteri İşlevleri ile İlgili Bulgular.....	35
4.2.3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği (KAET-Ç) ile İlgili Bulgular.....	36
4.3. Ölçekler Arasındaki Korelasyonlar ile İlgili Bulgular.....	37

4.3.1. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği Arasındaki Korelasyonlar.....	37
4.3.2. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Kendine Zarar Verme Davranışı İşlevleri Arasındaki Korelasyonlar.....	39
4.3.2.1. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeğinin Otonom İşlevlerle Korelasyonları.....	39
4.3.2.2. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeğinin Sosyal İşlevlerle Korelasyonları.....	39
4.3.3. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği ve Kendine Zarar Verme Davranışı İşlevleri Arasındaki Korelasyonlar.....	40
4.3.3.1. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeğinin Otonom İşlevlerle Korelasyonları.....	40
4.3.3.2. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeğinin Sosyal İşlevlerle Korelasyonları.....	40
4.4. Eğitim Düzeyi ve Ölçeklerin İlişkisi.....	40
4.4.1. Eğitim Düzeyi ve Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İlişkisi.....	40
4.4.2. Eğitim Düzeyi ve Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri-İşlevler Puanları Arasındaki İlişkiler.....	43
4.4.3. Eğitim Düzeyi ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiler.....	44
4.5. Meslekler ve kullanılan ölçeklerin ilişkisi.....	45
4.5.1. Meslekler ve Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İlişkisi.....	45
4.5.2. Meslekler ve Kendine Zarar Verme Davranışı Envanteri-İşlevler Puanları Arasındaki İlişkiler.....	46
4.5.3. Meslekler ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiler.....	47
4.6. Medeni Durum ve Ölçeklerin İlişkisi.....	48
4.6.1. Medeni Durum ve Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İlişkisi.....	48

4.6.2. Medeni Durum ve Kendine Zarar Verme Davranışı Envanteri-İşlevler Puanları Arasındaki İlişkiler.....	49
4.6.3. Medeni Durum ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiler.....	50
4.7. Algılanan Ebeveyn Tutumlarının İntihar Amaçlı Olmayan Kendine Zarar Verme Davranışını Yordayıcı Etkisi.....	51
4.8. Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Duygu Düzenleme Güçlüklerini Yordayıcı Etkisi.....	52
4.9. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İntihar Amaçlı Olmayan Kendine Zarar Verme Davranışını Yordayıcı Etkisi.....	52
4.10. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Kendine Zarar Verme Davranışı Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Becerilerinin Aracı Etkisi.....	54
BEŞİNCİ BÖLÜM	
TARTIŞMA.....	55
ALTINCI BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
6.1. Sonuçlar.....	63
6.2. Öneriler.....	65
KAYNAKÇA.....	66
EKLER.....	74
Ek 1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	74
Ek 2. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği.....	75
Ek 3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği.....	83
Ek 4. Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri.....	87
Ek 5. İzin Yazısı.....	92
Ek 6. Katılımcı Onam Formu.....	93

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Örneklemede Saptanan Kendine Zarar Verme Davranış Biçimlerinin Yaygınlığı ve Sıklığı.....	33
Tablo 2. Örneklemede Saptanan Kendine Zarar Verme Dürtüsü ve Davranış Arasındaki Zamansal İlişkiler.....	35
Tablo 3. Kendine Zarar Verme Davranışı İçin İşlev ve Alt Boyut Puan Ortalamaları.....	36
Tablo 4. Anne ve Babalar İçin Doldurulmuş Olan Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	37
Tablo 5. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	38
Tablo 6. Eğitim Düzeyine Göre Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği Puanları.....	41
Tablo 7. Eğitim Düzeyine Göre Kendine Zarar Verici Davranış İşlevleri.....	43
Tablo 8. Eğitim Düzeyine Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları.....	44
Tablo 9. Mesleğe Göre Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği Puanları.....	45
Tablo 10. Mesleğe Göre Kendine Zarar Verme Davranışı İşlev Puanları.....	46
Tablo 11. Mesleklere Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları.....	47
Tablo 12. Medeni Duruma Göre Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği Puanları.....	48
Tablo 13. Medeni Duruma Göre Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri-İşlevler Ölçeği Puanları.....	49
Tablo 14. Medeni Duruma Göre Algılanan Ebeveyn Tutumları.....	50
Tablo 15. Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Kendine Zarar Verici Davranış İşlevlerini Yordayıcı Etkisi.....	51
Tablo 16. Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Duygu Düzenleme Güçlüklerini Yordayıcı Etkisi.....	52
Tablo 17. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İntihar Amaçlı Olmayan Kendine Zarar Verme Davranışlarını Yordayıcı Etkisi.....	53

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

- Şekil 1.** Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği-Stratejiler Alt Testi Puan Ortancaları ve Dağılımı..... 42
- Şekil 2.** Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği-Amaçlar Alt Testi Puan Ortancaları ve Dağılımı..... 42

KISALTMALAR LİSTESİ

WHO	:	World Health Organization
DDGÖ	:	Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği
KZVDDE	:	Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri
KAET-Ç	:	Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Form

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsan bazen tam olarak hissettiği duyguyu adlandırabilir. Kimi zaman engellenen hedefleri için kızar, kimi zaman bir kayıp uğruna üzülür ya da yaklaşan bir meydan okumadan korkar. Nasıl hissettiğini bilmek, kişiyi o durumun önemi hakkında bilgilenmeye, sonrasında ise hissettiği duyguyu değiştirmeye ilgili neler yapması gerektiğini görmesine yardımcı olur. Ancak bazı duygular tam ayırımsanamaz ve evrensel bir tarzda temsil edilip, genelde hoş ya da tatsız olarak tanımlanmaya çalışılır (Barrett, Gross, Christensen ve Benvenuto, 2001: 714). Nezlek ve Kuppens (2008: 561), duyguların insanların hem kişiler arası hem de içsel olarak merkezi unsurları olduğunu ve duygusal deneyimlerin insanlar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz güçlü etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde Greenspan ve Shanker (2004: 316), zihinsel yaşamın tümünün duygusal unsurlardan oluştuğunu, gelişim evrelerinin tümünün duygusal 'sinyalleme' ve duygusal etkileşimdeki 'algı', 'bilgi' ve 'dil' deki ilerlemeyi yansıttığını ve tüm deneyimlerimizde duyguların merkezi bir rolü olduğunu vurgulamışlardır. Duyguların bu merkezi öneminden hareketle, bireyin sahip olduğu aile ortamının ve çevresinin, duyguların sağlıklı bir şekilde şekillendirilmesi ve gelişmesi sürecinde kritik bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Çünkü, çevrenin bir parçası olarak yaşayan bireyler, doğdukları andan itibaren çevrelerinin etkisi altında kalmaktadırlar.

Çocukların gelişiminde, yaşamlarının ilk yıllarında daha fazla olmak üzere anne ve babanın etkisi önemli olduğu için uzun yıllardır psikoloji alanyazınının ana konusu bu etkiyi değerlendirmek olmuştur (Dural ve Yalcin, 2014: 222). Çocukların gelişim sürecinde ebeveynlerinin tutumlarını nasıl algıladıklarının erişkin yaşamlarına yansması açısından önemli bir rolü olabileceği düşünülmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalardan biri Anlı ve Karşlı (2010) tarafından yapılan ve algılanan ebeveyn tutumlarının, çocuk ve yetişkinlerin ruh sağlığının en önemli belirleyicileri arasında yer aldığını ve ergenlik veya erişkinlik dönemi psikopatolojisi ile ilişkili olduğunu bulan çalışmalarıdır. Gelişimin erken dönemlerinde kötü muamele, bakım verilen ortamda modelleme ve destek eksikliği, olumlu duygulanımın olmaması, katı disiplin, olumsuz kontrol, tutarsızlık ve duyarsızlık gibi pek çok faktör duyguların düzensizliğine neden olabilmektedir (Robinson, Morris, Heller, Scheeringa, Boris ve Smyke,

2009: 422). Çocukların uzun vadeli psikolojik uyumu için ebeveyn uygulamalarının önemi, gelişimsel psikoloji ve aile psikolojisi alanlarında da her zaman merkezi bir ilke olarak kabul edilmiştir... araştırmacılar tarafından ebeveynin eleştirel ve müdahaleci tutumu, alay etme davranışları ebeveynlerin aşağılayıcı tutumları olarak adlandırılmış ve bu tür tutumların çocukların duygu düzenleme becerilerini sağlıklı bir şekilde geliştirmelerinde güçlükler yaşamalarına neden olduğu belirtilmiştir (Gottman, Katz ve Hooven, 1996: 243-245).

Ebeveyn-çocuk ilişkileri, sadece çocukluk döneminde değil, ergenlik ve genç erişkinlik döneminde de duygu düzenlemesi için gelişimsel bir ortam oluşturmaya devam etmektedir ve ebeveynlerle yaşam boyunca kurulan ilişkiler, duygu düzenlemesinin geliştirilmesi için bir bağlam işlevi görmektedir ve duygu düzenleme, sosyal olarak da doyurucu ilişkiler kurmanın anahtar bir bileşenidir (Bell ve Calkins, 2000: 160). Psikoloji alanyazını incelendiğinde son yıllarda duygu düzenleme konusundaki çalışmaların oldukça ağırlık kazandığı ve bu alanda pek çok çalışma yapıldığı görülmektedir. Yapılan bir çalışmada ebeveyn duygusallığı ve düzenlemesinin, çocukların duygu düzenlemesi ve sosyal işlevselliği ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Cumberland-Li, Eisenberg, Champion, Gershoff ve Fabes, 2003). Bunun yanında, duygusal uyarılmalar farklı bireyler için farklı anlamlar ifade edebilmektedir. Örneğin; öfke duygusu bazı insanlara güç verirken bazı insanları altüst edebilir veya bir başkası tarafından bu duygu reddedilebilir ya da bu duygudan kaçınılabılır. Dolayısıyla duygu düzenleme kavramı bu bireysel farklılıkların da önemli bir bileşenidir (Thompson, 1994: 26).

Tüm bireyler için zihinsel, fiziksel ve sosyal sağlık birbirine sıkı sıkıya bağlıdır ve yaşamın hayati unsurlarıdır. Bu ilişkiye dair kavrayış arttıkça ruh sağlığının, bireylerin, toplumun ve ülkelerin genel refahı için hayati bir öneme sahip olduğu daha da açık hale gelmektedir (World Health Organization, 2001: 3). Bireysel psikolojik faktörler, zihinsel ve davranışsal bozuklukların gelişimi ile bağlantılıdır. Bu anlayışı şekillendiren temel bulgulardan biri, çocukluk döneminde ebeveynler veya diğer bakım verenlerle kurulan ilişkilerin hayati önemidir. Sevgi, özenli ve istikrarlı bakım, bebeklerin ve küçük çocukların dil, akıl ve duygu düzenleme gibi becerileri sağlıklı olarak geliştirmelerini sağlar. Çocuklar bunlardan mahrum bırakıldığında ilerleyen dönemlerde zihinsel ve davranışsal bozukluklar yaşama olasılıkları daha yüksek olmaktadır (WHO, 2001: 12).

Günümüzde hem bireyin kendisi hem de çevresi üzerinde olumsuz etkilere yol açan ve bu nedenle önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelen uyumsuz davranışlardan biri de kendine zarar verme davranışıdır. Kendine zarar verme davranışı, tekrarlayıcı, ölüm isteği olmadan amaçlı olarak gerçekleştirilen ve doku hasarı ile sonuçlanan, bireyin kendi bedenine yönelik

girişimleri olarak tanımlanmıştır (Aksoy ve Ögel, 2006: 4). Bu durum, bireylerin yaşam kaliteleri üzerinde pek çok olumsuz etkiye yol açar. Yaşamı tehdit etmesi nedeniyle intihar riski, özellikle dikkat edilmesi gereken bir sorundur. Özellikle kadınlarda, annesinin eğitim düzeyi düşük olanlarda, borderline kişilik bozukluğu olanlarda ve tekrarlayıcı kendine zarar verme davranışı olanlarda intihar riskinin daha yüksek olduğunu bildiren Uysal (2010), kendine zarar verme davranışının intihar için risk etmeni olduğunu belirtmiştir. İnsan yaşamına fiziksel ve psikolojik açıdan verdiği zararlar nedeni ile kendine zarar verme davranışının nedenlerinin anlaşılması önemlidir (Nock, 2010: 152). Zelkowitz, Cole, Han ve Tomarken (2016), intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışı ile ilgili duygusal zayıflıkların ortaya çıkarılmasının, araştırmacı ve klinisyenlerin müdahaleler için önemli hedefler belirlemelerine yardımcı olabileceğini belirtilmişlerdir. Kendine zarar verme davranışı dünyada ve ülkemizde oldukça sık görülmesine karşın bu konuda yapılan çalışmalar az sayıdadır.

Toplumsal yaşamlarımız belirli kurallar üzerine inşa edilmiştir ve toplumun her bir üyesinin ortaklaşa uyduğu kurallar çerçevesinde işlemektedir. Toplumsal yaşamın çerçevesinin yasalarla çizilmesi, hem toplumsal yaşamı hem de bireyi koruma amacına hizmet etmektedir. Var olan bu kurallara uyumsuz olan davranışlar normal dışı kabul edilir. Normal dışı davranışların yasal tanımı ise suçtur. Suç kavramının ortaya çıkışından bu yana toplum düzenini korumak ve suçu önlemek için çeşitli sistemler ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri Ceza Adalet sistemidir (Akgün ve Duyan, 2013).

Ülkemizdeki Ceza ve İnfaz Kurumlarının durumu incelendiğinde 2018 yılı itibariyle toplamda 386 Ceza ve İnfaz Kurumunun bulunduğu ve son 10 yıl içerisinde tutuklu ve hükümlü sayısında önemli bir artış olduğu görülmektedir. Bu hükümlü ve tutukluların büyük çoğunluğunu özellikle 21-39 yaş (genç erişkin) bireylerin oluşturduğu ve her iki cinsten tutukluların daha çok düşük eğitim düzeyine sahip ve evli oldukları görülmektedir. Tutuklu ve hükümlülerin suç gruplarına göre dağılımları incelendiğinde ilk sırada “hırsızlık” suçlarının bulunduğu, bunu sırası ile “uyuşturucu kullanma ve satma”, “adam öldürme”, “yaralama”, “yağma ve gasp” “cinsel suçlar”, “sahtecilik”, “dolandırıcılık”, “fuhuş” ve “adam öldürmeye teşebbüs” suçlarının takip ettiği saptanmaktadır (www.cte.adalet.gov.tr). Kendine zarar verme davranışının cezaevi nüfusunda toplam nüfusa göre 4 ila 40 kat fazla olduğu, psikiyatrik sorunları olanlarda, bu nedenle tedavi görmüş olanlarda, madde kullanım öyküsü olanlarda ve özellikle cezasının erken evresinde olanlarda daha sık görüldüğü bildirilmiştir (The Psychologist, 2011: 501). Ceza infaz kurumlarındaki yüksek ruhsal bozukluk oranı çeşitli etmenlerle ilişkilidir: ruhsal bozukluğu olan bireylerin halka yönelik bir tehdit oluşturduğuna

dair yaygın yanlış inanışlar, birçok toplumun zor ya da rahatsız edici davranışlara karşı genel hoşgörüsüzlüğü ve çoğu durumda birçok ülkede tedavi hizmetlerine erişim yetersizliği bu etmenler arasındadır. Ayrıca var olan psikiyatrik sorunlar cezaevi koşulları nedeniyle artabilmektedir (WHO, bt). Gelişmiş birçok ülkede, Ceza İnfaz Kurumları önemli bir çalışma sahası durumundadır. Bu kurumların işlevi, ceza vermenin caydırıcılığı, fiziki koşullar ve rehabilitasyon faaliyetleri gibi konularla ilgili pek çok çalışma yapıldığı görülmektedir. Fakat ülkemizde bu alanla ilgili yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır (Kızmaz, 2007).

Alanyazın incelendiğinde, kendine zarar verme davranışı ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunun özellikle ergen örneklemleri ile yapıldığı, kendine zarar vermenin ağırlıklı olarak yeme bozuklukları, borderline kişilik bozukluğu, bipolar bozukluk ve çocukluk dönemi istismarı gibi konularla ilişkilendirildiği çalışmalar görülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalarda kendine zarar verme davranışına hangi cinsiyet grubunda daha fazla rastlandığı ile ilgili net bir görüş birliği yoktur ve çalışmalar bu konuda farklı sonuçlar vermektedir. Buna ek olarak, duygu düzenlemesi ve kendine zarar verme davranışının ilişkilendirildiği pek çok çalışmaya rastlanmasına rağmen ülkemizde bu konuda oldukça sınırlı sayıda çalışmanın mevcut olduğu görülmüştür.

Ceza İnfaz Kurumu nüfusunun, ruhsal ve davranışsal sorunlar açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahip olması ve özellikle bu gruplarda kendine zarar verme davranışının günümüzde önemli bir sorun haline gelmiş olması nedeniyle bu soruna çözüm getirecek araştırmalara gereksinim vardır. Yapılan az sayıdaki çalışma, ergen tutuklularla gerçekleştirilmiştir. Ama kendine zarar verme olgusunun yetişkin yaşamdaki sürekliliğini ele alan ve hükümlü-tutukluların algıladıkları ebeveyn tutumlarının yetişkin dönemlerindeki kendilerine zarar verme davranışıyla ilişkisine duygu düzenleme becerilerinin aracılık edip etmediği ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum hem Ceza infaz Kurumlarındaki hükümlü-tutukluların uyum bozucu davranışlarına yönelik kavrayışın artmasında, hem de bu kişilere yönelik kalıcı yaklaşımlar planlanmasında güçlükler yaratmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yukarıda ortaya konan tartışmalardan hareketle yapılan bu çalışmanın genel amacı, Gaziantep Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan ve intihar amacı olmadan kendine zarar vermiş olan hükümlülerin kendilerine zarar verme davranışları ile algıladıkları ebeveyn tutumları arasında bir ilişki olup olmadığının saptanması ve varsa bu ilişkiye duygu düzenleme

becerilerinin aracılık edip etmediğinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1.2.1. Araştırma Soruları

1. Algılanan ebeveyn tutumları ve kendine zarar verme davranışı arasındaki ilişkide duygu düzenleme becerilerinin aracı bir etkisi var mıdır?
2. Algılanan ebeveyn tutumları intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını yordamakta mıdır?
3. Algılanan ebeveyn tutumları duygu düzenlemeyi yordamakta mıdır?
4. Duygu düzenleme intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını yordamakta mıdır?
5. Eğitim düzeyi duygu düzenleme güçlüklerini etkilemekte midir?
6. Eğitim düzeyi intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını etkilemekte midir?
7. Eğitim düzeyi algılanan ebeveyn tutumlarını etkilemekte midir?
8. Mesleki değişkenler duygu düzenleme güçlüklerini etkilemekte midir?
9. Mesleki değişkenler intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını etkilemekte midir?
10. Mesleki değişkenler algılanan ebeveyn tutumlarını etkilemekte midir?
11. Medeni durum duygu düzenleme güçlüklerini etkilemekte midir?
12. Medeni durum intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını etkilemekte midir?
13. Medeni durum algılanan ebeveyn tutumlarını etkilemekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda yazında Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu örneklemeyle ilgili yapılan çalışmalar artmıştır. Bu artış ülkemizde de görülmektedir. Cezaevi nüfusunda bulunan kişilerin gerek çevresel, gerek psikolojik birbiriyle ilişkili pek çok etmen nedeniyle uyum bozucu davranışlar sergileyebildikleri ve bunlardan en sık görülenlerden birinin intihar amacı taşımayan kendine zarar verme davranışı olduğu ve bu durumun pek çok olumsuz sonucu

beraberinde getirdiği görülmüştür. Fakat cezaevi nüfusunda bulunan her hükümlü/tutuklunun kendine zarar verme davranışı sergilememesi, bu davranışın oluşmasında başka etmenlerin olduğunu düşündürmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada hükümlü/tutukluların algıladıkları ebeveyn tutumlarının kendilerine zarar verme davranışları üzerinde etkisi olabilecek bir unsur olduğu düşünülmüştür. Fakat çocukluğunda olumsuz ebeveyn tutumlarıyla karşılaşmış ya da algıladıkları ebeveyn tutumları olumsuz olan her bireyde kendine zarar verme davranışı görülmemesi nedeniyle, bireysel etmenleri araştırmak amacıyla bu ilişkiye aracılık edebileceği düşünülen duygu düzenleme kavramı da ele alınmıştır. Alanyazında cezaevi nüfusuyla yapılmış pek çok çalışma olmasına rağmen bu üçlü ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmadan elde edilecek sonuçların, Ceza ve İnfaz Kurumlarında kendine zarar verme davranışı konusunda önleyici ve tedavi edici çalışmaların yapılabilmesine olanak sağlayacağı umulmaktadır. Aynı zamanda kendine zarar verici davranış gösteren mahkumlara karşı olan önyargıyı düzenleyici bilginin hem uygulamada, hem de bilimsel yazında katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sayıltıları

Bu araştırmanın sayıltıları şu şekildedir;

1. Araştırmaya katılan hükümlülerin test almaya yönelik tutumlarının aynı olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan hükümlülerin ölçeklerdeki sorulara samimi ve doğru yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan bu çalışma yalnızca Gaziantep Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlüleri kapsamakta, Türkiye genelindeki Ceza ve İnfaz Kurumlarının tümünü temsil etmemektedir. Çalışma sadece hükümlülerle yürütülmüş olup, tutuklu örnekleme yer verilmemiştir. Ayrıca çalışmada yalnızca genç yetişkin ve yetişkin yaş gruplarına yer verilmiş, ergen örnekleme çalışmaya dahil edilmemiştir ve çalışma sadece erkek hükümlülerle yürütüldüğünden cinsiyetler arası oluşabilecek farklar göz ardı edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde duygu düzenleme kavramının tanımı, ebeveynlik ve algılanan ebeveyn tutumlarının özellikleri, intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışının tanımı, özellikleri ve kuramsal çerçevelerinden bahsedilmiş, ilgili alanyazın çalışmaları sunulmuştur.

2.1. Duygu Düzenleme Kavramı

2.1.1. Duygu Düzenlemenin Tanımı

Gross'a (1998) göre duygu düzenlemesi, bireylerin sahip oldukları duyguları deneyimleme ve ifade etme biçimlerini etkiledikleri süreçleri ifade eder. Duygu düzenleyici süreçlerin otomatik ya da kontrollü, bilinçli ya da bilinçsiz olabileceğini ve duygu üretme sürecinde bir ya da daha fazla noktada etkiye sahip olabileceğini belirten Gross (1998), duygu düzenlemesinin, açık davranışın yokluğunda fizyolojik yanıtta büyük bir artış meydana geldiği zaman, duygu bileşenlerinin birbirleriyle ne şekilde ilişkili olduğuyla ilgili değişiklikleri de içerdiğini vurgulamıştır. Duygu düzenlemesi, herhangi bir durumda anlık ve uzun vadeli hedeflere uygun olarak duygusal tepkilerde esneklik sağlamaktadır. Gross ve Thompson (2007), duygu düzenlemesinin, bireyin hedeflerine bağlı olarak duyguyu hafifletebileceği, yoğunlaştırabileceği veya basitçe koruyabileceğini belirtmiş ve duygu düzenlemesinde hem içsel hem de dışsal süreçlerin gerekliliğini vurgulamışlardır. Duygu düzenleme süreçleri konuya bağlı olarak durumu hem daha iyi hem de daha kötü hale getirebilir. Örneğin; olumsuz duyguları ortadan kaldıran bilişsel stratejiler, bir tıp çalışmasının stresli koşullarda çalışmasına yardımcı olabilir fakat empati ile ilişkili duyguları da azaltabilir. Bu da uzmanın yardım davranışının azalmasına yol açabilir. Kişinin işlevsel yönelimiyle tutarlı olarak duygu düzenleyici stratejiler kişinin hedeflerini gerçekleştirmesini sağlayabileceği gibi, kişinin başkaları tarafından uyumsuz olarak algılanmasına da neden olabilir (Gross ve Thompson, 2007: 9).

Gross ve Thompson (2007: 19), duygu düzenlemesinin geliştirilmesinde bağlamsal etmenlerin önemine değinmişlerdir ve bu bağlamsal etmenlerin; bebek ve çocukların duygularını yönetmek için ihtiyaç duydukları bakım veren kişilerin etkilerinin çeşitliliği, duygu ifadesinin uyumsal ya da uyumsuz sonuçlara yol açabileceği ortamlar ve kadın ve erkeklerin duygularının toplumsal bağlamda nasıl düzenleneceğini belirleyen kültürel değerlerden oluştuğunu bildirmişlerdir.

2.1.2. Teorik Altyapı: Süreç Modeli

Gross ve John (2003: 348), süreç modelinin temelinde daha önceki duygu-teorisyenlerinin çalışmalarında olduğu gibi duygu üretici sürecin yer aldığını belirtmişlerdir. Bu kavram, bir duygunun, duygu ipuçlarının değerlendirilmesiyle başladığını varsayar. Belirli şekillerde ele alındıklarında ve değerlendirildiklerinde duygu ipuçlarının deneysel, davranışsal ve psikolojik sistemleri içeren uyumlu bir dizi yanıt eğilimini tetiklediği ve bu yanıt eğilimleri ortaya çıktığında belirli şekillerde düzenlenebileceğini ileri sürer. Duygu zamanla ortaya çıktığından, duygu düzenleme stratejilerinin duygu üretme süreci üzerinde ancak birincil etkilere sahip olduklarında ayırt edilebileceği vurgulanmıştır. Teori, duygu düzenleme stratejilerini en geniş düzeyde öncül-odaklı ve tepki-odaklı olmak üzere ikiye ayırmıştır. Öncül-odaklı stratejiler, bireyin duygu tepkisi eğilimlerinin tam olarak harekete geçmesinden ve hem davranışlarını hem de fizyolojik yanıtlarını değiştirmeden önce yaptıklarını ifade eder. Tepki-odaklı stratejiler ise, tepki eğilimleri zaten oluşturulduktan sonra, duygu bir kez başladığında yapılan şeylere atıfta bulunur (Gross ve John, 2003: 348).

Gross ve John (2003), duygu düzenlemesinde yeniden değerlendirme ve bastırmanın önemi üzerinde durmuşlardır. Yeniden değerlendirme erken ortaya çıkan bir öncül strateji olarak, tepki oluşmadan önce eğer olumsuz duyguları azaltmak amacıyla kullanılırsa, olumsuz duygunun deneysel ve davranışsal bileşenlerini başarılı bir şekilde azaltabilir. Buna karşın, bastırma kavramı tepki-odaklı bir stratejidir, duygu-üretici süreçte nispeten geç gelir ve öncelikle duygusal tepki eğilimlerini davranışsal olarak değiştirmekten sorumludur. Bu nedenle bastırma, olumsuz duyguların davranışsal ifadesini azaltmada etkili olmalıdır, ancak bunu yaparken olumlu duygu ifadesini de sınırlayan, istenmeyen etkilere yol açabilmektedir. Bastırma, doğrudan hedef alınmayan olumsuz duyguların deneyimini azaltmaya yardımcı olmadığından

bastırma kullanıldığında bu duygular çözülmeyen kalmaya ve birikmeye devam edebilmektedir (Gross ve John, 2003: 349).

Yeniden değerlendirme ve bastırma, bireylerin duygularını etkili bir şekilde kontrol etmelerine yardımcı olabilecek tipik düzenleme stratejileri olmakla birlikte, zihinsel sağlık ile olan ilişkileri bakımından farklılıklar göstermektedirler. Yeniden değerlendirme genellikle zihinsel sağlığı geliştirici bir strateji olarak düşünülürken, bastırmanın zihinsel sorunlara katkıda bulunabileceği, bu nedenle yeniden değerlendirmenin bastırmadan daha iyi bir duygu düzenleme stratejisi olduğu düşünülmektedir (Hu, Zhang ve Wang, 2014: 344).

Nezlek ve Kuppens (2008), Gross'un modeli de dahil olmak üzere, duygu düzenleme ile ilgili mevcut araştırmaların çoğunun olumlu ve olumsuz duyguların düzenlenmesini ayırt etmediğini vurgulamış ve bu nedenle dört farklı duygu düzenleme stratejisinin kullanımını incelemiştir. Bunlar; olumlu ve olumsuz duyguların yeniden değerlendirilmesi ile olumlu ve olumsuz duyguların bastırılmasıdır. İlk olarak insanların günlük yaşamdaki duygularını düzenlemek için bu stratejileri ne sıklıkta kullandıklarını, ikinci olarak da bu tür stratejilerin kullanımının duygusal deneyimle nasıl bir ilişkisi olduğunu incelemiş ve bu ilişkileri bilmenin, birey belli duyguları yaşarken hangi duygu düzenleme türünü kullanmasının daha olası hale geleceğini görmeyi kolaylaştıracağını bildirmişlerdir (Nezlek ve Kuppens, 2008).

2.1.2.1. Duygu Düzenleme Stratejileri

Gross (1998), durum seçimi, durum değişimi, dikkat yayılması, bilişsel değişim ve tepki düzenleme olmak üzere beş duygu düzenleme stratejisi tanımlamıştır:

Durum seçimi: Duygu düzenlemesinde en ileriye dönük yaklaşımdır. Bu duygu düzenleme stratejisi, arzulanan veya arzu edilmeyen duyguların ortaya çıkmasını beklediğimiz bir durumda, daha fazla veya daha az harekete geçmemizi sağlayan eylemler gerektirmektedir. Saldırgan tutumları olan bir iş arkadaşından kaçınmak veya kötü geçen bir günün ardından komik bir film izlemek durum seçimine örnek gösterilebilir (Gross ve Thompson, 2007: 11). Durum seçimi, durumların potansiyel özellikleri hakkında bilgi vermekte ve bu özelliklere beklenen duygusal yanıtları varsaymaktadır (Gross, 1998: 283).

Durum değişimi: Bireyde duygu uyandıran her durum, kaçınılmaz olarak duygusal tepkilere yol açmaz. Durum değişiminin dışsal ve fiziksel çevreyi değiştirmekle ilgili bir kavram olduğu

bildirilmiştir. Bir durumun duygusal etkisini değiştirmek için doğrudan durumun kendisini değiştirmek, güçlü bir duygu düzenleme biçimi oluşturmaktadır. Saç kesimi için babasının seçtiği berberin yaklaşımını korkutucu bulan bir çocuğun, başka bir berbere gitmek istemesi durum değişimine örnek gösterilebilir (Gross ve Thompson, 2007: 12).

Dikkat Yayılması: Dikkat yayılması, bireylerin duygularını düzenlemek için belirli bir durumda dikkatlerini nasıl yönlendirdiklerini ifade eden bir kavramdır. İki temel dikkat yayılması stratejisinden bahsedilmiştir. Bunlar dikkati dağıtma ve dikkati toplama dır. Dikkati dağıtma, bireylerin istenmeyen bir duygusal durumla tutarsız olan düşünceleri veya anıları çağırıldığı durumlarda içsel odağı değiştirmeyi içermektedir. Dikkati toplama ise bir durumun duygusal özelliklerine dikkat çeker. Dikkat yayılması, dikkatin fiziksel olarak çekilmesi, dikkatin içsel olarak yönlendirilmesi (dikkati dağıtma ve toplama gibi) ve başkalarının dikkatimizi yönlendirmesi şeklinde gerçekleşebilmektedir (Gross ve Thompson, 2007: 13).

Bilişsel Değişim: Bilişsel değişim stratejisi, içinde bulunduğumuz durumu değerlendirme şeklimizi, durum hakkındaki düşüncemizi ya da talepleri yerine getirme yeteneğimizi değiştirerek bir durumun duygusal önemini değiştirmeyi ifade eder (Gross ve Thompson, 2007: 14).

Tepki Düzenleme: Diğer duygu düzenleme stratejilerinin aksine tepki düzenleme, duygu-üretici süreçte nispeten daha geç ortaya çıkar. Tepki düzenleme kavramı, fizyolojik, deneysel veya davranışsal bir tepkiyi mümkün olduğunca doğrudan etkilemeyi ifade eder (Gross ve Thompson, 2007: 15).

2.1.2.2. Duygu Düzenleme Boyutları

Gratz ve Roemer (2004), herhangi birinin eksik olması durumunda bireylerin çeşitli güçlükler yaşamalarına neden olabileceğini düşündükleri altı farklı duygu düzenleme boyutu bildirmişlerdir. Bunlar;

- (a) farkındalık boyutu (duygusal tepkiler konusunda farkındalık eksikliği),
- (b) açıklık/netlik boyutu (duygusal tepkilerin netliği/açıklığı konusunda eksiklik),
- (c) kabul etmeme/reddetme boyutu (duygusal tepkileri reddetme/kabul etmeme),

(d) Stratejiler boyutu (duygu düzenleme stratejilerine sınırlı erişim),

(e) dürtü boyutu (olumsuz duygu deneyimlerken dürtü kontrolünde güçlükler)

(f) amaçlar boyutu (olumsuz duygu deneyimlerken hedefe yönelik davranışlar sergilemede güçlükler)'dur.

2.1.3. Duygu Düzenleme İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Nezlek ve Kuppens (2008), günlük hayatta olumlu ve olumsuz duyguların nasıl düzenlendiğini inceledikleri çalışmalarında, günlük hayatlarında insanların duygularını bastırmadan ziyade yeniden değerlendirme yoluyla düzenlemeye çalıştıklarını bildirmişlerdir. Duygu düzenlemesinde cinsiyetin rolünü araştıran Nolen-Hoeksema (2012), kadınların neredeyse tüm duygu düzenleme stratejilerini erkeklere göre daha fazla kullandıklarını bildirmiştir. Duygu düzensizliği ve başa çıkma yönelimli esrar kullanımı arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışmada, evrensel bir yapı olarak duygu düzensizliğinin, başa çıkma yönelimli esrar kullanımı ile büyük ölçüde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Bonn-Miller, Vujanovic ve Zvolensky, 2008). Gross ve John (2003), yeniden değerlendirme kullanan bireylerin bastırma kullanan bireylere göre daha fazla olumlu duygular deneyimledikleri ve ifade ettiklerini bildirmişlerdir. Gross (2001), yeniden değerlendirmenin duygu deneyimini ve duygu deneyiminin davranışsal ifadesini azalttığını, bastırmanın ise davranışsal ifadeyi azalttığını ancak duygu deneyimini azaltmada başarısız olduğunu bildirdiği çalışmasında, yeniden değerlendirmenin bastırmandan daha etkili bir yöntem olduğunu vurgulamıştır.

2.2. Ebeveynlik Kavramı ve Algılanan Ebeveyn Tutumları

2.2.1. Tanım

Her kurum gibi aile kurumu da toplumsal yaşamın bir parçasıdır ve her kültür, kendi kimliğini yansıtan aile yapılarına sahiptir. Çocuklar, doğdukları andan itibaren ebeveynlerinin inançları, değerleri, gelenekleri, tutumları ve uygulamalarından etkilenmektedir (Şanlı ve

Öztürk, 2015: 240-244). Çocuğun psikolojik ve fiziksel olarak sağlıklı gelişmesine ailedeki psikolojik atmosferin önemli bir rolü vardır (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010: 43). Ebeveynlerin çocukların temel gelişimleri üzerindeki bu kritik öneminden dolayı ebeveyn-çocuk ilişkileri araştırmacılar tarafından yıllardır ilgi duyulan bir alan olarak canlılığını korumaktadır. Ebeveynlik kavramını çeşitli şekillerde açıklamak mümkündür. Örneğin (Yurdakul vd., 2013: 887) ebeveynliği; “Ebeveyn, bireyi biyolojik olarak yetiştirmenin yanı sıra duyuşsal, sosyal ve eğitimsel gelişiminden de sorumlu olan anne baba ya da aile büyüğü olarak tanımlanabilir” şeklinde açıklamışlardır.

Ebeveynlik kavramının yanı sıra çocukların ebeveynlerinin tutumlarını algılama ve yorumlama biçimleri de oldukça önemlidir. Anlı ve Karşlı’ya (2010: 725) göre algılanan ebeveyn tutumu, çocukların çocuklukları boyunca ebeveynlerinin davranışları hakkındaki algılarıdır. Bu davranışlar gerçek olmaktan ziyade bu davranışlarla ilgili çocuğun kendi algısı önemlidir.

2.2.2. Ebeveynlik Tutumları

Ebeveynlik uygulamalarının belirlenmesi ve açıklanması için pek çok çalışma bulunmasına rağmen bu alanda öncü isimlerden biri Baumrind’dir. Baumrind (1966), ilk olarak demokratik, otoriter ve izin veren olmak üzere üç ebeveynlik tutumuna değinmiştir.

Baumrind’e (1966: 891) göre demokratik ebeveynler, çocuğun faaliyetlerini rasyonel, konu odaklı bir şekilde yönlendirmeye çalışan, sözlü olarak vermeyi ve almayı teşvik eden, politikasının ardındaki mantığı çocuğuyla paylaşan ve çocuk buna uymayı reddettiğinde itiraz eden ebeveynlerdir. Demokratik ebeveynler, çocuğun hem özerkliğini hem de disiplinli uyma davranışını değerli bulmaktadırlar. Çocuklarıyla görüş ayrılıkları yaşadıkları noktalarda hem sıkı bir denetim uygular hem de çocuğun kişisel ilgi alanlarını ve özel yollarını tanırlar. Çocuğun sahip olduğu nitelikleri onaylarken gelecekteki davranışları için gereken standartları da belirler ve kararlarını grup ortak kararına ya da çocuğun bireysel arzularına dayandırmazlar. Baumrind (1991: 62), demokratik ebeveynlerin talepkar, duyarlı ve kendilerinden emin olduklarını, müdahaleci ya da kısıtlayıcı olmadıklarını ve uyguladıkları disiplin yöntemlerinin cezalandırıcı olmaktan ziyade destekleyici olduğunu bildirmiştir. Aynı zamanda demokratik ebeveynlerin, çocuklarının sosyal olarak sorumlu ve işbirlikçi oldukları kadar kendilerinden

emin ve iyi bir öz-düzenlemeye sahip olmalarını da desteklediklerini vurgulamıştır. Demokratik tutumda, aile içindeki iletişim kanalları karşılıklı olarak açıktır. Çocuğa duygusal gelişimi için destek sunulur ve özerklik geliştirebilmesi için gerekli koşullar sağlanır. Demokratik tutum sergileyen ebeveynlerde görece bir disiplin bulunur ve çocuğun davranışları gözetim altında tutulur. Bu tutuma sahip ailelerde yetişen çocukların, ebeveynlerinin sahip oldukları değerleri içselleştirip psikolojik gelişim ve uyum açısından daha sağlıklı bireyler oldukları bildirilmiştir (Sümer vd., 2010: 43). Furnham ve Cheng (2000: 464)'e göre demokratik ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocuklar daha bağımsız, yetişkinler ile iş birliği, akranları ile dostluk kuran, entelektüel, başarılı, hayattan zevk alan ve başarmak için güçlü bir motivasyona sahip olan bireyler olmaktadır.

Otoriter ebeveynler, belirlenmiş mutlak bir davranış standardına göre çocuğun davranış ve tutumlarını şekillendirmeye, kontrol etmeye ve değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Otoriter ebeveynler itaati bir erdem olarak kabul etmekte ve çocuğun eylemleri veya inançları, kendi doğruları ile çatıştığı noktalarda cezalandırıcı ve güçlü önlemler almayı tercih etmektedirler. Otoriter ebeveynler çocuğun kendi özerkliğini kısıtlamakta, düzenin ve geleneksel yapının korunmasını ise kendi içlerinde son derece değerli bir amaç olarak görmektedirler. Çocuğun, ebeveyninin sözünün doğru olduğunu kabul etmesi gerektiğine inanırlar, sözel olarak vermeyi ve almayı cesaretlendirmezler (Baumrind, 1966: 890). Baumrind (1991: 62)'e göre otoriter ebeveynler talepkar ve emir verici davranmakla birlikte duyarlı değildirler ve verdikleri emirlere açıklama yapmadan itaat edilmesini beklemektedirler. Çocukları için kurallı bir çevre ve açık bir dizi düzenleme sağlayıp çocuklarının faaliyetlerini dikkatlice izlerler. Ancak tüm geleneksel ebeveynlerin otoriter olmadığı da vurgulanmıştır (Baumrind, 1991: 62). Bu tutumu sergileyen ebeveynler yeterli destek ve sıcaklığı göstermeden çocuklarından mutlak bir itaat beklemektedirler. Otoriter ailelerde yetişen çocuklar, düşük özsaygı ve yüksek kaygı yaşamakta ve ilişkilerinde onay ihtiyacı duyan bireyler olmaktadır. Ayrıca bu çocukların uyum sorunları yaşadıkları da vurgulanmıştır (Sümer vd., 2010: 44). Furnham ve Cheng (2000: 464) ise, otoriter ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocukların düşük özgüven, düşük sorumluluk bilinci ve düşük motivasyon sergileme eğiliminde olduklarını bildirmişlerdir.

İzin veren ebeveynler ise, çocuğun istekleri dürtüleri ve eylemlerine karşı cezalandırıcı olmayan, kabul edici ve olumlu bir tavır sergilemeye çalışmaktadırlar. Bu ebeveynler, çocuklarına ailedeki kurallar için açıklamalar yapar ancak ev sorumlulukları ve kurallı davranışlar için çok az talepte bulunurlar. Kendilerini çocuklarına model almaları için bir ideal olarak değil, istedikleri gibi kullanmaları için bir kaynak olarak sunarlar. Çocuklarının, kendi

faaliyetlerini olabildiğince düzenlemelerine izin verirler ve kontrol uygulamazlar. Dışsal olarak belirlenmiş kurallara uymaları için de yönlendirmezler (Baumrind, 1966: 889). İzin veren ebeveynler, çocuklarına karşı kendileri için talep ettiklerinden daha duyarlı ve hoşgörülü davranırlar ve olgun davranışa ihtiyaç duymazlar. Öz-düzenlemeye dikkate değer şekilde izin verirler ancak sorunlarla yüzleşmekten kaçınırlar (Baumrind, 1991: 62). Furnham ve Cheng (2000: 464), izin veren ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocukların oldukça olumlu bir ruh hali sergileme eğiliminde olduklarını, fakat bu çocukların düşük dürtü kontrolü, düşük sorumluluk bilinci ve düşük özgüven nedeniyle daha az olgunlaştıklarını bildirmişlerdir.

Baumrind'in ele aldığı üç ebeveynlik tutumundan hareketle Maccoby ve Martin (1983) bu sınıflamaya ek olarak izin verici ebeveynliğin bir alt tipi olarak belirtilen "ihmalkarlığı" dördüncü ebeveynlik tutumu olarak ele almışlardır (akt; Şanlı ve Öztürk, 2015: 241).

Reddeden/ihmal eden ebeveynlerin, çocukların faaliyetlerini şekillendirmek ve izlemek için herhangi bir eğilimlerinin olmadığı, talep edici, sevgi dolu, duyarlı ya da destekleyici olmadıkları için bu ebeveynlerin serbest olma eğiliminde oldukları ve çocuğu çoğu zaman aktif olarak ihmal ettikleri veya başka şekillerde reddettikleri belirtilmiştir (Kım ve Rohner, 2002: 129).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının kültürel özelliklere göre değişkenlik gösterebileceği unutulmamalıdır. Bu kültürel farklılıkların yanı sıra görece homojen olarak düşünülen kültürlerde bile ebeveyn tutumları arasında belirgin farklar olduğu belirtilmiştir. Hızlı bir sosyal değişim geçiren ve hem geleneksel hem de modern sayılabilecek ebeveyn tutumlarının bir arada bulunduğu ülkemizde de çocuk yetiştirme tutumlarının birçok bölgeye ve alt kültüre göre değişebileceği vurgulanmıştır (Sümer vd., 2010: 44-45).

2.2.3. Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı (EKAR)

Ebeveynlerin çocukları üzerindeki tutumlarının değerlendirildiği, alanyazında yaygın olarak ele alınan bir başka kuram, Rohner'in geliştirdiği ebeveyn kabul-ret kuramıdır.

2.2.3.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu

Ebeveynliğin sıcaklık boyutunu ebeveyn kabul ve reddi oluşturmaktadır. Her birey, temel bakım verenlerin ellerinde az ya da çok sevgi duygusunu yaşamış olduğu için sıcaklık boyutu tüm insanların konumlandırılabilceği bir boyut veya sürekliliktir. Sıcaklık boyutu, ebeveynler ve çocukları arasındaki sevgi bağının kalitesi ve ebeveynlerin bu duyguları ifade etmek için kullandıkları fiziksel, sözel ve sembolik davranışlarla ilgilidir. Sürekliliğin bir ucu, çocukların ebeveynlerinden ve diğer bakıcılardan deneyimleyebilecekleri sıcaklık, şefkat, bakım, rahatlık, endişe, besleme, destek veya sadece sevgiyi ifade eden ebeveyn kabulü olarak tanımlanmıştır. Sürekliliğin diğer ucu ise, bu duyguların ve davranışların yokluğuna veya önemli ölçüde geri çekilmesine, fiziksel ve psikolojik olarak zarar verici çeşitli davranışların varlığına işaret eden ebeveyn reddi olarak tanımlanmıştır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012: 1-2).

Ebeveyn reddinin, dört ana tutumun herhangi bir birleşimi ile deneyimlenebileceği belirtilmiştir. Bunlar: (1) soğuk ve sevecen olmayan, (2) düşmanca ve saldırgan, (3) kayıtsız ve ihmal edici ve (4) farklılaşmamış reddetmedir. Farklılaşmamış reddetme kavramı, ebeveynlerin çocuklarını ihmal ettiğine veya saldırgan olduklarına dair açık göstergeler bulunmamasına rağmen çocukların, ebeveynlerinin kendilerine gerçekten önem vermediği veya onları sevmediği inancını ifade etmektedir. Her yerde ebeveynler bir dereceye kadar kabul (sıcaklık, şefkat, bakım, endişe) ve reddetme (soğukluk, şefkatsizlik, düşmanlık, saldırganlık, ilgisizlik, ihmalkarlık) tutumları gösterebilir de bunu yapma şekillerinin, kültürel ve/veya kişisel etmenlere bağlı olarak değişebileceği belirtilmiştir (Rohner vd., 2012: 2-3).

2.2.4. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Duygu Düzenleme İlişkisi

Ebeveyn uygulamaları ve algılanan ebeveyn tutumlarının, çocukların duygu düzenleme becerileri ve erişkin yaşamları üzerinde önemli etkilerinin olduğuna dair yazında birçok çalışma mevcuttur. Jabeen, Haque ve Riaz (2013), anne ve baba ebeveynlik tutumlarının duygu düzenleme üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında, demokratik anne ve baba ebeveynlik tutumunun duygu düzenlemesi üzerinde olumlu, izin veren anne ve baba ebeveynlik

tutumunun ise duygu düzenleme üzerinde olumsuz etkisi olduğunu bildirilmişlerdir. Aka ve Gençöz (2014), algılanan ebeveyn tutumları, duygu düzenleme ve psikolojik iyilik üzerine yürüttükleri çalışmalarında anne ve babalarını sıcak algılayan bireylerin, anne ve babalarını daha az sıcak algılayanlara göre bilişsel yeniden değerlendirme kullanmaya daha yatkın olduklarını gözlemlemiştir. Babalarını aşırı koruyucu olarak algılayan bireylerin ise daha az koruyucu algılayanlara göre duygu düzenleme stratejisi olarak bastırma kullanmaya daha yatkın olduklarını belirtmiştir. Sarıtaş ve Gençöz'ün (2011), yürüttükleri çalışmanın sonuçları; anneleri duygu düzenlemede yüksek düzeyde güçlük yaşayan ergenlerin, anneleri düşük düzeyde güçlük yaşayan ergenlere göre duygu düzenlemede daha çok güçlük yaşadıklarını göstermiştir. Aynı araştırmada, algılanan çocuk yetiştirme tutumları dikkate alındığında ise, annelerini baskın-otoriter algılayan ergenlerin, annelerini gelişime izin verici algılayan ergenlere göre duygu düzenlemede daha çok güçlük yaşadıkları saptanmıştır. Duygu düzenlemenin gelişiminde ailenin rolünü inceleyen çalışmalarında Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson (2007), ailenin duygu düzenlemeyi üç önemli yönde etkilediğini bildirmişlerdir. İlk olarak, çocukların duygu düzenlemeyi gözlem yoluyla öğrendiği, ikincisi duygunun sosyalleşmesine yönelik belirli ebeveyn uygulamaları ve davranışların duygu düzenleme üzerinde etkili olduğu, üçüncüsü ise duygu düzenlemenin, bağlanma ilişkisinin kalitesine, ebeveynlik tarzına ve ailenin dışavurumculuğuna yansıyan, ailenin duygusal ikliminden etkilendiğidir. Genel olarak, daha az duygu düzenleme güçlüğü ve olumsuz duygu sergileyen ebeveynleri olan çocukların, gelişimsel olarak daha iyi duygu düzenleme, sosyal yetkinlik ve uyum becerilerine sahip oldukları bildirilmiştir (Cumberland-Li vd., 2003). Yaş ve cinsiyete bakılmaksızın ebeveyn kontrolünün, duygu düzenleme güçlükleri ve depresyon ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Cui, Morris, Criss, Houltberg ve Silk, 2014). Dural ve Yalcin (2014) üniversite öğrencileriyle yürüttükleri çalışmalarında, erkeklerin kadınlara göre tüm alt ölçeklerde (sıcaklık/şefkat, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmal ve farklılaşmamış reddetme) annelerini daha tepkisel, babalarını ise daha reddedici algıladıklarını bildirmişlerdir.

2.3. Kendine Zarar Verme Davranışı

2.3.1. Tanım

Nock (2010: 153), kendine zarar verme davranışının çalışılmasındaki en büyük engellerden birinin, araştırmacı ve klinisyenlerin sıklıkla belirsiz ve tutarsız terimler ya da

tanımlar kullanması olduğunu belirtmiştir. Her ne kadar odak noktası intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı olsa da kendini yaralama, kendine zarar verme, kasıtlı kendine zarar verme, kesme ve intihara teşebbüs etme gibi terimlerin birçok farklı çalışmada kullanıldığı belirtilmiştir (Nock, 2010: 153). Kendine zarar vermenin bir hastalık değil bir davranış olduğunu, kendine zarar verme teriminin bir davranış spektrumunu kapsadığını, en ciddi formlarının ise intiharla yakından ilişkili olduğunu belirten Skegg (2005: 1479), spektrumun orta ucundaki davranışların ise duygusal acıya verilen başka tepkilerle ilgili olduğunu vurgulamıştır.

Kendine zarar verme davranışının alanyazında “self-injury”, “self-mutilation” ve “self-harm” gibi farklı isimlerle adlandırıldığı, “Self-injury” ve “self-mutilation” terimlerinin genel olarak birlikte kullanıldığı ve kişinin doğrudan kendi bedenine yönelik girişimlerini kapsadığı, “self-harm” kavramının ise daha çok alkol-madde kötüye kullanımı gibi dolaylı ve riskli davranışları tanımlamak için kullanıldığı bildirilmiştir (Aksoy ve Ögel, 2003:227).

Aksoy ve Ögel (2003: 227), kendine zarar vermenin, kişinin ortama uyum sağlayamaması ve tahammülsüzlüğün yarattığı baskıyla başa çıkabilmek için kişinin kendini kesmesini de içerebileceğini belirtmişlerdir. Örneğin; Anti-sosyal kişilik bozukluğu olan kişilerin genellikle adli süreçlerle ilgili yaşadıkları sorunlar nedeniyle kendilerine zarar vermeye başladıkları, bu şekilde öfke ve sıkıntı duygularını yatıştırma, ortamın ya da şartların değiştirilmesi gibi taleplerinin yerine getirilmesini sağlamak için kendilerine zarar verme davranışı gösterdikleri bildirilmiştir (Aksoy ve Ögel, 2003: 234).

Hicks ve Hinck’in (2007) tanımlamasına göre kendine zarar verme, ezici duygusal acıyı daha kabul edilebilir bir fiziksel acıya yöneltmek amacıyla, bireylerin kasıtlı olarak yaptığı bir doku tahribi eylemdir. Kendine zarar verme her ne kadar bireyin duygularını kontrol altına almasına izin verip duygusal acıdan sapma sağlasa da rahatlama hissine katkıda bulunan fiziksel hasardan sonraki endorfin salınımının, bağımlılık yapan uyumsuz bir başa çıkma döngüsüne yol açtığı vurgulanmıştır (Hicks ve Hinck, 2007).

En geniş düzeyde bakıldığında ise, intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı, ölümle sonuçlanabilecek gözlemlenebilir herhangi bir niyetin yokluğunda, beden dokusunun doğrudan ve kasıtlı olarak tahrip edilmesi olarak tanımlanmıştır (Nock, 2010: 153).

2.3.2. Kendine Zarar Verme Davranışının Sınıflandırması

Favazza ve Rosenthal (1993), kendine zarar verme davranışını üç temel tipe ayırmışlardır; bunlar majör, stereotipik ve yüzeysel/orta düzeyde kendine zarar verme davranışlarıdır.

Majör-kendine zarar verme, beden dokusunun önemli miktarda tahrip edildiği seyrek eylemleri içermektedir. Göz çıkartma, kastrasyon veya bir uzvunu kesme gibi davranışlar majör kendine zarar vermeye örnek olarak gösterilebilir. Majör kendine zarar verme eylemleri, herhangi bir bozukluğun temel belirtisi olmamakla birlikte herhangi bir bozuklukla ilişkili özellikler olarak görülebilir.

Stereotipik kendine zarar verme davranışı, oldukça sabit bir ifade modeline sahip olan, sembolizmden yoksun gibi görünen ve genellikle ritmik eylemleri içermektedir. Buna örnek olarak kafa vurma ve kendini ısırma davranışları gösterilebilir. Stereotipik kendine zarar verme eylemleri en sık zihinsel engelli bireylerde görülmektedir.

Daha çok görülen en çeşitli ve en yaygın tip olarak bilinen yüzeysel/orta düzeyde kendine zarar verme davranışı ise, nispeten daha az doku hasarı ile sonuçlanan, düzensiz veya tekrarlı olarak ortaya çıkan, düşük ölüm riski taşıyan davranışlardır. Cildi kesme, yakma, kazıma (kelimeler, tasarımlar veya başka semboller kullanarak), kendine iğne batırma gibi davranışlar yüzeysel/orta düzeyde kendine zarar verme davranışlarına örnek verilebilir (Favazza ve Rosenthal, 1993: 133-134-135).

2.3.3. Kendine Zarar Verme Davranışının Yaygınlığı

Kendine zarar verme davranışının dünya genelindeki yaygınlığının kesin olarak belirlenmesindeki güçlükler rağmen son yıllarda bu konuda yapılan çalışmaların giderek arttığı bilinmektedir. Briere ve Gil (1998), kendine zarar verme davranışının yaygınlığını araştırdıkları çalışmalarında klinik nüfustaki yaygınlığı %21, genel nüfustaki yaygınlığı ise %4 olarak saptamışlardır. Toprak, Cetin, Guven, Can ve Demircan (2011) Türk üniversite öğrencileriyle yürüttükleri çalışmalarında, klinik dışı örnekleme yaşam boyu kendine zarar verme yaygınlığının %15.4 olduğunu, özellikle düşük gelir ve eğitim düzeyine sahip erkeklerde

ve toplumdaki bazı alt gruplar arasında geleneksel olarak kendine zarar vermenin kabul edilebilir görülmesinin, erkeklerin kendilerine zarar vermelerinin olası bir açıklaması olarak görülebileceğini bildirmişlerdir. Saçarçelik, Türkcan, Güveli ve Yeşilbaş (2011), psikiyatri kliniğine başvuran ergen ve genç erişkinler arasında kendine zarar verme davranışının yaygınlığını araştırmış ve tüm hastalarda görülme oranını %50 olarak bulmuşlardır.

2.3.4. Etiyolojik Nedenler, Risk Etmenleri ve Koruyucu Etmenler

2.3.4.1. Yaş

Kendine zarar verme davranışının genellikle geç çocukluk ve erken ergenlik dönemlerinde başladığı ve aralarda kaybolduğu dönemler olmasına karşın, azalmasının 10-15 yıl sürdüğü bildirilmiştir (Favazza ve Rosenthal, 1993: 137).

2.3.4.2. Cinsiyet

Kendine zarar verme davranışı ile ilgili yapılan çalışmalarda bulunan cinsiyetler arasında görülme oranları farklıdır ve bu konuda bir görüş birliği yoktur. Toplamda yedi ülkeyle yürütülen bir çalışmada kendine zarar verme davranışının hem düşünce hem de eylem bazında kadınlarda erkeklerden daha fazla görüldüğü bulunmuş ancak, kadın ve erkeklerin kullandıkları yöntemlerin farklılaştığı ve erkeklerin kullandıkları yöntemlerin daha fazla şiddet içerdiği saptanmıştır (Madge vd., 2008). Briere ve Gil (1998) ise, kendine zarar verme davranışının kadınlar ve erkekler arasında eşit derecede görüldüğünü bildirmişlerdir. Buna karşın, Saçarçelik vd., (2011) kadınlarda kendine zarar verme yaygınlığının %56.8 ile erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Kabukçu-Başay vd., (2017) kullanılan kendine zarar verme yönteminin cinsiyete göre dağılımını inceledikleri çalışmalarında, kadınlar arasında en çok kullanılan yöntemlerin saç kopartma, tırnaklama, yaranın iyileşmesine engel olma ve tehlikeli/zararlı madde yutma; erkekler arasında en çok kullanılan yöntemlerinin ise kendini sert bir yere çarpma veya kendine vurma olduğunu belirtmişlerdir.

2.3.4.3. Diğer Etmenler

Kendine zarar verme davranışı çok etmenli olarak kabul edilmesine rağmen başlangıcı stresli durumlarla ilişkilendirilmektedir. Çocuklukta fiziksel ve/veya cinsel istismara maruz kalma, hastanede yatış gerektirecek tıbbi bir hastalık öyküsünün varlığı, ebeveyn alkolizmi veya depresyonu gibi etmenlerin önemli zemin hazırlayıcılar olduğu belirtilmiş ve diğer olası önemli etmenler arasında mükemmeliyetçi eğilimler, beden şeklinden ya da cinsel organlardan duyulan memnuniyetsizlik, duyguları tolere edememe ve duyguları ifade edememeye yer verilmiştir. En yaygın çöktürücü etmenlerin ise öfke ya da suçluluk duygusu yaratan gerçek ya da kişi tarafından algılanan reddetme durumları olduğu belirtilmiştir (Favazza ve Rosenthal, 1993: 137). Skegg (2005: 1474), kendine zarar verme davranışı ile ilgili olası risk etmenlerini ve koruyucu etmenleri demografik profil, psikiyatrik bozukluklar ve sosyal ve aile çevresi olarak 3 genel kategoriye ayırmıştır. Demografik risk etmenlerini; genç olmak, kadın olmak, sosyo-ekonomik dezavantaja sahip olmak ve homoseksüel ya da biseksüel eğilime sahip olmak oluştururken, psikiyatrik bozukluklarla ilgili risk etmenleri ise; depresyon, madde kullanımı, anksiyete bozukluğu ve kişilik bozukluklarını içermektedir. Sosyal çevre ve aile çevresiyle ilgili risk etmenlerini ise olumsuz çocukluk çevresi ve deneyimleri ve ergenlikte kişiler arası zorluklar oluşturmaktadır. Skegg (2005: 1477), psikiyatrik bozukluklar, dürtüsel veya saldırgan kişilik özellikleri veya travmatik çocukluk yaşantıları gibi hem kalıtsal hem de edinilmiş problemlerin olduğu ailede doğan bir çocuğun, ergenlik döneminde birçok risk taşıyacağını belirtmekle birlikte, tüm bu risk etmenlerine rağmen kültürel ve sosyal destek mekanizmalarının, kişinin kendine zarar vermesini bir miktar önleyebileceği ve koruyucu etmenler olarak görülebileceğini vurgulamıştır.

2.3.5. Kendine Zarar Verme Davranışının İşlevleri

İnsanlar binlerce yıl boyunca intihar niyeti olmadan, doğrudan ve kasıtlı olarak kendine zarar vermeyi gerçekleştirmiştir. Davranışsal, psikolojik ve öz-bildirim verileri kendine zarar verme davranışının hem içsel (kaçınılan duyguyu azaltma/bilişsel durumları azaltma veya istenilen durumları artırma) hem de kişiler arası işlevleri (sosyal desteği artırma veya istenmeyen sosyal talepleri kaldırma) olduğunu göstermektedir (Nock, 2010).

Nock ve Prinstein (2004), kendine zarar verme davranışının dört temel işlevinden bahsetmiş ve bunları iki farklı boyutta ele almışlardır. Buna göre:

(a) *Olumsuz otomatik pekiştirme*: Bireylerin olumsuz duygudurum durumlarında (örneğin, kötü hisleri durdurmak) bir azalma elde etmek için kendine zarar verme davranışı kullanmasını,

(b) *Olumlu otomatik pekiştirme*: Bireylerin arzu edilen bir fizyolojik durum (örneğin, acı verici bile olsa bir şeyler hissetmek) elde etmek için kendine zarar verme davranışı kullanmasını,

(c) *Olumsuz sosyal pekiştirme*: Bireylerin kişiler arası görev taleplerinden kaçınmak için (örneğin, ceza almaktan kaçınmak veya hoşla gitmeyen bir şey yapmaktan kaçınmak) kendine zarar verme davranışını kullanmasını

(d) *Olumlu sosyal pekiştirme*: Bireylerin başkalarının dikkatini çekmek veya materyallere erişim sağlamak (örneğin, olumsuz bile olsa birinden tepki almaya çalışmak veya başka insanların kendisinin ne kadar mutsuz olduğunu görmelerini sağlamak) için kendine zarar verme davranışı kullanmasını ifade etmektedir (Nock ve Prinstein, 2004).

2.3.5.1. Entegre Kuramsal Kendine Zarar Verme Modeli

Nock'un (2010) geliştirdiği model üç temel önerme yapmaktadır: Birincisi, kendine zarar vermenin tekrarlayan şekilde gerçekleştirildiğidir çünkü tekrarlayan kendine zarar verme, kişinin duygusal/bilişsel deneyimini düzenleyen ve/veya kişinin sosyal çevresini arzu edilen şekilde değişimleyebileceği etkili bir yöntem olarak işlev görür. İkincisi, kişinin kendine zarar verme riski duygusal/bilişsel durumunu düzenleyen veya genel olarak bireyin sosyal çevresini etkileyen sorunlara yatkınlık yaratan etmenler tarafından artırılır. Bu genel risk etmenleri aynı işlev için yapılan diğer uyumsuz davranışların olasılığını da artırmaktadır, bu nedenle bu bozukluklar genellikle kendine zarar verme davranışı ile birlikte ortaya çıkmaktadır. Üçüncüsü, kendine zarar verme riski özellikle bireyin yukarıda belirtilen işlevleri yerine getirmeye yönelik diğer uyumsuz davranışlarından çok (sosyal modelleme, kendini cezalandırma), bu davranışı seçmesine yol açan ve kişinin kendine zarar veren kendine özgü bazı etmenler tarafından artırılmaktadır (Nock, 2010: 1510).

2.3.6. Kendine Zarar Verme Davranışının Nedenleri

Kendine zarar verme davranışının pek çok nedeni olmakla birlikte, Klonsky ve Muehlenkamp (2007), kendine zarar verme davranışının bazı nedenlerini şu şekilde sınıflamışlardır:

Duygulanım Düzenleme: Klonsky ve Muehlenkamp'a (2007) göre duygulanım düzenleme kendine zarar vermenin en yaygın sebebidir. Öfke, kaygı, hayal kırıklığı gibi duygular kendine zarar vermeden önce ortaya çıkmaya eğilimli duygulardır ve kendine zarar vermeyi genellikle rahatlama veya sakin hissetme takip etmektedir. Duygulanım düzenlemek için kendine zarar veren bireylerin belirttikleri genel nedenler arasında içlerinde oluşan duygusal baskıyı serbest bırakmak, kötü hisleri durdurmak veya stresi yönetmek yer almaktadır. Kendine zarar verme davranışının duygulanım düzenlemesine hizmet ettiği görüşünü destekler şekilde, Lüleci (2007), kendine zarar verme davranışının hemen sonrasında olguların yarısından fazlasının (%56.5) kendilerini daha iyi hissettiklerini bildirmiştir.

Kendini Cezalandırma: Kendine zarar veren bireylerin çoğu, kendini cezalandırma veya kendine yöneltilmiş öfke ile ilgili motivasyonlar tanımlamaktadırlar.

Kişiler Arası Etki: Belirtilen diğer nedenlere göre daha az yaygın olmakla birlikte, başkalarını etkileme isteği birçok durumda kendine zarar vermeyi motive etmekte ve kendine zarar verme davranışı, kendine zarar veren akranlarla bağ kurmanın bir yolu olarak kullanılabilir.

Çözülme Önleme: Kendilerine zarar veren bireylerin bazen hiçbir şey hissetmediklerini ya da kendilerini gerçek dışı gibi hissettiklerini belirttikleri ve kişi için bu deneyimler korkutucu olabileceğinden, yaşanan ayrışma durumunu durdurabilmek için kendilerine zarar verebileceklerini, bu şekilde fiziksel bir yaralanma veya kan görmenin sistemi sarsarak, kişinin kendini hissetmesine hizmet ediyor olabileceğini ileri sürmüşlerdir.

İntiharı Önleme: Kendine zarar veren bazı bireyler bu davranışlarını intihar girişimine bir direnme aracı olarak düşünüp, intihar düşüncelerini ya da girişimlerini durdurmak amacıyla kendine zarar verme davranışı gösterebilirler.

Heyecan Arama: Bazı bireyler kendilerine zarar vermeyi heyecan veya coşku yaratmak için bir araç olarak kullanabilir. Bu nedenle diğer etmenlerden farklı olarak bu davranış, genellikle akranlarının yanında ortaya çıkabilir.

Kişiler Arası Sınırlar: Bazı bireylerin, benliklerinin özünü onaylamak amacıyla kendilerine zarar verdikleri ve bireyi çevresinden ve diğerlerinden ayırmış hissettiren cildi işaretlemenin, kişinin başkalarından daha bağımsız, özerk veya farklı hissetmesine hizmet ettiği belirtilmiştir.

Klonsky ve Muehlenkamp'a (2007) göre kendine zarar veren bireylerin belirli psikolojik özellikler sergilemeleri daha olasıdır. Bunlar; olumsuz duygusallık, duygu becerilerindeki eksiklikler, psikiyatrik tanı, çocukluk dönemi istismarı ve intihardır. Klonsky ve Muehlenkamp (2007), bu özelliklerin en önemlisinin olumsuz duygusallık olduğunu ve kendine zarar veren bireylerin günlük yaşamlarında kendine zarar vermeyen bireylere göre daha sık ve yoğun olumsuz duygular yaşadıklarını bildirmişlerdir. Olumsuz duygulardaki artışın yanında kendine zarar veren bireylerin, yaşadıkları deneyimler, farkındalıkları ve duygu ifadeleri ile ilgili de güçlükler yaşadıkları belirtilmiştir.

Kendine zarar veren bireylerde ruhsal bozukluklar seyrek olmamakla birlikte, kendine zarar vermenin varlığı doğrudan tanının varlığına işaret etmemektedir. Fakat madde kullanım bozukluğu olan bireylerin kendilerine zarar verme olasılıklarının daha yüksek olduğu çünkü her iki davranışın da altında vücuda fizyolojik bir zarar vermenin yattığı ve bu iki davranışın benzer psikolojik süreçleri işaret ettiği bildirilmiştir (Klonsky ve Muehlenkamp, 2007).

Klonsky ve Muehlenkamp (2007), birçok ruh sağlığı profesyonelinin düşündüğü gibi, kendine zarar verme davranışı sergileyen bireylerin çocukluğunda özellikle cinsel istismara maruz kalmalarının kendine zarar verme davranışı sergilemelerinin gelişiminde önemli bir rol oynayabileceğine katılmakla beraber, tek etmenin bu olamayacağını, istismara uğrayan her bireyin kendine zarar verme davranışı sergilemediğini ve kendine zarar verme davranışı olan birçok kişinin de istismara maruz kalmadığını vurgulamışlardır. Ayrıca kendine zarar verme davranışından sonra oluşabilecek herhangi bir intihar durumunun önlenmesi için kişinin kendine zarar verme davranışının altında yatan motivasyonun dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

2.3.7. Kendine Zarar Verme Davranışının Diğer Bozukluklarla İlişkisi,

Kendine zarar verme davranışına pek çok psikiyatrik bozukluk eşlik edebilmektedir. Klonsky, Oltmanns ve Turkheimer (2003), kendine zarar verme davranışının başta sınırda, şizotipal, bağımlı ve kaçınan olmak üzere kişilik bozuklukları ile, depresyon ve anksiyete

bozukluklarında daha sık görüldüğünü aktarmışlardır. Ayrıca kendine zarar veren bireylerin kişiler arası reddedilme duyarlılığının olduğunu belirtmişlerdir. Klonsky, May ve Glenn (2013) ergen psikiyatri hastaları, ergen lise öğrencileri, üniversite mezunları ve yetişkinler olmak üzere geniş bir örnekleme yürüttükleri çalışmalarında, kendine zarar verme davranışı ile intihar girişimi arasında oldukça güçlü ilişkiler olduğunu ve kendine zarar verme davranışının intihar için önemli bir risk etmeni olduğunu söylerken, Turner, Layden, Butler ve Chapman (2013), kendine zarar verme davranışının sıklığı yerine çeşitliliğinin ve yasa dışı madde kullanımının intihar riski ile ilişkili olduğunu bildirmişlerdir.

Van der Kolk, Perry ve Herman'ın (1991), öz-yıkıcı davranışların çocukluk kökenlerini araştırdıkları çalışmalarında, çocukluk çağı cinsel ve fiziksel istismarının kendine zarar verme davranışı ve intihar girişimlerinin çok güçlü bir yordayıcısı olduğunu ve spesifik olarak kendini kesme davranışının dissosiyasyon ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde Zoroglu vd., (2003) Türk lise öğrencileriyle yürüttükleri çalışmalarında, her bir travma ve dissosiyasyon türünün kendine zarar verme davranışına ve intihar girişimine katkıda bulunduğunu ancak dissosiyasyon'un kendine zarar verme davranışının en güçlü yordayıcısı olduğunu belirtmişlerdir. Briere ve Gil (1998) de kendine zarar verme davranışının, dissosiyasyon, duygusal sıkıntı ve travma sonrası semptomları azaltmak için kullanıldığını ve çocukluk çağı cinsel istismarının hem klinik hem de klinik olmayan örnekleme kendine zarar vermeyeyle ilişkili olduğunu saptamışlardır. Ayrıca duygu düzenleme ile ilgili sorunların, özellikle de kişinin var olan olumsuz duygularını azaltmak için gerekli stratejilere erişimdeki yetersizliğinin, kendine zarar verme davranışı ile önemli bir ilişkisi olduğu belirtilmiştir (Zelkowitz vd., 2016). Lewis, Lumley ve Grunberg (2015), genç yetişkinlerle yürüttükleri çalışmalarında, erken uyumsuz şemaların intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışı sergilenmesinde rol oynayabileceğini bildirmişlerdir. Aynı çalışmada bilişsel süreçlerin, intihar amaçlı olmayan kendine zarar vermede işlevsel bir rolü olmasının yanında kimlerin intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme riski taşıdığı ve kimlerin tekrarlayan kendine zarar verme riski taşıdığı ile ilgili bilgi verici olduğu belirtilmiştir (Lewis vd., 2015: 387). Aksoy ve Ögel'in (2005) sokakta yaşayan çocuklarda kendine zarar verme davranışını araştırdıkları çalışmalarında ise, madde kullanımı ve suçun kendine zarar verme davranışı üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu ve suç işleyen kişilerde kendine zarar verme davranışının, işlemeyen kişilere göre 3 kat fazla olduğu vurgulanmıştır.

2.3.8. Kendine Zarar Verme Davranışı Tedavisi

Klonsky ve Muehlenkamp (2007), kendine zarar vermeyi tedavi etmek için kullanılan birçok psikoterapinin, başlangıçta kendine zarar verme ile ilişkili sınırdaki kişilik bozukluğu ve depresyon gibi belirli ruhsal bozukluklarla diğer komorbid durumları tedavi etmek için geliştirildiğini ama günümüzde bilişsel davranışçı terapiler ve psikodinamik terapilerin kendine zarar vermede etkili görünen tedavi yaklaşımları olduğunu belirtmişlerdir.

Bilişsel davranışçı terapiler çatısında yer alan terapi yöntemleri arasında problem çözme terapisi, diyalektik davranış terapisi ve standart bilişsel davranışçı terapi yer almaktadır. Kendine zarar verme ile ilgili belirli değişim mekanizmaları hala tam olarak bilinmemesine rağmen yapılan araştırmalar, kendine zarar verme davranışını azaltmak için bilişsel davranışçı terapilerin kullanımını desteklemektedir. Kendine zarar verme ile ilgili alanyazında bildirilen dinamik tedavilerin çoğu ise borderline kişilik bozukluğunu tedavi etmek için tasarlanmış olmakla beraber kendine zarar verme davranışını da kapsamaktadır. Alanyazında bildirilen psiko-dinamik tedavilerdeki ortak terapötik unsurlar, geçmiş ilişkileri işlemek, yeni pozitif kişiler arası ilişkiler kurmayı hedeflemek, farkındalığı ve duygu ifadesini artırmak ve danışanın kendi imajının gelişimine odaklanmayı hedeflemektedir (Klonsky ve Muehlenkamp, 2007: 1051-1052).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada, kendine zarar verme davranışı olan 18-52 yaş aralığındaki erkek bireylerin, kendilerine zarar verme davranışları ile, algıladıkları ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiselliğe ve duygu düzenlemenin bu ilişkisellikteki aracı rolüne odaklanıldığından, korelasyonel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma grubu, Gaziantep Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan ve yaşamları boyunca en az bir kez kendine zarar verme davranışı sergilemiş 18-52 yaş aralığındaki 150 erkek hükümlüden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulması aşamasında amaçlı ve uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme'nin seçkisiz olmayan ve araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin olan durumların seçilmesi ve ayrıntılı araştırma yapılmasına olanak tanımakla birlikte belli ölçütleri karşılayan veya belirli özellikleri karşılayan bir veya daha fazla özel durumda çalışmak için tercih edildiği, uygun örnekleme yönteminin ise araştırmacının kolayca erişebileceği bir örneklemden veri toplaması olarak tanımlanabileceği belirtilmiştir (Büyüköztürk vd., 2015: 90-92). Çalışmaya katılan hükümlüler gönüllülük esas alınarak araştırmaya dahil edilmiş olup gerekli prosedürler katılımcılara bireysel olarak açıklanmış ve istedikleri halde uygulamayı sonlandırma hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. Kişinin akut Psikotik bir dönemde olması veya Mental Retardasyon Bozukluğunun olması dışta bırakma ölçütleri olarak belirlenmiştir.

Araştırmada veri toplama araçları toplamda 150 katılımcıya uygulanmıştır ve uygulama yapılan rneklemele ilgili tanımlayıcı verilere tablo halinde bulgular bölümünde yer verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, katılımcılardan dört farklı lme aracı kullanılarak veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Bunlar sırasıyla; (a) Demografik Bilgi Formu, (b) Duygu Düzenlemede Güçlükler li, (c) Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları li ve (d) Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteridir.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan ‘‘Demografik Bilgi Formu’’ katılımcıların yaş, medeni durum, meslek, suç türü, cezaevine ilk giriş yaşı, kaç kere girmiş olduğu, yaşanılan mahalle ve psikiyatrik tanı/tedavi öyküsü olup olmadığı gibi tanımlayıcı değişkenler hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla kullanılmıştır.

3.3.2. Duygu Düzenlemede Güçlükler li (DDGÖ)

İlk olarak Gratz ve Roemer (2004) tarafından geliştirilen lek (DERS- Difficulties in Emotion Regulation Scale), toplamda 36 maddeden oluşan ve katılımcıların kendilerine sunulan ifadeleri derecelendirmelerinin istendiği 5’li Likert tipi (1= hemen hemen hiçbir zaman, 5= hemen hemen her zaman) bir öz-bildirim liğidir. lek toplamda 6 alt boyuttan oluşmaktadır: (a) farkındalık boyutu (duygusal tepkiler konusunda farkındalık eksikliği), (b) açıklık/netlik boyutu (duygusal tepkilerin netliği/açıklığı konusunda eksiklik), (c) kabul etmeme/reddetme boyutu (duygusal tepkileri reddetme/kabul etmeme), (d) Stratejiler boyutu (duygu düzenleme stratejilerine sınırlı erişim), (e) dürtü boyutu (olumsuz duygu deneyimlerken dürtü kontrolünde güçlükler) ve (f) amaçlar boyutu (olumsuz duygu deneyimlerken hedefe yönelik davranışlar sergilemede güçlükler)’dur. lek hem toplam puan hem de alt lek

puanlarına ilişkin bilgi vermektedir. Ölçek maddelerinin her birine verilen yüksek puanlar o alanda daha çok güçlük yaşandığını ifade etmektedir. Ölçeğin tümü için Cronbach Alpha iç tutarlılığı 0.93 iken, her bir alt ölçek için Cronbach Alpha değeri .80'den büyüktür ve yeterli iç tutarlılığa sahiptir ve tüm alt ölçekler için Cronbach Alpha aralığı 0.80- 0.89'dur. Madde toplam korelasyon değerleri ise, $r=.16$ ile $r=.69$ aralığındadır. Ölçeğin genel test-tekrar test güvenilirliği ise 0.88 ($n= 21$)'dir (Gratz ve Roemer, 2004).

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması ve geçerlik güvenirlik çalışmaları Rugancı ve Gençöz (2010) tarafından yapılmıştır ve ölçeğin tümü için Cronbach Alpha iç tutarlılığı 0.94 bulunmuş ve ölçeğin tüm alt boyutları için Cronbach Alpha iç tutarlılığının ise 0.75 ile 0.90 arasında değiştiği bulunmuştur. Madde toplam korelasyon değerleri ise, $r= .18$ ile $r=.71$ aralığındadır. Ölçeğin genelinden elde edilen test-tekrar test güvenilirliği ise 0.83 olarak bulunmuştur ($n=59$). Ölçekteki 10. maddenin, ölçeğin tüm alt boyutları ile düşük korelasyon göstermesi nedeniyle işlemediği ve değerlendirme yapılırken 35 madde üzerinden değerlendirme yapılması önerilmiştir (Rugancı ve Gençöz, 2010). Yapılan bu araştırmada, ölçek katılımcılara 36 madde üzerinden uygulanmış fakat değerlendirme yapılırken 10. Madde değerlendirmeye alınmamıştır.

3.3.3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği (EMBU/ KAET-Ç)

Bireylerin algıladıkları anne-baba tutumlarını belirlemek ve değerlendirmek amacıyla geliştirilen Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği (Egna Minnen Barndoms Uppfostran/EMBU) kısa formu, Arrindell ve arkadaşları (1999) tarafından geliştirilmiştir. 23 maddeden oluşan ölçek kısa formu, katılımcıların kendilerine sunulan her maddeyi anne ve babaları için ayrı ayrı puanlandırmalarının istendiği 1-4 arasında (1= hayır hiçbir zaman, 2= evet arada sırada, 3= evet sık sık ve 4= evet çoğu zaman) derecelendirilen sorulardan oluşmaktadır. Ölçek; reddetme, duygusal yakınlık ve aşırı korumacılık olmak üzere toplamda 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Yapılan güvenirlik çalışmasının sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha değeri yüksek (≥ 0.72) bulunmuş ve geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmiştir (Arrindell vd., 1999).

Ölçeğin kısa formunun Türkçeye uyarlanması ile ilgili ilk veriler Dirik, Yorulmaz ve Karancı (2004) tarafından öğrenci örneklemini ile yapılan bir pilot çalışmadan elde edilmiş ve ölçeğin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur. Ölçeğin faktör maddeleri

reddetme boyutu için; 1, 4, 7, 13, 15, 16, 21, duygusal yakınlık boyutu için; 2, 6, 9, 12, 14, 19, 23 ve aşırı koruyuculuk boyutu için; 3, 5, 8, 10, 11, 17, 18, 20, 22'dir ve ölçeğin orijinal formunda belirtildiği gibi 17. madde ters kodlanmaktadır. Elde edilen ilk verilerde Cronbach Alpha değerleri, babanın duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik alt ölçekleri için sırasıyla 0.73, 0.72 ve 0.50 bulunurken, annenin duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik alt ölçekleri için ise sırasıyla 0.65, 0.71 ve 0.68 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Dirik, Yorulmaz ve Karancı (2014) tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında, Bursa ilinde yaşayan 271 yetişkin katılımcı ile bir pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığını değerlendirmek için kullanılan Cronbach Alpha değerleri, annenin duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik alt ölçekleri için sırasıyla 0.75, 0.72 ve 0.64 bulunurken, algılanan baba tutumları için iç tutarlılık katsayıları ise duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik için sırasıyla 0.79, 0.73 ve 0.71 olarak bulunmuştur ve elde edilen bu bulgular doğrultusunda KAET-Ç'nin ülkemizde de rahatça uygulanabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilmiştir (Dirik ve ark., 2014).

3.3.4. Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri (KZVDDE)

Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri (Inventory of Statements About Self-Injury/ ISAS), Klonsky ve Glenn (2009) tarafından geliştirilen bir öz-bildirim aracıdır. Çalışma, hayatları boyunca en az bir defa intihar niyeti olmadan kendine zarar verme davranışında bulunmuş 235 genç yetişkin üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Ölçek davranışlar ve işlevler olmak üzere iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk bölümü, kasıtlı olarak yapılan ve intihar amaçlı olmayan 12 kendine zarar verme davranışının yaşam boyu sıklığını değerlendirmektedir. Değerlendirilen davranışlar şu şekilde sıralanmıştır: kendini kesme, ısırma, yakma, cildine bir harf/yazı şekil kazıma, çimdikleme, saç kopartma, tırnaklama (deriyi kanatacak kadar), kendini sert bir yere çarpma veya kendine vurma, yaranın iyileşmesine engel olma, cildi sert bir yüzeye sürtme, kendine iğne batırma ve tehlikeli/zararlı madde içme/yutma. Katılımcılar bölümde belirtilen davranışlardan herhangi birini bir veya daha fazla kez gerçekleştirmiş ise ölçeğin ikinci bölümüne geçilmektedir. İkinci bölüm ise kendi içinde otonom işlevler ve sosyal işlevler olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır ve intihar amacı olmayan kendine zarar vermenin toplamda 13 işlevi değerlendirilmektedir. Otonom işlevler; duygulanım düzenleme, çözülmeyi önleme, intiharı önleme, kendini cezalandırma ve sıkıntıyı etiketleme

olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Sosyal işlevler ise kişiler arası sınırlar, kişiler arası etki, akranlarla bağ kurma, heyecan arayışı, özerklik, kendiyile ilgilenme, intikam alma ve dayanıklılık olmak üzere 8 alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir fonksiyon 0= hiç uygun değil, 2= biraz uygun, 3= çok uygun şeklinde cevaplandırılmaktadır (Klonsky ve Glenn, 2009). Kişiler arası Cronbach Alpha skorları 0.88, içsel Cronbach Alpha skorları ise 0.80 bulunarak ölçeğin oldukça yüksek bir iç tutarlılığa sahip olduğu belirtilmiştir (Klonsky ve Glenn, 2009).

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Bildik ve arkadaşları (2013) tarafından yapılmıştır ve çalışmaya en az bir kez kendine zarar verme davranışı gösteren 519 lise öğrencisi katılmıştır. Envanterin birinci bölümünde yer alan 12 kendine zarar verme davranışı için yapılan toplam iç tutarlılık analizinde, Cronbach Alpha değeri 0.79 bulunmuştur ve test- tekrar test güvenilirliği $r=0.66$ 'dır. Envanterin ikinci bölümü için kendine zarar vermenin işlevlerinin araştırıldığı toplam 39 madde için yapılan iç tutarlılık analizine göre, Cronbach Alpha değeri 0.93'tür. Otonom işlevler Cronbach Alpha değeri 0.81, sosyal işlevler Cronbach Alpha değeri ise 0.86'dır. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda KZVDDE'nin oldukça güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğu belirtilmiştir (Bildik vd., 2013).

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Katılımcılar Gaziantep Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan erkek hükümlüler arasından amaçlı ve uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Belirlenen ölçütleri karşılayan katılımcılar ile öncelikle bireysel olarak görüşülmüş ve yapılan araştırmanın amacı özetlenmiştir. Katılımcının kimlik bilgilerinin hiçbir şekilde araştırmada yer almayacağı özellikle vurgulanmıştır ve gönüllülük esasıyla araştırmaya dahil olmak isteyen her katılımcıya onam formu imzalatılarak toplamda 150 kişi araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcı onam formu Ek 6'da yer almaktadır. Araştırmanın uygulama aşamasında ise katılımcıların eğitim düzeylerinin genellikle düşük olması nedeniyle ölçeklerde yer alan soruların daha iyi okunup anlaşılabilmesi amacıyla ölçekler her bir katılımcıya birebir şekilde araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Eğitim düzeyi lise ve lise üstü olan katılımcılara ise ölçekler verilmiş ve soruları kendilerinin yanıtlamaları sağlanmıştır.

Veriler SPSS 23.0 (IBM Inc.) programı aracılığı ile hazırlanan bir veri tabanına girilmiştir. Nominal veriler için tanımlayıcı analizler sayı ve yüzde olarak verilmiştir. Sayısal

veriler, normal dağılımın ve uç değerlerin varlığına göre aritmetik ortalama ve standart sapma veya ortanca ve çeyrekler arası aralık olarak özetlenmiştir. Kullanılan ölçeklerin örnekleme güvenirlilikleri için iç tutarlılık (Cronbach alfa) katsayıları hesaplanmıştır. Ölçekler arası korelasyonlar için Pearson momentler çarpımı katsayısı hesaplanmıştır. Bağımlı ölçümlerin ikili karşılaştırılmasında bağımlı gruplar için t testi kullanılmıştır. İki'den fazla grup arasında ölçek puanlarının karşılaştırılması için Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi kullanılmıştır. Bu analizde anlamlı fark saptanması halinde farkın kaynağını saptamak için post-hoc Mann-Whitney U testleri uygulanmış ve bu analizlerde p değeri için Bonferroni düzeltmesi kullanılmıştır. Yordayıcı analizlerde çoklu bağlantı sorunundan kaçınabilmek amacıyla her iki ebeveyn için algılanan puanlar toplanmış ve z skorları ile lineer regresyon uygulanmıştır. Duygu düzenleme güçlüklerinin aracı etkisini değerlendirebilmek için Baron ve Kenny Yaklaşımı uygulanmıştır. Tüm analizlerde p değeri 0.05 olarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, yapılan araştırmanın amaçları doğrultusunda yanıt aranan araştırma soruları ile ilgili katılımcılardan elde edilen verilere ilişkin bulgular ve bu bulguların yorumlanması ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

4.1. Sosyo-Demografik Verilerle İlgili Bulgular

Araştırmaya yaş ortalamaları 29.3 yıl (S.D.=6.4) olan 150 erkek dahil edilmiştir. Örneklemin büyük bir çoğunluğu sırasıyla ilkokul (% 39.3, n = 59), ortaokul (% 32.0, n= 48) veya lise (% 16.0, n=24) düzeyinde eğitimlidir. Örnekleimde evli (% 50.7, n=76) ve bekarların (% 47.3, n=71) oranı birbirine benzerdir. Çoğu katılımcı işsizdir (% 22.0, n=33). Katılımcıların mesleklerinin en sık esnaf (% 8.0, n=12) veya serbest (% 6.0, n=9) çalışan olarak tanımlandığı görülmüştür. Beceri ve/veya eğitim gerektirme durumlarına göre meslek gruplarının sıklığı ise sırasıyla beceri/eğitim gerektirmeyen (% 69.3, n=104), yarı-beceri/eğitim gerektiren (% 8.0, n=12) ve beceri/eğitim gerektiren (% 0.7, n=1) olarak saptanmıştır. Beceri ve eğitim gerektiren bir mesleği olan tek katılımcı mühendis olarak çalışmaktadır.

4.2. Ölçeklerle İlgili Bulgular

4.2.1. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği (DDGÖ) ile İlgili Bulgular

Tüm örnekleimde DDGÖ toplam puanı ortalaması 102.9 (S.D.=23.6) olarak saptanmıştır. Farkındalık, açıklık/netlik, kabul etmeme/reddetme, stratejiler, dürtü ve amaçlar alt ölçekleri için ortalama puanlar ve standart sapmaları ise sırasıyla; 15.0 (S.D.=4.5), 13.2 (S.D.=4.4), 16.1 (S.D.=6.1), 21.8 (S.D.=7.3), 17.5 (S.D.=5.7) ve 16.6 (S.D.=4.9) olarak saptanmıştır. Örnekleimde DDGÖ için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa) 0.91 olarak saptanmıştır.

4.2.2. Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri (KZVDDE) ile İlgili Bulgular

4.2.2.1. Kendine Zarar Verme Davranış Biçimi ile İlgili Bulgular

Örnekleme KZVDDE birinci bölümü (Davranışlar) aracılığı ile kesme, kendini sert bir yere çarpma veya kendine vurma, cilde bir harf/yazı/şekil kazıma, yaranın iyileşmesine engel olma (ör: kabuklarını koparma), yakma, ısırma, kendine iğne batırma, tırnaklama (deriyi kanatacak kadar), saç koparma (kökünden), çimdikleme, cildi sert bir yüzeye sürme, tehlikeli/zararlı bir madde içme/yutma gibi davranışlar değerlendirilmiştir. Sıralanan davranışların mevcut örnekleme gerçeştirilme sıklığı sırasıyla; % 99.3 (n=149), % 59.3 (n= 89), % 58.0 (n= 87), % 50.0 (n=75), % 31.3 (n= 47) % 17.3 (n= 26), % 17.3 (n= 26), % 16.7 (n=25), % 8.0 (n=12), % 4.0 (n=6), % 1.4 (n=2), ve % 0.0 (0) olarak bulunmuştur. Örnekleme saptanan kendine zarar verme davranışları ile bu davranışların ortanca ve çeyrekler arası aralıkları Tablo 1 içerisinde sunulmuştur.

Tablo 1. Örnekleme saptanan kendine zarar verme davranışlarının yaygınlık ve sıklığı

Davranış	Yaygınlık %, n	Ranj	Ortanca	Çeyrekler Arası Aralık
Kesme	% 99.3 (149)	0-200	5.0	8.0
Kendini sert bir yere çarpma veya kendine vurma	% 59.3 (89)	0-100	2.0	11.3
Cilde bir harf/ yazı /şekil kazıma	% 58.0 (87)	0-50	1.0	4.0
Yaranın iyileşmesine engel olma (ör: kabuklarını koparma)	% 50.0 (75)	0-100	0.5	10.0

Yakma	% 31.3 (47)	0-20	0.0	1.0
Isırma	% 17.3 (26)	0-100	0.0	0.0
Kendine iğne batırma	% 17.3 (26)	0-2000	0.0	0.0
Tırnaklama (deriyi kanatacak kadar)	% 16.7 (25)	0-100	0.0	0.0
Saç kopartma (kökünden)	% 8.0 (12)	0-10	0.0	0.0
Çimdikleme	% 4.0 (6)	0-50	0.0	0.0
Cildi sert bir yüzeye sürtme	% 1.4 (2)	0-10	0.0	0.0
Tehlikeli/ zararlı bir madde içme/ yutma	% 0.0 (0)	0-0	0.0	0.0

Bu bulgulardan hareketle örnekleme en yaygın görülen üç kendine zarar verme davranışı tipinin kesme (%99.3), kendini sert bir yere çarpma veya kendine vurma (%59.3) ve cilde harf/ yazı şekil kazıma (%58.0) olduğu saptanmıştır. Tekrarlama açısından en sık sergilenen davranışların ise kesme, kendini sert bir yere çarpma veya kendine vurma ve cilde bir harf/ yazı/ şekil kazıma olduğu saptanmıştır.

4.2.2.2. Kendine Zarar Verme Davranışının Başlangıcı, Çevresel Şartlar ve Dürtü-Davranış İlişkisi ile İlgili Bulgular

Mevcut örnekleme kendine zarar verme davranışının en sık 16 ve 17 yaşlarında başladığı saptanmıştır (her ikisi için de; % 17.3, n=26). Kendine zarar verme davranışı başlangıç yaşlarının ortalaması ise 16.0 yaş (S.D.=3.3) olarak bulunmuştur.

Örneklemin % 16.0'sı (n=24) kendine zarar verme davranışı sırasında fiziksel acı hissettiğini belirtirken, bazen fiziksel acı duyduğunu belirtenlerin oranı % 10.7 (n=16) olarak bulunmuştur. Katılımcıların geri kalanı ise kendine zarar verme davranışları sırasında fiziksel acı

hissetmediklerini belirtmiştir. Katılımcıların çoğu (% 76.0, n= 114) bu kendine zarar verme davranışını yalnızken yaptıklarını belirtmiştir. Kendine zarar verme davranışı sırasında bazen yalnız olduklarını belirtenlerin oranı ise % 14.7 (n=22) olarak bulunmuştur.

Kendine zarar verme dürtüsünün ortaya çıkışı ve davranış arasında geçen süre ile ilgili bulgular Tablo 2 içerisinde verilmiştir.

Tablo 2. Örnekleme saptanan kendine zarar verme dürtüsü ve davranış arasında zamansal ilişkiler

Dürtüden davranışa kadar geçen süre	N	%
< 1 saat	117	% 78.0
1-3 saat	25	% 16.7
12-24 saat	4	% 2.7
3-6 saat	3	% 2.0
6-12 saat	1	% 0.7
>1 gün	0	% 0.0

Elde edilen bulgulara göre mevcut örneklemin çoğunda (%78.0) kendine zarar verme davranışının dürtüden sonraki <1 saat içerisinde ortaya çıktığı saptanmıştır. Katılımcıların % 16.7'sinde ise kendine zarar verme davranışının bir ile üç saat içerisinde gerçekleştiği görülmüştür. Katılımcıların çoğunun (% 96.0, n= 144) kendine zarar verme davranışını sona erdirmek istediği görülmektedir.

4.2.2.3. Kendine Zarar Verme Davranışı Envanteri İşlevleri İle İlgili Bulgular

Örnekleme KZVDDE'nin işlevlerini değerlendiren 39 madde için iç tutarlılık katsayısı (cronbach alfa) 0.89 olarak saptanmıştır. KZVD toplam işlevler puanı ortalaması 29.9 (S.D.=13.0) olarak saptanmıştır. KZVDDE otonom ve sosyal işlevler ve bu işlevlerin alt boyutları için ortalama puanlar ve standart sapmaları ise tablo 3 içerisinde gösterilmiştir.

Tablo 3. Kendine zarar verme davranışı için işlev ve alt boyut puan ortalamaları

Davranış işlevi		Ortalama	S.D.
<i>Otonom işlevler</i>	Affekt regülasyonu	4.3	1.7
	Öz kısıyımı önleme	2.1	2.4
	Sıkıntıyı etiketleme	3.8	1.9
	Kendini cezalandırma	3.0	2.0
	Çözülme önleme	2.3	1.7
<i>Sosyal işlevler</i>	Kişiler arası sınırlar	2.1	1.6
	Kişiler arası etkileşim	1.7	1.7
	İntikam alma	1.6	1.6
	Heyecan arama	1.1	1.4
	Akranlarla bağ kurma	1.0	1.6
	Dayanıklılık	2.3	2.0
	Özerklik	1.9	1.8
	Kendiyle ilgilenme	2.8	1.6

Otonom ve sosyal işlevler için puan ortalamaları sırasıyla 15.5 (S.D.=6.5) ve 14.4 (S.D.=8.6) olarak saptanmıştır.

4.2.3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları (KAET-Ç) ile İlgili Bulgular

Örneklemede anneler için doldurulan KAET-Ç iç tutarlılığı (Cronbach alfa) 0.59; babalar için doldurulan KAET-Ç iç tutarlılığı ise 0.67 olarak saptanmıştır. KAET-Ç anne ve baba puan

ortalamaları sırasıyla 52.2 (S.D.=8.2) ve 50.4 (S.D.=9.1) olarak bulunmuştur. Anne ve babalar için KAET-Ç ölçeği alt ölçek puan ortalamaları ve karşılaştırılmaları tablo 4 içerisinde sunulmuştur.

Tablo 4. Anne ve babalar için doldurulmuş olan Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılması

Ortalama (S.D.)	KAET-Ç- Anne	KAET-Ç-Baba	P*
Reddetme	13.5 (5.7)	14.3 (6.0)	0.103
Duygusal yakınlık	16.3 (5.8)	15.1 (6.1)	0.000
Aşırı koruyuculuk	22.3 (5.4)	21.0 (5.4)	0.000

*Bağımlı gruplar için t testi

Bağımlı gruplar için t testi ile KAET-Ç reddetme alt boyutunun anne ve baba için anlamlı fark göstermediği görülmüştür. Katılımcıların annelerini babalarına göre anlamlı olarak daha yüksek oranda duygusal olarak yakın ve aşırı koruyucu olarak değerlendirdikleri bulunmuştur.

KAET-Ç anne ve baba için doldurulduğunda ölçek alt boyutlarının anlamlı ve kuvvetli bir pozitif korelasyon gösterdiği görülmüştür (reddetme, $r= 0.56$, $p=0.000$; duygusal yakınlık, $r=0.76$, $p=0.000$; aşırı koruyuculuk, $r= 0.79$, $p=0.000$).

4.3. Ölçekler Arasındaki Korelasyonlar ile İlgili Bulgular

4.3.1. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği Arasındaki Korelasyonlar

İki ölçek arasındaki korelasyon değerleri tablo 5 içerisinde sunulmuştur.

Tablo 5. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği arasındaki korelasyon değerleri

r	DDGO-Fark.	DDGO-Açıklık	DDGO-kabul/ ret	DDGO-stratejiler	DDGO-dürtü	DDGO-amaçlar	DDGO-toplam
KAET-Ç-A ret	0.24**	0.33**	0.19*	0.20*	0.15	0.28**	0.31**
KAET-Ç-A duygusal yakınlık	-0.35**	-0.36**	-0.15	-0.16	-0.28**	-0.19*	-0.33**
KAET-Ç-A-aşırı koruyuculuk	-0.14	-0.03	0.10	0.06	-0.13	-0.19*	-0.06
KAET-Ç-B ret	0.31**	0.30**	0.18*	0.15	0.27**	0.23**	0.32**
KAET-Ç-B duygusal yakınlık	-0.32**	-0.25**	-0.09	-0.09	-0.25**	-0.17*	-0.25**
KAET-Ç-B aşırı koruyuculuk	-0.11	-0.03	0.17*	0.04	-0.12	-0.19*	-0.03

r= Pearson korelasyon katsayısı, **= p< 0.001, *= p< 0.05

Annenin reddedici olarak algılanması ile duygu düzenlemede güçlükler ölçeğinin dürtü dışındaki tüm alt testleri arasında zayıf, pozitif ve anlamlı korelasyonlar saptanmıştır. Annenin duygusal olarak yakın algılanması ile duygu düzenlemede güçlükler ölçeğinin kabul/ret ve stratejiler alt ölçekleri dışında tüm alt ölçekleri ile zayıf, negatif ve anlamlı korelasyonlar görülmüştür. Annenin aşırı koruyucu olarak algılanması ile duygu düzenlemede güçlükler ölçeğinin amaçlar alt ölçeği puanları arasında zayıf, negatif ve anlamlı korelasyonlar saptanmıştır.

Babanın reddedici olarak algılanması ile duygu düzenlemede güçlükler ölçeğinin stratejiler dışındaki tüm alt ölçekleri arasında zayıf, pozitif ve anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Babanın duygusal olarak yakın algılanması ile duygu düzenlemede güçlükler

ölçeğinin kabul/ret ve stratejiler alt ölçekleri dışında tüm alt ölçekleri ile zayıf, negatif ve anlamlı korelasyonlar saptanmıştır. Babanın aşırı koruyucu olarak algılanması ile duygu düzenlemede güçlükler kabul/ret ölçeği pozitif, amaçlar alt ölçeği ise negatif korelasyonlar göstermektedir.

4.3.2. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Kendine Zarar Verme Davranışı İşlevleri Arasındaki Korelasyonlar

4.3.2.1. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeğinin Otonom İşlevlerle Korelasyonları

KAET-Ç-Baba reddetme alt ölçeği puanları kendine zarar verici davranışların otonom işlevleri ile ilgili hiçbir davranış boyutu ile anlamlı korelasyon göstermemektedir. Babanın duygusal olarak yakın algılanması ile afekt regülasyonu amacıyla kendine zarar verme arasında negatif yönde, zayıf ve anlamlı bir korelasyon gözlenmiştir ($r=-0.20$, $p=0.01$). Babanın aşırı koruyucu olarak algılanması ise çözülmeyi önleme amaçlı kendine zarar verme davranışı ile zayıf, pozitif ve anlamlı bir korelasyon göstermektedir ($r=0.22$, $p=0.01$).

Annenin reddedici veya yakın olarak algılanması ile kendine zarar verme davranışının hiçbir otonom işlev boyutu anlamlı korelasyon göstermemektedir. Annenin aşırı koruyucu olarak algılanması ile çözülmeyi önleme amaçlı kendine zarar verme davranışı ise pozitif yönde, zayıf ve anlamlı bir korelasyon göstermektedir ($r=0.23$, $p=0.01$).

4.3.2.2. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeğinin Sosyal İşlevlerle Korelasyonları

Babanın reddedici veya yakın olarak algılanması ile kendine zarar verici davranışın sosyal işlevleri arasında herhangi bir ilişki gözlenememiştir. Babanın aşırı koruyucu olarak algılanması ile kendine zarar verici davranışın kendiyile ilgilenme alt boyutu arasında zayıf, pozitif ve anlamlı bir korelasyon gözlenmiştir ($r=0.21$, $p=0.01$).

Annenin reddedici, yakın veya aşırı koruyucu olarak algılanması ile kendine zarar verici davranışın hiçbir sosyal işlevi arasında anlamlı korelasyon saptanamamıştır.

4.3.3. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği ve Kendine Zarar Verme Davranışı İşlevleri Arasındaki Korelasyonlar

4.3.3.1. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeğinin Otonom İşlevlerle Korelasyonları

DDGÖ-Farkındalık ile afekt regülasyonu ($r=0.19$, $p=0.02$) ve sıkıntıyı etiketleme ($r=0.26$, $p=0.001$) amaçlı kendine zarar verme arasında anlamlı korelasyonlar gözlenmiştir. DDGÖ- açıklık alt ölçeği ile sıkıntıyı etiketleme amacıyla kendine zarar verme zayıf düzeyde, pozitif ve anlamlı korelasyon göstermektedir ($r=0.26$, $p=0.001$). DDGÖ- kabul/ ret, amaçlar ve dürtü alt ölçekleri ile kendine zarar verme davranışı otonom işlevleri arasında anlamlı bir korelasyon gözlenmemiştir. DDGÖ- stratejiler alt ölçeği ile sıkıntıyı etiketleme ($r=0.27$, $p=0.001$) ve çözülmeyi önleme ($r=0.17$, $p=0.04$) amaçlı kendine zarar verme arasında pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

4.3.3.2. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeğinin Sosyal İşlevlerle Korelasyonları

DDGÖ- farkındalık alt ölçeği ile heyecan arama amaçlı kendine zarar verme pozitif korelasyon göstermektedir ($r=0.18$, $p=0.02$). DDGÖ- açıklık alt ölçeği ile heyecan ($r=0.25$, $p=0.00$) ve dayanıklılık ($r=0.28$, $p=0.00$) işlevleri arasında anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. DDGÖ- kabul/ ret ile dayanıklılık ($r=0.20$, $p=0.01$) arasında pozitif ilişki saptanmıştır. DDGÖ- stratejiler alt ölçeği ise intikam ($r=0.21$, $p=0.01$), heyecan ($r=0.21$, $p=0.01$) ve dayanıklılık ($r=0.23$, $p=0.00$) işlevleri ile ilişkili bulunmuştur. DDGÖ-dürtü alt ölçeği ile intikam ($r=0.20$, $p=0.01$), heyecan ($r=0.23$, $p=0.001$), dayanıklılık ($r=0.18$, $p=0.03$) ve özerklik ($r=0.18$, $p=0.03$) işlevleri anlamlı ilişki göstermektedir. DDGÖ- amaçlar alt ölçeği ile sadece heyecan işlevi arasında ($r=0.17$, $p=0.04$) anlamlı bir ilişki görülmüştür.

4.4. Eğitim Düzeyi ve Ölçeklerin İlişkisi

4.4.1. Eğitim Düzeyi ve Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İlişkisi

Eğitim düzeyine göre duygu düzenleme güçlüklerinin karşılaştırılabilmesi için temel düzeyde okuma yazma bilenler ve okuma yazma bilmeyenler, ortaokul ve ilkokul mezunları ve lise ve üzeri eğitimliler şeklinde gruplama yapılarak gözlem sayıları artırılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde bir gruplama ile örneklemin % 9.3'ü ($n=14$) temel okur yazar veya okuma yazma

bilmeyen, % 71.3'ü ilköğretim düzeyinde eğitilmiş (n=107) ve % 19.3'ü (n=29) ise lise ve üzeri eğitilmiş olarak gruplanmaktadır. Eğitim düzeyine göre duygu düzenleme güçlükleri ölçeği puanları tablo 6 içerisinde verilmiştir.

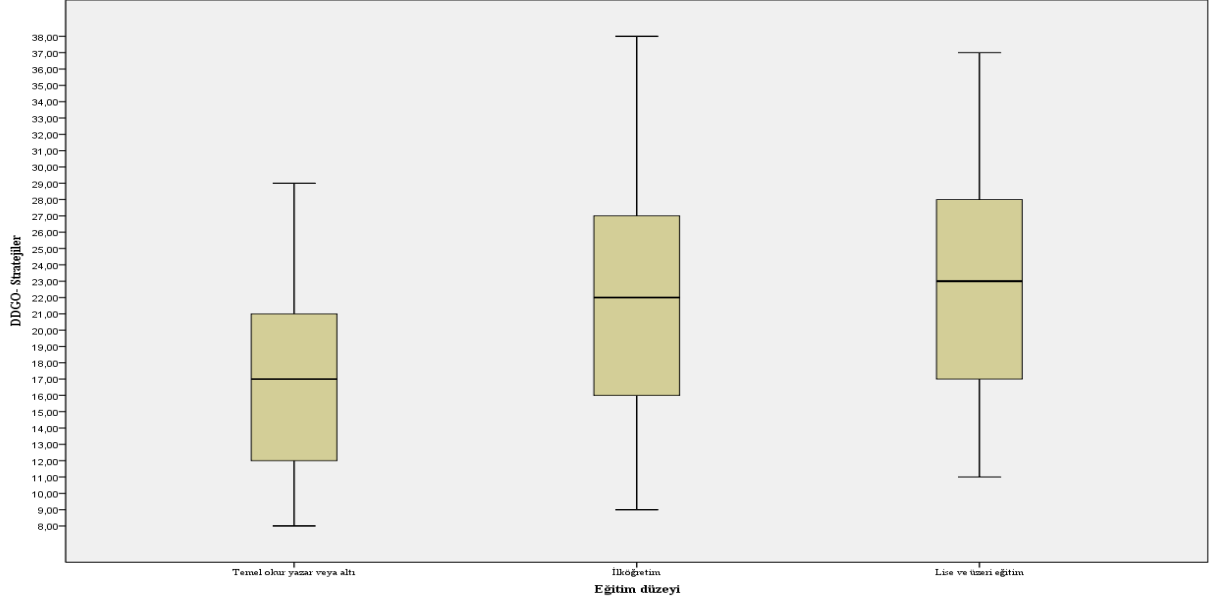
Tablo 6. Eğitim düzeyine göre duygu düzenlemede güçlükler ölçeği puanları

Ortanca, IQR	Temel okur yazar (n=14)	İlköğretim (n=107)	Lise ve üzeri (n=29)	P*
DDGO- Farkındalık	17.0 (6.5)	14.0 (7.0)	14.0 (7.0)	0.161
DDGO- Açıklık/ netlik	12.5 (6.0)	13.0 (6.0)	13.0 (8.5)	0.484
DDGO- Kabul etmeme/ Reddetme	17.0 (10.3)	15.0 (9.0)	17.0 (11.0)	0.278
DDGO-Stratejiler	17.0 (9.0)	22.0 (11.0)	23.0 (13.5)	0.042
DDGO-Dürtü	14.0 (10.5)	17.0 (8.0)	18.0 (11.0)	0.261
DDGO-Amaçlar	14.0 (9.3)	16.0 (7.0)	19.0 (6.0)	0.018
DDGO-Toplam	94.5 (42.7)	99.0 (31.0)	112.0 (51.0)	0.116

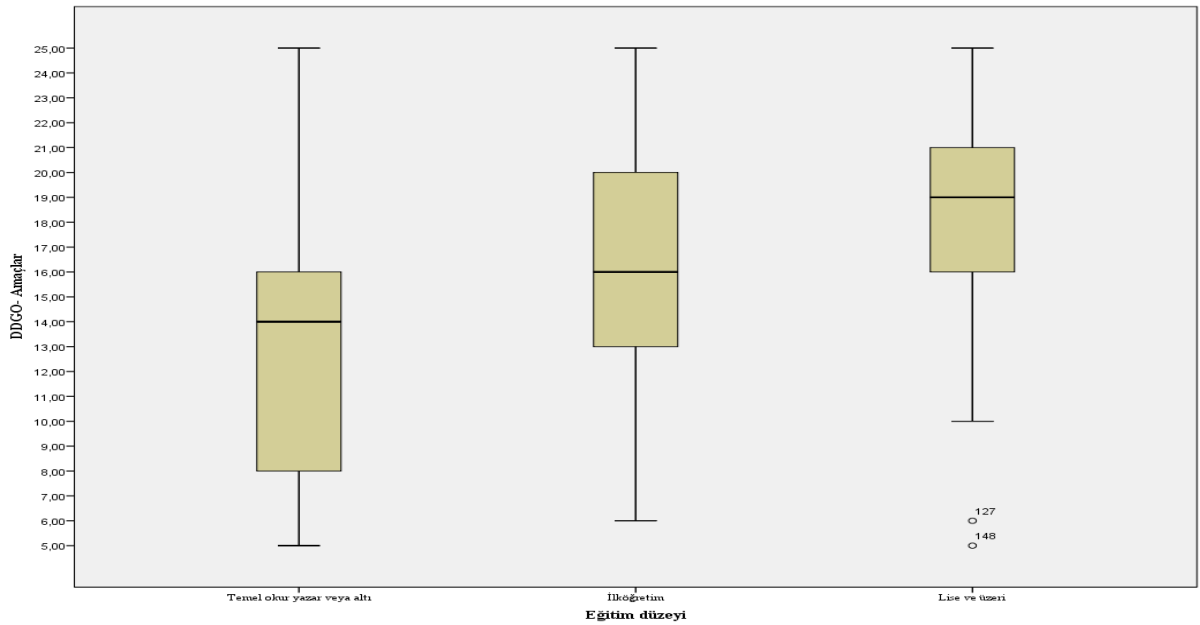
*Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi, IQR= Çeyrekler Arası Aralık, DDGO= Duygu düzenlemede Güçlükler Ölçeği

Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi ile eğitim düzeyinin DDGÖ stratejiler ve amaçlar alt testlerinden alınan puanları anlamlı ölçüde etkilediği görülmüştür (Şekil 1 ve 2).

Şekil 1. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre DDGÖ- Stratejiler alt testi puan ortancaları ve dağılımı

Şekil 2. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre DDGÖ- Amaçlar alt testi puan ortancaları ve dağılımı

Kutu grafiklerinin incelenmesi ile DDGÖ-Stratejiler testinden temel düzeyde okur yazar veya altı eğitimlilerin anlamlı derecede daha düşük puanlar alabileceği, ilköğretim ve lise ve üzeri eğitimlilerin puanlarının ise benzer olabileceği düşünülmüştür. Bu farkı test edebilmek için gruplar arası Mann-Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmış ve p değeri için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır (p=0.017). Sonuçta okur yazar veya altı eğitimlilerin ilköğretim düzeyinde eğitimlilerden anlamlı fark göstermediği (Z=-2.1, p=0.034), lise ve üzeri eğitimlilerden anlamlı fark gösterdiği (Z=-2.4, p=0.015), ilköğretim düzeyinde eğitimliler ve lise ve üzeri eğitimliler arasında da anlamlı fark görülmediği (Z=-1.0, p=0.305) saptanmıştır.

Kutu grafiklerinin incelenmesi ile DDGÖ-Amaçlar testinden temel düzeyde okur yazar veya altı eğitimlilerin anlamlı derecede daha düşük puanlar alabileceği, ilköğretim ve lise ve üzeri eğitimlilerin puanlarının da farklı olabileceği düşünülmüştür. Bu farkı test edebilmek için gruplar arası Mann-Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmış ve p değeri için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır (p=0.017). Sonuçta okur yazar veya altı eğitimlilerin ilköğretim düzeyinde eğitimlilerden anlamlı fark göstermediği (Z=-2.0, p=0.05), lise ve üzeri eğitimlilerden ise anlamlı fark gösterdiği (Z=-2.5, p=0.012), ilköğretim düzeyinde eğitimliler ve lise ve üzeri eğitimliler arasında da anlamlı fark görülmediği (Z=-1.9, p=0.06) saptanmıştır.

4.4.2. Eğitim Düzeyi ve Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri- İşlevler Puanları Arasındaki İlişkiler

Tablo 7. Eğitim düzeyine göre kendine zarar verici davranış işlevleri

Ortanca, IQR		Temel okur yazar (n=14)	İlköğretim (n=107)	Lise ve üzeri (n=29)	P*
Otonom işlevler	Affekt regülasyonu	4.5 (1.5)	5.0 (2.0)	4.0 (2.0)	0.435
	Öz kıyımı önleme	1.0 (4.5)	2.0 (4.0)	0.0 (4.0)	0.473
	Sıkıntıyı etiketleme	4.0 (2.5)	4.0 (3.0)	5.0 (3.5)	0.677
	Kendini cezalandırma	4.0 (3.2)	3.0 (4.0)	4.0 (4.0)	0.358

	Çözülme önleme	3.0 (4.5)	2.0 (3.0)	2.0 (1.0)	0.240
Sosyal işlevler	Kişiler arası sınırlar	2.0 (3.0)	2.0 (2.0)	1.0 (3.0)	0.079
	Kişiler arası etkileşim	0.0 (3.3)	1.0 (3.0)	2.0 (3.0)	0.067
	İntikam alma	0.5 (2.3)	1.0 (3.0)	1.0 (2.0)	0.109
	Heyecan arama	1.5 (3.0)	0.0 (2.0)	0.0 (1.5)	0.092
	Akranlarla bağ kurma	0.0 (1.3)	0.0 (2.0)	0.0 (2.0)	0.815
	Dayanıklılık	4.0 (2.5)	2.0 (4.0)	1.0 (3.5)	0.204
	Özerklik	3.0 (4.0)	2.0 (3.0)	1.0 (3.0)	0.193
	Kendiyle ilgilenme	4.0 (2.3)	2.0 (3.0)	3.0 (2.5)	0.013

*Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi, IQR= Çeyrekler arası aralık

Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi ile eğitim düzeyinin kendine zarar verme davranışının kendiyle ilgilenme alt boyutundan alınan puanları anlamlı ölçüde etkilediği görülmüştür. Fark oluşturan grubu değerlendirebilmek için gruplar arası Mann-Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmış ve p değeri için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır (p=0.017). Sonuçta okur yazar veya altı eğitimlilerin ilköğretim düzeyinde eğitimlilerden (Z=-2.0, p=0.05) ve lise ve üzeri eğitimlilerden anlamlı fark göstermediği (Z=-0.2, p=0.832) görülmüştür. İlköğretim düzeyinde eğitimliler ve lise ve üzeri eğitimliler arasında ise anlamlı fark görülmüştür (Z=-2.5, p=0.014).

Eğitim düzeyine göre otonom ve sosyal işlevler ve toplam işlevler puanları için gruplar arası anlamlı fark saptanamamıştır.

4.4.3. Eğitim Düzeyi ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiler

Tablo 8. Eğitim düzeyine göre algılanan ebeveyn tutumları

Ortanca, IQR	Temel okur yazar (n=14)	İlköğretim (n=107)	Lise ve üzeri (n=29)	P*
KAET-Ç- Anne-Reddetme	12.0 (6.0)	12.0 (8.0)	14.0 (11.5)	0.186

KAET-Ç- Anne- Duygusal yakınlık	17.5 (5.8)	17.0 (9.0)	14.0 (6.5)	0.160
KAET-Ç-Anne- Aşırı koruyuculuk	24.5 (11.5)	23.0 (8.0)	23.0 (6.5)	0.422
KAET-Ç-Baba-Reddetme	11.5 (13.0)	13.0 (10.0)	14.0 (9.5)	0.849
KAET-Ç-Baba- Duygusal yakınlık	17.0 (9.7)	14.0 (11.0)	13.0 (7.0)	0.591
KAET-Ç-Baba- Aşırı koruyuculuk	22.5 (5.2)	22.0 (8.0)	21.0 (7.5)	0.390

*Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi, IQR= Çeyrekler Arası Aralık

Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi ile eğitim düzeyinin anne veya babadan algılanan ebeveyn tutumlarına etkisi saptanamamıştır.

4.5. Meslekler ve Kullanılan Ölçeklerin İlişkisi

4.5.1. Meslekler ve Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İlişkisi

Mesleklere göre duygu düzenleme güçlüklerinin karşılaştırılabilmesi için işsizler, beceri gerektirmeyen mesleği olanlar, yarı beceri gerektiren mesleği olanlar şeklinde gruplama yapılarak gözlem sayıları artırılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde bir gruplama ile örneklemin % 22.0'si (n=33) işsiz, % 70.0'i beceri gerektirmeyen mesleği olan (n=105) ve % 8.0'i (n=12) ise yarı beceri ve beceri gerektiren mesleği olanlar olarak gruplanmaktadır. Mesleğe göre duygu düzenleme güçlükleri ölçeği puanları tablo 9 içerisinde verilmiştir.

Tablo 9. Mesleğe göre duygu düzenlemede güçlükler ölçeği puanları

Ortanca, IQR	İşsiz (n=33)	Beceri gerektirmeyen meslek (n=105)	Yarı beceri ve beceri gerektiren meslek (n=12)	P*
DDGO- Farkındalık	16.0 (6.5)	14.0 (7.5)	14.0 (6.8)	0.535
DDGO- Açıklık/ netlik	13.0 (4.0)	13.0 (7.0)	13.0 (7.3)	0.935

DDGO- Kabul etmeme/ Reddetme	15.0 (11.0)	16.0 (10.0)	16.0 (6.0)	0.857
DDGO-Stratejiler	21.0 (11.5)	22.0 (11.0)	20.0 (15.0)	0.615
DDGO-Dürtü	16.0 (7.5)	17.0 (9.0)	15.5 (6.3)	0.539
DDGO-Amaçlar	16.0 (8.0)	18.0 (8.0)	16.0 (9.7)	0.912
DDGO-Toplam	99.0 (31.5)	101.0 (41.5)	103.5 (39.0)	0.912

*Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi, IQR= Çeyrekler Arası Aralık

Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi ile mesleğin duygu düzenlemede güçlükler ölçeği puanlarına etkisi saptanamamıştır.

4.5.2. Meslekler ve Kendine Zarar Verme Davranışı Envanteri-İşlevler Puanları Arasındaki İlişkiler

Tablo 10. Mesleğe göre kendine zarar verme davranışı işlev puanları

Ortanca, IQR		İşsiz (n=33)	Beceri gerektirmeyen meslek (n=105)	Yarı beceri ve beceri gerektiren meslek (n=12)	P*
Otonom işlevler	Affekt regülasyonu	5.0 (2.0)	5.0 (2.0)	4.0 (2.5)	0.669
	Öz kısıımı önleme	1.0 (4.0)	1.0 (4.0)	2.5 (5.5)	0.697
	Sıkıntıyı etiketleme	5.0 (3.0)	4.0 (3.0)	4.0 (3.0)	0.788
	Kendini cezalandırma	4.0 (4.0)	3.0 (4.0)	3.5 (4.2)	0.210
	Çözülme önleme	2.0 (3.0)	2.0 (2.0)	3.0 (5.5)	0.138
Sosyal işlevler	Kişiler arası sınırlar	2.0 (4.0)	2.0 (2.0)	2.0 (3.0)	0.832

Kişiler arası etkileşim	2.0 (3.5)	1.0 (2.5)	2.0 (3.8)	0.249
İntikam alma	2.0 (3.0)	1.0 (3.0)	1.5 (3.7)	0.200
Heyecan arama	1.0 (2.0)	0.0 (2.0)	1.0 (2.8)	0.468
Akranlarla bağ kurma	0.0 (1.0)	0.0 (2.0)	0.0 (1.5)	0.791
Dayanıklılık	3.0 (4.0)	2.0 (4.0)	1.5 (4.0)	0.402
Özerklik	2.0 (3.5)	2.0 (3.0)	0.5 (3.8)	0.403
Kendiyle ilgilenme	3.0 (2.0)	3.0 (2.0)	3.0 (2.7)	0.959

*Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi, IQR= Çeyrekler Arası Aralık

Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi ile mesleğin kendine zarar verme davranışı işlev puanlarına etkisi saptanamamıştır.

4.5.3. Meslekler ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiler

Tablo 11. Mesleklere göre algılanan ebeveyn tutumları

Ortanca, IQR	İşsiz (n=33)	Beceri gerektirmeyen meslek (n=105)	Yarı beceri ve beceri gerektiren meslek (n=12)	P*
KAET-Ç- Anne-Reddetme	11.0 (7.5)	12.0 (9.0)	14.5 (8.7)	0.120
KAET-Ç- Anne- Duygusal yakınlık	18.0 (9.5)	15.0 (10.0)	17.5 (7.2)	0.135
KAET-Ç-Anne- Aşırı koruyuculuk	24.0 (8.5)	23.0 (8.0)	22.5 (7.8)	0.491
KAET-Ç-Baba-Reddetme	13.0 (10.5)	13.0 (9.0)	14.5 (10.7)	0.850
KAET-Ç-Baba- Duygusal yakınlık	16.0 (14.0)	13.0 (10.0)	17.5 (6.5)	0.302
KAET-Ç-Baba- Aşırı koruyuculuk	22.0 (7.0)	21.0 (8.0)	22.0 (5.0)	0.283

*Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi, IQR= Çeyrekler Arası Aralık

Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi ile mesleğin algılanan ebeveyn tutum puanlarına etkisi saptanamamıştır.

4.6. Medeni Durum ve Ölçeklerin İlişkisi

4.6.1. Medeni Durum ve Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İlişkisi

Tablo 12. Medeni duruma göre duygu düzenlemede güçlükler ölçeği puanları

Ortanca, IQR	Bekar (n=71)	Evli (n=76)	Boşanmış (n=3)	P*
DDGO- Farkındalık	14.0 (8.0)	15.0 (6.8)	13.0 (0.0)	0.698
DDGO- Açıklık/ netlik	13.0 (5.0)	13.0 (7.0)	12.0 (6.0)	0.928
DDGO- Kabul etmeme/ Reddetme	16.0 (9.0)	14.5 (10.0)	20.0 (5.0)	0.949
DDGO-Stratejiler	23.0 (11.0)	21.0 (12.0)	22.0 (17.0)	0.942
DDGO-Dürtü	17.0 (8.0)	16.0 (9.8)	16.0 (9.0)	0.906
DDGO-Amaçlar	16.0 (7.0)	18.0 (8.0)	16.0 (1.0)	0.693
DDGO-Toplam	101.0 (28.0)	98.0 (46.8)	105.0 (22.0)	0.960

*Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi, IQR= Çeyrekler Arası Aralık

Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi ile medeni durumun duygu düzenlemede güçlükler ölçeği puanlarına etkisi saptanamamıştır.

4.6.2. Medeni Durum ve Kendine Zarar Verme Davranışı Envanteri-İşlevler Puanları Arasındaki İlişkiler

Tablo 13. Medeni duruma göre KZVDDE- İşlevler ölçeği puanları

Ortanca, IQR		Bekar (n=71)	Evli (n=76)	Boşanmış (n=3)	P*
Otonom işlevler	Affekt regülasyonu	5.0 (2.0)	4.0 (2.0)	5.0 (4.0)	0.108
	Öz kıyımı önleme	2.0 (5.0)	1.0 (4.0)	0.0 (0.0)	0.814
	Sıkıntıyı etiketleme	4.0 (3.0)	4.0 (3.8)	4.0 (1.0)	0.868
	Kendini cezalandırma	3.0 (3.0)	3.0 (4.0)	2.0 (1.0)	0.618
	Çözülme önleme	2.0 (3.0)	2.0 (2.0)	3.0 (1.0)	0.207
Sosyal işlevler	Kişiler arası sınırlar	2.0 (3.0)	2.0 (2.0)	2.0 (2.0)	0.846
	Kişiler arası etkileşim	2.0 (3.0)	1.0 (3.0)	0.0 (0.0)	0.772
	İntikam alma	2.0 (3.0)	1.0 (2.0)	0.0 (0.0)	0.005
	Heyecan arama	1.0 (2.0)	0.0 (2.0)	0.0 (0.0)	0.230
	Akranlarla bağ kurma	0.0 (2.0)	0.0 (2.0)	0.0 (0.0)	0.722
	Dayanıklılık	3.0 (4.0)	2.0 (4.0)	3.0 (3.0)	0.256
	Özerklik	2.0 (4.0)	2.0 (3.0)	0.0 (0.0)	0.075
	Kendiyle ilgilenme	3.0 (2.0)	3.0 (2.0)	2.0 (0.0)	0.539

*Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi, IQR= Çeyrekler Arası Aralık

Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi ile medeni durumun sadece intikam alma amaçlı kendine zarar vermeyi etkilediği görülmüştür. Bu farkın kaynağını test edebilmek için gruplar arası Mann-Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmış ve p değeri için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır (p=0.017). Sonuçta evliler ve boşanmışlar arasında (Z=-1.8, p=0.09) anlamlı fark saptanamamış ancak evliler ve bekarlar arasında anlamlı fark görülmüştür (Z=-2.6, p=0.011). Bu sonuca göre bekar bireyler diğer gruplara göre daha sık olarak intikam alma amacıyla kendilerine zarar vermektedir. Bekar ve boşanmış bireyler arasında ise anlamlı fark saptanamamıştır (Z=-2.2, p=0.024).

4.6.3. Medeni Durum ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiler

Tablo 14. Medeni duruma göre algılanan ebeveyn tutumları

Ortanca, IQR	Bekar (n=71)	Evli (n=76)	Boşanmış (n=3)	P*
KAET-Ç- Anne-Reddetme	12.0 (9.0)	12.0 (8.8)	13.0 (3.0)	0.734
KAET-Ç- Anne- Duygusal yakınlık	17.0 (8.0)	15.0 (10.0)	15.0 (2.0)	0.237
KAET-Ç-Anne- Aşırı koruyuculuk	24.0 (8.0)	21.5 (7.7)	28.0 (3.0)	0.007
KAET-Ç-Baba-Reddetme	13.0 (11.0)	12.0 (8.7)	13.0 (3.0)	0.684
KAET-Ç-Baba- Duygusal yakınlık	16.0 (10.0)	13.5 (10.8)	13.0 (1.0)	0.624
KAET-Ç-Baba- Aşırı koruyuculuk	22.0 (7.0)	21.0 (8.0)	27.0 (3.0)	0.015

*Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi, IQR= Çeyrekler Arası Aralık

Kruskal-Wallis non-parametrik varyans analizi ile medeni durumun sadece anne ve babanın aşırı koruyucu olarak algılanmasını etkilediği görülmüştür. Bu farkın kaynağını test edebilmek için gruplar arası Mann-Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmış ve p değeri için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır (p=0.017). İkili karşılaştırmalarda evli ve bekar bireylerin annelerini aşırı koruyucu olarak algılaması bakımından anlamlı fark gösterdiği (Z=-2.5, p=0.012), evli ve boşanmış (Z=-2.3, p=0.018) ve bekar ve boşanmış (Z=-1.4, p=0.163)

bireylerin ise anlamlı fark göstermediği görülmüştür. İkili karşılaştırmalarda hiçbir grup için babayı aşırı koruyucu olarak algılama bakımından anlamlı fark saptanamamıştır.

4.7. Algılanan Ebeveyn Tutumlarının İntihar Amaçlı Olmayan Kendine Zarar Verme Davranışını Yordayıcı Etkisi

Algılanan ebeveyn tutumlarının intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışının işlevlerini yordayıcı etkisini değerlendirebilmek amacıyla her iki ebeveyn için ortak tutumlar toplanmış ve toplam puanlar standardize edilmiştir. Ardından standardize edilen KZVDDE- İşlevler toplam puanı bağımlı değişken olacak şekilde çoklu lineer regresyon uygulanmıştır. Oluşturulan model istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F(146, 3) = 0.289$) ve kendine zarar verme davranışı işlevlerinin sadece % 0.5'ini açıklayabilmektedir. Yordayıcı olarak değerlendirilen değişkenlerin Varyans Enflasyon Faktörleri 1.3- 2.2 arasında değiştiğinden çoklu bağlantı sorunu olmadığı kabul edilmiştir.

Tablo 15. Algılanan ebeveyn tutumlarının kendine zarar verici davranış işlevlerini yordayıcı etkisi

Değişken	Standart B	p	% 95 GA
Z-Toplam ebeveyn reddi	0.13	0.240	-0.09-0.34
Z-Toplam ebeveyn duygusal yakınlığı	0.06	0.624	-0.09-0.30
Z-Toplam ebeveyn aşırı koruyuculuğu	0.12	0.214	-0.07-0.30

Standart B= Standardize katsayılar, % 95 GA= % 95 Güven Aralığı

Analizler sonucunda algılanan ebeveyn tutumlarının intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını yordamadığı görülmüştür.

4.8. Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Duygu Düzenleme Güçlüklerini Yordayıcı Etkisi

Algılanan ebeveyn tutumlarının duygu düzenleme güçlüklerine yordayıcı etkisini değerlendirebilmek amacıyla her iki ebeveyn için ortak tutumlar toplanmış ve toplam puanlar standardize edilmiştir. Ardından standardize edilen DDGÖ toplam puanı bağımlı değişken olacak şekilde çoklu lineer regresyon uygulanmıştır. Oluşturulan model istatistik olarak anlamlıdır ($F(146, 3) = 0.000$) ve duygu düzenleme güçlüklerinin % 12.4'ünü açıklayabilmektedir. Yordayıcı olarak değerlendirilen değişkenlerin Varyans Enflasyon Faktörleri 1.3- 2.2 arasında değiştiğinden çoklu bağlantı sorunu olmadığı kabul edilmiştir.

Tablo 16. Algılanan ebeveyn tutumlarının duygu düzenleme güçlüklerine yordayıcı etkisi

Değişken	Standart B	p	% 95 GA
Z-Toplam ebeveyn reddi	0.25	0.014	0.05-0.46
Z-Toplam ebeveyn duygusal yakınlığı	-0.18	0.121	-0.40-0.05
Z-Toplam ebeveyn aşırı koruyuculuğu	0.07	0.413	-0.10-0.25

Standart B= Standardize katsayılar, % 95 GA= % 95 Güven Aralığı

Analizler sonucunda algılanan ebeveyn reddinin duygu düzenleme güçlüklerini anlamlı olarak yordadığı görülmüştür.

4.9. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İntihar Amaçlı Olmayan Kendine Zarar Verme Davranışını Yordayıcı Etkisi

Duygu düzenleme güçlüklerinin intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını yordayıcı etkilerini değerlendirebilmek için ilk olarak DDGÖ- alt ölçek puanları standardize edilmiş ve KZVDDE- standardize toplam işlevler puanı bağımlı değişken olacak

şekilde adım adım analize alınmıştır. Analize göre DDGÖ- farkındalık bağımlı değişkendeki değişimin % 0.8'ini açıklayabilmektedir, DDGÖ- açıklık/ netlik eklendiğinde açıklama oranı % 2.4, kabul/ ret eklendiğinde % 2.3, stratejiler eklendiğinde % 3.7, dürtü eklendiğinde % 3.1, amaçlar eklendiğinde % 4.4 açıklama oranına erişilmiştir. Dolayısıyla DDGÖ- kabul/ret ve dürtü alt testlerinin intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını yordamaya katkıda bulunmadığı düşünülerek analizden çıkarılmıştır. Geri kalan alt testlerle tek basamakta çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Oluşturulan model istatistik olarak anlamlıdır ($F(145, 4) = 0.017$) ve kendine zarar verme davranışlarının % 5.4'ünü açıklayabilmektedir. Yordayıcı olarak değerlendirilen değişkenlerin Varyans Enflasyon Faktörleri 1.6- 2.3 arasında değiştiğinden çoklu bağlantı sorunu olmadığı kabul edilmiştir.

Tablo 17. Duygu düzenleme güçlüklerinin intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışlarını yordayıcı etkisi

Değişken	Standart B	p	% 95 GA
Z- DDGÖ- Farkındalık	0.05	0.609	-0.16-0.26
Z-DDGÖ- Açıklık	0.07	0.544	-0.17-0.31
Z-DDGÖ-Stratejiler	0.28	0.013	0.06-0.49
Z-DDGÖ- Amaçlar	-0.16	0.104	-0.36-0.03

Standart B= Standardize katsayılar, % 95 GA= % 95 Güven Aralığı

Analizler sonucunda sadece stratejiler alanındaki duygu düzenleme güçlüklerinin kendine zarar verme davranışlarını anlamlı olarak yordayabildiği görülmüştür.

4.10. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Kendine Zarar Verme Davranışı Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Becerilerinin Aracı Etkisi

Algılanan ebeveyn tutumları ve kendine zarar verme davranışı arasındaki ilişkide duygu düzenleme becerilerinin aracı etkisini değerlendirebilmek için algılanan ebeveyn reddi, kendine zarar verme davranışı işlevleri toplam puanı ve DDGÖ- Stratejiler puanı ardışık olarak regresyon analizine sokulmuştur.

Tek başına toplam ebeveyn reddi, kendine zarar verme davranışındaki değişimin % 0.01'ini açıklayabilmektedir, DDGÖ-stratejilerin eklenmesi ile açıklama oranı % 5.7'ye yükselmektedir. Ebeveyn reddinin tek yordayıcı olduğu model anlamlı değildir ($F(148, 1)=0.379$), ebeveyn reddine DDGÖ-stratejilerin eklenmesi ile oluşturulan model anlamlıdır ($F(147, 2)=0.013$). Son modelde ebeveyn reddi anlamlı değilken ($B=0.03, p=0.747$) DDGÖ-stratejiler anlamlıdır ($B=0.23, p=0.005$). Model sonuçları algılanan ebeveyn tutumlarının kendine zarar verme davranışını duygu düzenleme becerileri (stratejiler) üzerinden gerçekleştirdiği ve DDGÖ-stratejiler standart puanında bir birimlik artışın, KZVDDE-toplam işlevler standart puanında 0.23 puanlık bir artışa yol açtığı yönünde yorumlanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde çalışmanın temel amaçları doğrultusunda yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular konuyla ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Çalışma grubumuzun yaş ortalaması 29.3 yıl olarak bulunmuştur. Kendine zarar verme başlangıcı yaş aralığı 16-17, başlangıç yaş ortalaması ise 16'dır. Alanda yapılan çalışmaların sonuçlarında, kendine zarar verme davranışının ergenlerde ve genç erişkinlerde daha çok görüldüğü bildirilmiştir (Aksoy ve Ögel, 2006: 15). Bizim çalışma grubumuz ergenleri kapsamamakla birlikte, saptanan yaş ortalaması yazınla uyumludur. Kaya, Güler ve Çilli (2004), Konya kapalı cezaevinde bulunan mahkumlar arasında psikiyatrik bozuklukların yaygınlığını araştırdıkları çalışmalarında mahkumların yaş ortalamalarının 31.4 olduğunu, %49.2'sinin evli, %69.2'sinin ise ilkökul düzeyinde eğitilmiş bireylerden oluştuğunu bildirmişlerdir. Bizim örnekleminizde evli ve bekar oranında fark gözlenmezken, çoğunluğun beceri gerektirmeyen meslek gruplarında çalıştıkları saptanmıştır. Kendine zarar verme davranışının meslek ya da medeni durumla ilişkisini araştıran çalışmalar yoktur. Her iki araştırmada benzer sonuçların elde edilmiş olmasının nedeni, iki araştırma grubunun da cezaevinde bulunan mahkumlardan oluşması olabilir.

Kendine zarar verme davranış biçimleri ele alındığında, örnekleme en sık görülen üç kendine zarar verme biçimi sırasıyla; kesme, kendini sert bir yere çarpma veya kendine vurma ve cilde bir haf/yazı/şekil kazıma'dır. Tekrarlayıcılık açısından en sık sergilenen üç kendine zarar verme biçimi de aynı sıralamadan oluşmaktadır. Elde edilen bu bulgu, kendine zarar verme davranış biçimlerini ele alan daha önce yapılmış alanyazın çalışmalarıyla örtüşmektedir. Örneğin, Lewis vd., (2015: 386) genç yetişkinler arasında erken uyumsuz şemalar ve kendine zarar verme davranışını araştırdıkları çalışmalarında, kendine zarar vermenin yaygın biçimlerinin kesme, çizme, kendine vurma ve yakma olduğunu bildirmişlerdir. Ergen ve genç erişkin psikiyatri kliniğine başvuran hastalarda kasıtlı kendine zarar verme davranışının yaygınlığını araştıran Saçarçelik vd., (2011) erkek bireylerde en sık görülen kendine zarar verme biçiminin kesme olduğunu belirtmişlerdir. Kabukçu-Başay vd., (2017) lise öğrencileriyle yürüttükleri çalışmalarında, hangi kendine zarar verme yönteminin daha yaygın kullanıldığını incelemiş ve kendini sert bir yere çarpma veya kendine vurmanın %15.6 ile en sık belirtilen kendine zarar verme yöntemi olduğunu belirlemişlerdir. Bunu sırasıyla %14.7 ile yaranın iyileşmesine engel olma ve %13.8 ile kendini kesmenin takip ettiği görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların büyük çoğunluğu kendine zarar verme davranışı sırasında acı hissetmemektedir ve kendine zarar verme davranışları sırasında yalnız olmayı tercih etmektedir. Kendine zarar verme davranışı, çevresel şartlar ve dürtü-davranış ilişkisi ile ilgili elde edilen sonuçlara göre kendine zarar verme başlangıcı yaş aralığı 16-17, başlangıç yaş ortalaması ise 16'dır. Katılımcıların çoğunluğunda (%78) kendine zarar verme dürtüsünün oluşması ile davranışın gerçekleştirilmesi arasındaki zaman yaklaşık bir saattir. Katılımcıların büyük çoğunluğu kendine zarar verme davranışlarını sonlandırmak istemektedir. Benzer şekilde Kabukçu-Başay vd., (2017) yaptıkları çalışmada, katılımcıların %78.9'unun kendine zarar verme dürtüsü oluştuktan sonraki 1 saat içinde eylemi gerçekleştirdiklerini, büyük çoğunluğunun kendine zarar verme davranışı sırasında yalnız olmayı tercih ettiğini ve davranışı sonlandırmak istediğini, %23.7'sinin ise kendine zarar verme davranışı sırasında acı hissetmediğini bildirmişlerdir. Bu bilgiler ışığında, bireylerin kendine zarar verme davranışı sırasında sosyal olarak izole olmayı tercih etme eğiliminde oldukları ve kendine zarar verme davranışında dürtüsellik önemli bir etmen olduğu düşünülmektedir.

Anne ve babalar için KAET-Ç ölçeği değerlendirildiğinde reddetme alt boyutunun anne ve babalar için anlamlı bir fark göstermediği ve katılımcıların annelerini babalarına göre daha yüksek oranda duygusal olarak yakın ve aşırı koruyucu algıladıkları görülmüştür. Anlı ve Karşlı (2010), özellikle erken dönem ebeveynlik tutumunu reddetme ya da aşırı koruma olarak algılayan bireylerin; duygusal sıcaklığı baskın ebeveyn tutumu olarak algılayan bireylere göre daha yüksek depresyon ve durumsal/sürekli kaygı eğilimine sahip olduklarını bildirmişlerdir. Fakat karıştırıcı bir değişken olarak Türk kültüründe aşırı korumanın çoğu insan için olumlu bir yetiştirme tutumu olarak algılandığı göz önünde bulundurulmalıdır (Anlı ve Karşlı, 2010: 727).

KAET-Ç ve DDGÖ arasındaki ilişkiler incelendiğinde, annenin reddedici algılanmasıyla, DDGÖ'nün dürtü dışındaki tüm alt ölçekleri arasında zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler görülmüştür. Buna göre, annelerini reddedici algılayan bireylerin, duygularının farkında olma, duygusal tepkilerin açıklığı, duygusal tepkilerin kabul/reddi, duygu düzenleme stratejilerine erişim ve olumsuz duygu deneyimlenirken hedefe yönelik davranış sergileme alanlarında daha çok güçlük yaşadıkları görülmüştür. Ancak annenin reddedici algılanmasıyla, bireylerin olumsuz duygu deneyimledikleri sırada dürtü kontrolleri ile ilgili güçlükler yaşamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Annenin duygusal olarak yakın algılanmasıyla, DDGÖ'nün kabul/ret ve stratejiler alt ölçekleri dışında tüm alt ölçekler arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler görülmüştür. Buna göre, annelerini duygusal olarak yakın algılayan bireylerin, duygularının farkında olma, duygusal tepkilerin açıklığı ve olumsuz

duygu deneyimlerken hedefe yönelik davranışlar sergilemede daha az güçlük yaşadıkları düşünülmektedir. Annenin aşırı koruyucu olarak algılanmasıyla DDGÖ'nün amaçlar alt ölçek puanları arasında zayıf, negatif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bilgiye dayanarak, annelerini aşırı koruyucu olarak algılayan bireylerin olumsuz duygu deneyimlerken hedefe yönelik davranışlar sergilemede daha az güçlük yaşadıkları söylenebilir. Benzer şekilde yetişkinlerle yürütülen bir çalışmada, algılanan anne bakımının uyumsuz duygu düzenleme stratejilerinin kullanımıyla ve duygu düzensizliği boyutları ile (özellikle duygusal farkındalık eksikliği) negatif ilişkili olduğu bildirilmiştir (Tani, Pascuzzi, ve Raffagnino, 2018).

Babanın reddedici algılanması ile DDGÖ'nün stratejiler dışındaki tüm alt ölçekleri arasında zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler görülmüştür. Buna göre, babalarını reddedici algılayan bireylerin, duygularının farkında olma, duygusal tepkilerin açıklığı/netliği, duygusal tepkilerin kabul/reddi, olumsuz duygu deneyimlerken hedefe yönelik davranış sergileme ve olumsuz duygu deneyimlerken dürtü kontrolü sağlamada daha fazla güçlük yaşadıkları anlaşılmaktadır. Babanın duygusal olarak yakın algılanması ile DDGÖ'nün kabul/ret ve stratejiler alt ölçekleri dışında tüm alt ölçekleri ile zayıf, negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Böylece, babalarını duygusal olarak daha yakın algılayan bireylerin, duygularının farkında olma, duygusal tepkilerin açıklığı/netliği, olumsuz duygu deneyimlerken hedefe yönelik davranış sergileme ve olumsuz duygu deneyimlerken dürtü kontrolü sağlamada daha az güçlük yaşadıkları söylenebilir. Ayrıca babanın aşırı koruyucu algılanması ile DDGÖ kabul/ret alt ölçeği pozitif ilişkili bulunurken; amaçlar alt ölçeği negatif ilişkili bulunmuştur. Bu sonuca göre, babalarını aşırı koruyucu algılayan bireylerin duygusal tepkilerin kabul/reddi konusunda daha fazla güçlük yaşadıkları; olumsuz duygu deneyimlerken hedefe yönelik davranışlar sergilemede ise daha az güçlük yaşadıkları söylenebilir. Elde edilen bu sonuçlara benzer şekilde Aka ve Gençöz (2014), ebeveyn aşırı koruyuculuğu ve reddediciliğinin bireylerin iyi olma hali üzerinde olumsuz etkilere yol açtığını bildirmişlerdir.

KAET-Ç ve KZVDDE'nin otonom işlevleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, baba reddediciliğinin kendine zarar verme davranışının otonom işlevleriyle ilgili hiçbir davranış ile ilişkili olmadığı görülmüştür. Babanın duygusal olarak yakın algılanmasıyla affekt regülasyonu amacıyla kendine zarar verme arasında negatif yönlü, zayıf ve anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre babalarını duygusal olarak yakın algılayan bireylerin affekt regülasyonu amacıyla kendine zarar verme davranışı sergileme olasılıklarının daha düşük olduğu söylenebilir. Hem baba hem de annenin aşırı koruyucu olarak algılanması ise, çözülmeyi önleme amaçlı kendine zarar verme davranışı ile zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki göstermiştir. Buradan hareketle anne ve babalarını aşırı koruyucu olarak algılayan bireylerin çözülmeyi önleme amaçlı kendine zarar

verme davranışı sergilemelerinin daha olası olduğu yorumu yapılabilir. Benzer şekilde Du, You, Zheng, Ren ve Jiang (2016) yapmış oldukları çalışmalarında, ebeveyn psikolojik kontrolünün intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı ile anlamlı ilişki gösterdiğini belirtmişlerdir. Annenin reddedici veya yakın algılanması ise kendine zarar verme davranışının hiçbir otonom işleviyle ilişkili bulunmamıştır. Bu çalışmanın bulgularından farklı olarak, Quirk, Wier, Martin ve Christian (2015) yürüttükleri çalışmalarında, ebeveyn-reddi algısının hem içsel hem de kişiler arası uyumsuz şemaların yüksek düzeyleriyle ilişkili olduğu ve bunun da kendine zarar verme davranışı ile ilgili içsel ve kişiler arası motivasyonları etkilediğini bildirmişlerdir.

Babanın reddedici veya yakın algılanması ile kendine zarar verme davranışının sosyal işlevleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Fakat, babanın aşırı koruyucu algılanması ile kendine zarar verme davranışının kendiyile ilgilenme alt boyutu arasında zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bilgiye göre, babalarını aşırı koruyucu algılayan bireylerin kendiyile ilgilenme amacıyla kendine zarar verme davranışı sergilemelerinin daha olası olduğu düşünülmektedir. Annenin aşırı koruyucu ya da reddedici algılanmasının ise kendine zarar verme davranışının hiçbir sosyal işleviyle ilişkili olmadığı görülmüştür.

DDGÖ-farkındalık alt ölçeği ile affekt regülasyonu ve sıkıntıyı etiketleme amaçlı kendine zarar verme davranışı arasında anlamlı ilişkiler görülmüştür. Buna göre, bireylerin duygularının farkında olma konusundaki eksiklikleri arttıkça, affekt regülasyonu ve sıkıntıyı etiketleme amaçlı kendine zarar verme davranışı da artış göstermektedir.

DDGÖ-açıklık alt ölçeği ile sıkıntıyı etiketleme amacıyla kendine zarar verme arasında zayıf, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, bireylerin duygusal tepkileri konusunda açıklık/netlik eksikliği arttıkça, sıkıntıyı etiketleme amaçlı kendine zarar verme davranışı da artış göstermektedir.

Bresin (2013), yapmış olduğu çalışmasında intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı sergileyen bireylerin, duyguları ile ilgili farkındalık ve açıklıklarının daha az olduğunu bildirmiştir.

DDGÖ-stratejiler alt ölçeği ile, sıkıntıyı etiketleme ve çözülmeyi önleme amaçlı kendine zarar verme arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, bireylerin olumsuz duygu deneyimlerken gerekli olan stratejilere erişimdeki yetersizliği arttıkça, sıkıntıyı etiketleme ve çözülmeyi önleme amaçlı kendine zarar verme davranışları da artış göstermektedir.

DDGÖ-farkındalık alt ölçeği ile heyecan arama amaçlı kendine zarar verme pozitif ilişkili bulunmuştur. Diğer bir deyişle duygusal tepkileri konusunda farkındalık eksikliği yaşayan bireylerin, heyecan arama amaçlı kendine zarar verme davranışı sergilemeleri daha olasıdır.

DDGÖ-açıklık alt ölçeğiyle heyecan arama ve dayanıklılık işlevleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmasından hareketle, bireyin duygusal tepkiler konusunda açıklık/netlik eksikliği arttıkça, heyecan arama ve dayanıklılık amaçlı kendine zarar verme davranışlarında da artış olduğu söylenebilir.

DDGÖ-kabul/ret alt ölçeğiyle dayanıklılık arasında pozitif bir ilişki vardır. Buna göre, bireyin duygusal tepkileri kabul etmeme/reddetmesi arttıkça dayanıklılık amacıyla kendine zarar verme davranışının da artış gösterdiği düşünülebilir.

DDGÖ-stratejiler alt ölçeğiyle, kendine zarar verme davranışının intikam alma, heyecan arama ve dayanıklılık işlevleri ilişkili bulunmuştur. Buna göre, bireylerin olumsuz duygu deneyimlerken gerekli olan stratejilere erişimdeki yetersizliği arttıkça intikam alma, heyecan arama ve dayanıklılık amacıyla kendine zarar verme davranışı artmaktadır.

DDGÖ-dürtü alt ölçeğiyle, kendine zarar verme davranışının intikam alma, heyecan arama, dayanıklılık ve özerklik işlevleri anlamlı ilişkiler göstermiştir. Buna göre, bireylerin olumsuz duygu deneyimlerken dürtü kontrolünde güçlükler yaşamasının, intikam alma, heyecan arama, dayanıklılık ve özerklik amacıyla kendine zarar verme davranışı sergilemesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

DDGÖ-amaçlar alt ölçeği ise sadece kendine zarar verme davranışının heyecan işlevi ile anlamlı ilişki göstermiştir. Buna göre olumsuz duygu deneyimlerken hedefe yönelik davranışlar sergilemede yaşanan güçlükler arttıkça heyecan arama amaçlı kendine zarar verme davranışı da artış göstermektedir.

Kabukçu-Başay vd., (2017) kendine zarar vermenin otonom işlevlerinden sırasıyla en çok kullanılan yöntemlerin; affekt regülasyonu, sıkıntıyı etiketleme, kendini cezalandırma, çözülmeyi önleme, özkıyımı önleme ve intikam alma olduğunu; sosyal işlevlerden ise sırasıyla en çok kullanılan yöntemlerin dayanıklılık, kendiyle ilgilenme, kişiler arası sınırlar ve kişiler arası etkileşim, özerklik, heyecan arama ve akranlarla bağ kurma olduğunu bildirmişlerdir.

Gratz ve Roemer (2004) çalışmalarında, duygu düzenlemede güçlükler ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkilerin, her iki cinsiyette de (özellikle erkeklerde kabul etmeme/reddetme alt ölçeği) davranışsal kendine zarar verme sonuçlarının klinik önemini ortaya koyduğunu vurgulamışlardır.

Eğitim düzeyinin, DDGÖ stratejiler ve amaçlar alt testlerinden alınan puanları anlamlı olarak etkilediği görülmüştür. DDGÖ-stratejiler alt testinden okur-yazar veya altı eğitim

düzeyine sahip bireyler daha düşük puanlar almışlardır. Buna göre okur yazar veya altı eğitim düzeyine sahip bireyler lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip bireylerden anlamlı derecede farklılaşmıştır. Buna göre, eğitim durumu okur-yazar veya altı düzeyde olan bireylerin, duygu düzenleme stratejilerine erişim ile ilgili, lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip bireylere göre daha çok güçlük yaşadıkları söylenebilir. DDGÖ-amaçlar testinden temel düzeyde okur-yazar veya altı seviyede eğitilmiş bireylerin anlamlı derecede daha düşük puanlar almıştır. Buna göre, amaçlar alt testinden alınan puanların okur-yazar ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerle lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip bireyler arasında anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Bu bilgiler doğrultusunda eğitim durumu okur-yazarlık ya da altı düzeyde olan bireylerin, olumsuz duygu deneyimlerken hedefe yönelik davranışlar sergileme konusunda lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip bireylere göre daha çok güçlük yaşadıkları söylenebilir. Bu farklılaşmanın nedenleri, eğitim alan bireylerin duygu düzenlemede ailenin dışında farklı etkileşim olanaklarına sahip olması ile açıklanabilir.

Eğitim düzeyi ve KZVDDE-işlevler ilişkisinde ise; eğitim düzeyinin, kendine zarar verme davranışının sosyal işlevlerinden olan kendiyile ilgilenme alt ölçeğinden alınan puanlarla ilişkili olduğu görülmüştür. İlköğretim düzeyinde eğitilmiş bireylerle lise ve üzeri düzeyde eğitilmiş bireyler arasında kendine zarar vermenin işlevleri arasında anlamlı bir fark mevcuttur. Otonom ve sosyal işlevler toplam puanları için ise kendine zarar vermenin işlevleri eğitim düzeyinden etkilenmemektedir. Elde edilen bu sonuçlar ilköğretim düzeyinde eğitilmiş olan bireylerin lise ve üzeri eğitilmiş bireylere göre daha fazla kendiyile ilgilenme amaçlı kendine zarar verme davranışı sergilediklerini göstermiştir. Kabukçu-Başay vd., (2017) de kendine zarar verme davranışı olan gençlerin, vermeyenlere kıyasla akademik başarılarının daha düşük olduğunu bildirmişlerdir. Genel olarak, kendine zarar verme davranışı olan bireylerin anne ve baba eğitim düzeylerinin de, kendine zarar verme davranışı olmayan bireylere göre daha düşük olduğu belirtilmiştir (Akdemir, Zeki, Yetimoğlu-Ünal, Kara ve Çuhadaroğlu-Çetin, 2013). Bu sonuçlar, eğitim düzeyi arttıkça kişilerin kendilerini ifade edecek başka yollar bulmasının artışı ile açıklanabileceği gibi, kendine zarar verme davranışı olan bireylerin büyük çoğunluğunun bazı psikiyatrik bozukluklara sahip olması ve bu nedenle eğitim yaşamlarının uzun sürmediği de düşünülebilir.

Katılımcıların medeni durumlarının ölçeklerden alınan puanlar ile ilişkisi değerlendirildiğinde ise medeni durumun duygu düzenleme güçlükleri üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı görülmüştür. Medeni durum yalnızca, intikam alma amaçlı kendine zarar verme üzerinde etkilidir. İntikam alma amaçlı kendine zarar verme davranışında evli ve bekar bireyler anlamlı ölçüde farklılaşmışlardır. Bekar bireyler, evli bireylere göre daha sık intikam alma

amaçlı kendine zarar verme davranışı gerçekleştirmektedirler. Evli ve boşanmış bireyler arasında ise anlamlı bir fark yoktur.

Çalışmanın temel araştırma sorularından biri olan; algılanan ebeveyn tutumlarının, intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışını yordayıcı etkisi araştırılmış ve elde edilen sonuçlara göre bireylerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının tek başına kendine zarar verme davranışı üzerinde yordayıcı bir etkisi olmadığı görülmüştür.

Çalışmadaki temel araştırma sorularından bir diğeri de algılanan ebeveyn tutumlarının duygu düzenleme güçlüklerini yordayıp yordamadığıdır. Elde edilen bilgiler ışığında algılanan ebeveyn-reddinin duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi olduğu görülmüştür. Buna göre bireylerin anne ve babalarını reddedici olarak algılamaları duygu düzenleme güçlükleri ile ilişkilidir. Buna paralel olarak Baker ve Hoerger (2012), yürüttükleri çalışmalarında, algılanan ebeveyn reddi duygusunun, öz-düzenleme sorunları ile ilişkili olduğunu bildirmişlerdir.

Bir diğeri temel araştırma sorusu ise duygu düzenleme güçlüklerinin kendine zarar verme davranışını yordayıcı etkisi olup olmadığıdır. Yapılan analizler sonucunda yalnızca stratejiler alanında yaşanan duygu düzenleme güçlüklerinin kendine zarar verme davranışı üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi olduğu görülmüştür. Bu bilgiye göre, bireylerin duygu düzenleme stratejilerine sınırlı erişiminin kendine zarar verme davranışını etkilediği söylenebilir. Zelkowitz vd., (2016) yapmış oldukları çalışmada bu bulguyla örtüşür şekilde, duygu düzenlemenin, özellikle de kişinin var olan olumsuz duygularını azaltmak için gerekli olan stratejilere erişimdeki yetersizliğinin, intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını önemli ölçüde yordadığını bildirmişlerdir.

Bu çalışmanın temel merak konusu ise Algılanan ebeveyn tutumları ve kendine zarar verme davranışı arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı bir rolü olup olmadığıdır. Bu temel soru doğrultusunda yapılan analizler sonucunda; tek başına toplam algılanan ebeveyn reddinin kendine zarar verme davranışı üzerinde etkili olmadığı, ancak ebeveyn reddine DDGÖ- stratejilerin eklenmesiyle kendine zarar vermeyi anlamlı olarak etkilediği görülmüştür. En geniş düzeyde; algılanan ebeveyn tutumlarının kendine zarar verme davranışını duygu düzenleme becerilerinin stratejiler boyutu üzerinden etkilediği; bir başka deyişle algılanan ebeveyn tutumları ve kendine zarar verme davranışı üzerinde duygu düzenlemenin stratejiler alt boyutunun aracı (mediatör) rolü olduğu bulunmuştur. Alanyazında bu üçlü ilişkiyi ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kimball ve Diddams'ın (2007) üniversite öğrencileriye yürüttükleri benzer bir çalışmada, duygu düzenlemenin, bağlanma ile kendine zarar verme davranışı arasındaki ilişkiye aracılık ettiği belirtilmiştir.

Yapılan bu çalışmadan elde edilen çıkarımların duygu düzenlemenin algılanan ebeveyn tutumları ve kendine zarar verme davranışı üzerindeki aracı etkisinin önemine dair kavrayışı arttıracığı ve daha kapsamlı çalışmalara zemin hazırlayacağı düşünülmektedir. Günümüzde önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelen ve hem kişi hem de çevresi üzerinde olumsuzluklar yaratan kendine zarar verme davranışına daha geniş bir çerçeveden bakmanın, davranışı ortaya çıkaran nedenlerin engellenebilmesi ve tedavisi açısından önemi vardır. Benzer araştırmaların toplum bazlı olarak yapılması, bu konuda yapılması gerekenler için yol gösterici olacaktır.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Algılanan ebeveyn tutumları ve intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı ilişkisinde duygu düzenlemenin aracı rolü olup olmadığının incelendiği bu çalışmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

Öncelikle ölçekler arasındaki ilişkilerin sonuçları ele alındığında;

- Algılanan anne reddediciliği, DDGÖ dürtü alt ölçeği dışında tüm alt ölçeklerle anlamlı ilişkiler gösterirken, algılanan anne aşırı koruyuculuğu ise DDGÖ'nin amaçlar alt ölçeği dışında tüm alt ölçeklerle anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- Anne ve babanın duygusal olarak yakın algılanması, DDGÖ'nin kabul/ret ve stratejiler alt ölçekleri hariç tüm alt ölçeklerle anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- Algılanan baba reddediciliği, DDGÖ'nin stratejiler dışındaki tüm alt ölçeklerle anlamlı ilişkiler gösterirken, algılanan baba aşırı koruyuculuğu ise yalnızca kabul/ret alt ölçeği ile anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- Babanın duygusal olarak yakın algılanması, otonom işlevlerden olan affekt regülasyonu amacıyla kendine zarar verme ile anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- Anne ve babanın aşırı koruyucu olarak algılanması, otonom işlevlerden olan çözülmeyi önleme amaçlı kendine zarar verme ile anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- Algılanan baba aşırı koruyuculuğu, kendiyile ilgilenme amaçlı kendine zarar verme davranışı ile anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- DDGÖ açıklık ve stratejiler alt ölçekleri, sıkıntıyı etiketleme amaçlı kendine zarar verme davranışı ile anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- DDGÖ farkındalık alt ölçeğiyle affekt regülasyonu ve sıkıntıyı etiketleme amaçlı kendine zarar verme davranışı ile anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- DDGÖ farkındalık alt ölçeğiyle heyecan arama amaçlı kendine zarar verme davranışı anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- DDGÖ açıklık alt ölçeğiyle heyecan arama ve dayanıklılık amaçlı kendine zarar verme anlamlı ilişkiler göstermektedir.

- DDGÖ kabul/ret alt ölçeğiyle dayanıklılık amaçlı kendine zarar verme anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- DDGÖ stratejiler alt ölçeğiyle intikam alma, heyecan arama ve dayanıklılık amaçlı kendine zarar verme anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- DDGÖ dürtü alt ölçeği ile heyecan arama amaçlı kendine zarar verme anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- Eğitim düzeyi ile DDGÖ stratejiler ve amaçlar alt testleri arasında anlamlı ilişkiler mevcuttur. Stratejiler alt testinde okur-yazar veya altı eğitim düzeyine sahip bireyler ile lise ve üzeri eğitilmiş bireyler anlamlı ölçüde farklılaşmaktadır. Amaçlar alt testi için ise okur yazar veya altı eğitilmiş bireyler ile lise ve üzeri eğitilmiş bireyler anlamlı ölçüde farklılaşmaktadır.
- Eğitim düzeyi ile kendine zarar verme davranışının kendiyile ilgilenme alt boyutu anlamlı ilişkiler göstermektedir. Kendiyile ilgilenme alt boyutunda ilköğretim düzeyinde eğitilmiş bireylerle lise ve üzeri düzeyde eğitilmiş bireyler anlamlı ölçüde farklılaşmaktadır.
- Algılanan ebeveyn tutumlarının eğitim düzeyi üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.
- Sahip olunan meslekler ile duygu düzenleme güçlükleri, kendine zarar verme ve algılanan ebeveyn tutumları arasında herhangi bir ilişki yoktur.
- Medeni durum, sadece intikam alma amaçlı kendine zarar verme üzerinde etkilidir. Bekar bireyler, evli bireylere göre daha sık intikam alma amaçlı kendine zarar verme davranışı sergilemektedir.
- Algılanan ebeveyn tutumları ve medeni durum ilişkisinde, medeni durum sadece anne babanın koruyucu olarak algılanması üzerinde etkilidir.
- Algılanan ebeveyn tutumları ve intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme ilişkisiyle ilgili araştırma sorusunun sonuçları, algılanan ebeveyn tutumlarının tek başına intihar amaçlı olmayan kendine zarar verme davranışını yordamadığını göstermektedir.
- Algılanan ebeveyn tutumları ve duygu düzenleme güçlüklerinin birbiriyle ilişkisine dayanan araştırma sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar bu görüşü doğrulayıcı niteliktedir ve algılanan anne ve baba reddediciliği, duygu düzenleme güçlükleri ile anlamlı ilişkiler göstermektedir.
- Duygu düzenleme güçlükleri ile kendine zarar verme davranışı ilişkisini temel alan araştırma sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar doğrulayıcı niteliktedir ve özellikle stratejiler alanındaki duygu düzenleme güçlükleri, kendine zarar verme davranışı ile anlamlı ilişkiler göstermektedir.

- Çalışmanın temel amacını oluşturan algılanan ebeveyn tutumları ve intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı ilişkisinde duygu düzenlemenin aracı rolü olduğuna dair görüş doğrulanmıştır ve elde edilen sonuca göre; bireylerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile kendine zarar verme davranışı üzerinde duygu düzenlemenin stratejiler alt boyutunun aracı bir rolü vardır.

6.2. Öneriler

Araştırma sonuçları, duygu düzenleme becerilerinin algılanan ebeveyn tutumları ve intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı üzerindeki önemini göstermiştir. Kendine zarar verme davranışlarının altında yatan motivasyonların bilinmesi ve algılanan ebeveyn tutumları ile duygu düzenlemenin kendine zarar vermedeki rolünün anlaşılması, planlanacak önleyici çalışmalar ve tedavi yaklaşımları için yol gösterici olacaktır. Sonuçlar, özellikle tutuklu ve hükümlüler arasında kendine zarar verme davranışının daha yaygın görülmesi nedeniyle, başta Ceza ve İnfaz Kurumlarında çalışan meslek uzmanları olmak üzere araştırmacı ve klinisyenlerin, riskli bireyler için önleyici yaklaşımlar ve tedavi odağı belirlemelerine katkıda bulunacaktır. Konuyla ilgilenen araştırmacıların daha geniş bir evrenle ve her iki cinsiyeti de dahil ederek daha kapsayıcı çalışmalar yürütmeleri, çözüm stratejilerinin daha genellenebilir olması için önemlidir. Kendine zarar verme davranışı olan bireylere duygu tanıma ve düzenleme stratejileri ile ilgili farkındalık odaklı eğitimler planlanması davranışı önleme ve zarar azaltmaya yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Aka, B. T., and Gencoz, T. (2014). Perceived parenting styles, emotion recognition and rejection in relation to psychological well-being. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 159, 529-533.
- Akdemir, D., Zeki, A., Yetimoğlu-Ünal, D., Kara, M., ve Çuhadaroğlu-Çetin, F. Kendine zarar verme davranışı olan ergenlerde psikiyatrik belirtiler, kimlik karmaşası ve benlik saygısı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 69-76.
- Akgün, R., ve Duyan, V. (2013). Kadın hükümlülerin ceza infaz kurumunda yaşadıkları sorunlar ve başa çıkma tarzlarının belirlenmesi: Eskişehir çifteler kadın kapalı Ceza İnfaz Kurumu örneği. *Adli Bilimler Dergisi*, 12(2), 7.23.
- Aksoy, A., ve Ögel, K. (2003). Kendine zarar verme davranışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4, 226-236.
- Aksoy, A., ve Ögel, K. (2005). Sokakta yaşayan çocuklarda kendine zarar verme davranışı ve madde kullanımı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6, 163-169.
- Aksoy, A., ve Ögel, K. (2006). *Kendine zarar verme davranışı raporu*. Yeniden Yayın no:18, İstanbul.
- Anlı, İ., and Karşlı, A. (2010). Perceived parenting style, depression and anxiety levels in a Turkish late-adolescent population. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 724-727. doi: 10.1016/j.sbspro.2010.03.091
- Arrindell, W.A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M., ...van der Ende, J. (1999). The development of a short form of the EMBU: Its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary and Italy. *Personality and Individual Differences*, 27, 613-628.
- Baker, C. N., and Hoerger, M. (2012). Parental child-rearing strategies influence self-regulation, socio-emotional adjustment, and psychopathology in early adulthood: Evidence from a retrospective cohort study. *Personality and Individual Differences*, 52, 800-805. doi: 10.1016/j.paid.2011.12.034
- Barret, L. F., Gross, J., Christensen, T. C., and Benvenuto, M. (2001). Knowing what you're feeling and knowing what to do about it: Mapping the relation between emotion

- differentiation and emotion regulation. *Cognition and Emotion*, 15(6), 713-724. doi: 10.1080/02699930143000239
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
- Bell, K. L., and Calkins, S. D. (2000). Relationships as inputs and outputs of emotion regulation. *Psychological Inquiry*, 11(3), 160-209.
- Bildik, T., Somer, O., Kabukçu-Başay, B., Başay, Ö., ve Özbaran, B. (2013). Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(1), 49-57. doi: 10.5080/u6901
- Bonn-Miller, M. O., Vujanovic, A. A., and Zvolensky, M. J. (2008). Emotional dysregulation: Association with coping-oriented marijuana use motives among current marijuana users. *Substance Use and Misuse*, 43, 1656-1668. doi: 10.1080/10826080802241292
- Bresin, K. (2013). Five indices of emotion regulation in participants with a history of nonsuicidal self-injury: A Daily diary study. *Behavior Therapy*, 45, 56-66
- Briere, J., and Gil, E. (1998). Self-mutilation in clinical and general population samples: Prevalence, correlates, and functions. *American Journal of Orthopsychiatry*, 68(4), 609-620.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri. <http://www.cte.adalet.gov.tr> adresinden 08.05.2018 tarihinde alınmıştır.
- Cui, L., Morris, A. S., Criss, M. M., Houlberg, B. J., and Silk, J. S. (2014), Parental psychological control and adolescent adjustment: The role of adolescent emotion regulation. *Parenting Science and Practice*, 14, 47-67. doi: 10.1080/15295192.2014.880018
- Cumberland-Li, A., Eisenberg, N., Champion, C., Gershoff, E., and Fabes, R. A. (2003). The relation of parental emotionality and related dispositional traits to parental expression

- of emotion and children's social functioning. *Motivation and Emotion*, 27(1), 27-56. EBSCO.
- Dirik, G., Yorulmaz, O., ve Karancı, A. N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 123-130.
- Du, C., You, J., Zheng, X., Ren, Y., and Jiang, Y. The effects of parental psychological control on non-suicidal self-injury in Chinese adolescents: The mediating effect of negative emotions. *Journal of Psychological Abnormalities*, 5(2), 1-5. doi:10.4172/2471-9900.1000151
- Dural, G., and Yalcin, I. (2014). Investigation of relationship between parental acceptance and psychological adjustment among university students. *Düşünen Adam the Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27(3), 221-232. doi: 10.5350/DAJPN2014270305
- Favazza, A. R., and Rosenthal, R. J. (1993). Diagnostic issues in self-mutilation. *Hospital and Community Psychiatry*, 44(2), 134-140. doi: 10.1176/ps.44.2.134
- Furnham, A., and Cheng, H. (2000). Perceived parental behaviour, self-esteem and happiness. *Social Psychiatry Epidemiology*, 35, 463-470.
- Gottman, J. M., Katz, L. F., and Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 243-268. doi: 10.1037/0893-3200.10.3.243
- Gratz, K. L., and Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, Factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41-54.
- Greenspan, S. I., and Shanker, S. (2009). *The first idea: How symbols, language, and intelligence evolved from our primate ancestors to modern humans*. Da Capo Press.
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271-299.
- Gross, J. J. (2001). Emotion regulation in adulthood: Timing is everything. *Current Directions in Psychological Science*, 10(6), 214-219.

- Gross, J. J., and John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348-362.
- Gross, J. J., and Thompson, R. A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (3-24). New York, NY, US: Guilford Press.
- Hicks, K. M., and Hinck, S.M. (2008). Concept analysis of self-mutilation. *Journal of Advanced Nursing*, 64(4), 408-413. doi: 10.1111/j.1365-2648.2008.04822.x
- Hu. T., Zhang, D., Wang, J., Mistry, R., Ran, G., and Wang, X. (2014). Relation between emotion regulation and mental health: A meta-analysis review. *Psychological Reports: Measures and Statistics*, 114(2), 341-362. doi: 10.2466/03.20.PRO.114k22w4
- Jabeen, F., Anis-ul-Haque, M., and Riaz, M. N. (2013). Parenting styles as predictors of emotion regulation among adolescents. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 28(1), 85-105.
- Kabukçu-Başay, B., Başay, Ö., Bildik, T., Özbaran, B., Kandulu Olcay, R., Öztürk, Ö., ... ve Aydın, C. (2017). Türk örnekleminde lise öğrencilerinde kendine zarar verme davranışının doğası, işlevleri ve ilişkili risk faktörleri. *Nöropsikiyatri Arşivi*. doi: 10.5152/npa.2016.12553
- Kaya, N., Güler, Ö., ve Çilli, A. S. (2004). Konya kapalı cezaevindeki mahkumlarda psikiyatrik bozuklukların yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 85-91.
- Kım, K., and Rohner, R. P. (2002). Parental warmth, control, and involvement in schooling. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(2), 127-140. doi: 10.1177/0022022102033002001
- Kızmaz, Z. (2007). Cezaevinin ve hapsedmenin suçu engellemedeki etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 44-69.
- Kimball, J. S., and Diddams, M. (2007). Affect regulation as a mediator of attachment and deliberate self-harm. *Journal of College Counseling*, 10, 44-53.
- Klonsky, E. D., Oltmanns, T. F., and Turkheimer, E. (2003). Deliberate self-harm in a nonclinical-population: Prevalence and psychological correlates. *American Journal of Psychiatry*, 160, 1501-1508.

- Klonsky, E. D., and Muehlenkamp, J. J. (2007). Self-injury: A research review for the practitioner. *Journal of Clinical Psychology: In Session*, 63(11), 1045-1056. doi: 10.1002/jclp.20412
- Klonsky, E. D., and Glenn, C. R. (2009). Assessing the functions of non-suicidal self-injury: Psychometric properties of the Inventory of Statements About Self- Injury. *Journal of Psychopathological Behaviour Assess*, 31(3), 215-219. doi: 10.1007/s10862-008-9107-z
- Klonsky, E. D., May, A. M., and Glenn, C. R. (2013). The relationship between nonsuicidal self-injury and attempted suicide: Converging evidence from four samples. *Journal of Abnormal Psychology*, 122(1), 231-237. doi: 10.1037/a0030278
- Lewis, S. P., Lumley, M. N., and Grunberg, P. H. (2015). Early maladaptive schemas and non-suicidal self-injury among young adults: A preliminary investigation. *Counselling Psychology Quarterly*, 28(4), 386-402. doi: http://dx.doi.org/10.1080/09515070.2015.1074887
- Lüleci, S. (2007). *Kendini yaralama davranışı olan ergenlerin psikiyatrik ve sosyokültürel özellikleri*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Madge, N., Hewitt, A., Hawton, K., Jan de Wilde, E., Corcoran, P., Fekete, S., ... Ystgaard, M. (2008). Deliberate self-harm within an international community sample of young people: Comparative findings from the child& adolescent self-harm in europe (CASE) study. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(6), 667-677. doi: 10.1111/j.1469-7610.2008.01879.x
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., and Robinson, L. R. (2007). The role of family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388. doi: 10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x
- Nezlek, J. B., and Kuppens, P. (2008). Regulating positive and negative emotions in daily life. *Journal of Personality*, 76(3), 561-580. doi: 10.1111/j.1467-6494.2008.00496.x
- Nock, M. K., and Prinstein, M. J. (2004). A functional approach to the assessment of self-mutilative behavior. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(5), 885-890. doi: 10.1037/0022-006X.72.5.885

- Nock, M. K. (2010). Self-injury. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 15.1-15.25. doi: 10.1146/annurev.clinpsy.121208.131258
- Nolen-Hoeksema, S. (2012). Emotion regulation and psychopathology: The role of gender. *Annual Review of Clinical Psychology*, 8, 161-187. doi:10.1146/annurev-clinpsy-032511-143109
- Quirk, S. W., Wier, D., Martin, S. M., and Christian, A. (2015). The influence of parental rejection on the development of maladaptive schemas, rumination, and motivations for self-injury. *J Psychopathol Behav Assess*, 37, 283-295. doi: 10.1007/s10862-014-9453-y
- Robinson, L. R., Morris, A. S., Heller, S. S., Scheeringa, M. S., Boris, N. W., and Smyke, A. T. (2009). Relations between emotion regulation, parenting, and psychopathology in young maltreated children in out of home care. *J Child Fam Stud*, 18, 421-434. doi: 10.1007/s10826-008-9246-6
- Rohner, R. P., Khaleque, A., and Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to Parental Acceptance-Rejection Theory, methods, evidence and implications. 1-30.
- Rugancı, R. N., and Gençöz, T. (2010). Psychometric properties of a Turkish version of the Difficulties in Emotion Regulation Scale. *Journal of Clinical Psychology*, 66(4), 442-455.
- Saçarçelik, G., Türkcan, A., Güveli, H., and Yeşilbaş, D. (2011). The prevalence of deliberate self-harm behavior and its association with sociodemographic features in patients referred to secondary care psychiatric clinic for adolescents and young adults. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24, 253-264. doi: 10.5350/DAJPN2011240401
- Sarıtaş, D., ve Gençöz, T. (2011). Ergenlerin duygu düzenleme güçlüklerinin, annelerinin duygu düzenleme güçlükleri ve çocuk yetiştirme davranışları ile ilişkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 117-126.
- Skegg, K. (2005). Self-harm. *The Lancet*, 366, 1471-1483.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.

- Şanlı, D., ve Öztürk, C. (2015). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4), 240-246.
- Tani, F., Pascuzzi, D., and Raffagnino, R. (2018). The relationship between perceived parenting style and emotion regulation abilities in adulthood. *Journal of Adult Development*, 25, 1-12. doi: 10.1007/s10804-017-9269-6
- The Psychologist. (2011). Self-harm in prisoners. *The British Psychological Society*, 501. www.thepsychologist.org.uk adresinden 03.03.2018 tarihinde alınmıştır.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2/3), 25-52.
- Toprak, S., Cetin, I., Guven, T., Can, G., and Demircan, C. (2011). Self-harm, suicidal ideation and suicide attempts among college students. *Psychiatry Research*, 187, 140-144.
- Turner, B. J., Layden, B. K., Butler, S. M., and Chapman, A. L. (2013). How often, or how many ways: Clarifying the relationship between non-suicidal self-injury and suicidality. *Archives of Suicide Research*, 17(4), 397-415. doi: 10.1080/13811118.2013.802660
- Uysal, S. (2010). *Kendine zarar verme davranışı olan genç erişkin hastalarda intihar girişimi olan ve intihar girişimi olmayanların klinik tanıları, borderline kişilik özellikleri, mizaç ve karakter özellikleri açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Psikiyatri uzmanlık tezi, T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Van der Kolk, B. A., Perry, J. C., and Herman, J. L. (1991). Childhood origins of self-destructive behavior. *The American Journal of Psychiatry*, 148(12), 1665-1671.
- World Health Organization. (2001). *The World Health Report 2001: Mental health: new understanding, new hope*. World Health Organization.
- World Health Organization. (2005). *Mental health and prisons*. http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0007/98989/WHO_ICRC_InfoSht_MNH_Prisons.pdf adresinden 10.05.2018 tarihinde alınmıştır.
- Yurdakul, I., Dönmez, O., Yaman, F., ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.

Zelkowitz, R. L., Cole, D. A., Han, G. T., and Tomarken, A. J. (2016). The incremental utility of emotion regulation but not emotion reactivity in nonsuicidal self-injury. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 46(5), 545-562. doi: 10.1111/sltb.12236

Zoroglu, S. S., Tuzun, U., Sar, V., Tutkun, H., Savaş, H. A., Ozturk, M., ...Kora, M. E. (2003). Suicide attempt and self-mutilation among Turkish high school students in relation with abuse, neglect and dissociation. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 57, 119-126.

EKLER

Ek 1. Sosyo- Demografik Bilgi Formu

- 1) AD-SOYAD :
- 2) YAŞ :
- 3) CİNSİYET :
- 4) EĞİTİM DÜZEYİ :
- 5) MEDENİ DURUMU :
- 6) MESLEĞİ:
- 7) SUCU:
- 8) CEZAEVİNE İLK GİRİŞ YAŞI:
- 9) CEZAEVİNE KAÇ KERE GİRDİĞİ:
- 10) YAŞADIĞI MAHALLE:
- 11) PSİKİYATRİK TANI/TEDAVİ GEÇMİŞİ:

Ek 2. Duygu Düzenlemede Güçlükler  leği

Aşağıdaki c mlerin size ne sıklıkla uyduğunu altlarında belirtilen 5 dereceli ölçek üzerinde değerlendiriniz. Her bir cümlenin altındaki 5 noktalı ölçekten, size uygunluk yüzdesini de dikkate alarak, yalnızca bir tek rakamı yuvarlak içine alarak işaretleyiniz.

1. Ne hissettiğim konusunda netimdir.

	Bazen		çoğu zaman	
	(%11-%35)		(%66-%90)	
	1-----2-----3-----4-----5			
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya			Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)			(%91-%100)

2. Ne hissettiğimi dikkate alırım.

	Bazen		çoğu zaman	
	(%11-%35)		(%66-%90)	
	1-----2-----3-----4-----5			
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya			Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)			(%91-%100)

3. Duygularım bana dayanılmaz ve kontrolsüz gelir.

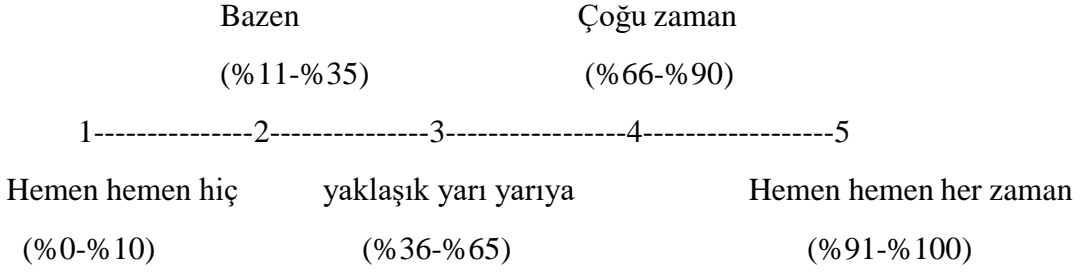
4.

	Bazen		çoğu zaman	
	(%11-%35)		(%66-%90)	
	1-----2-----3-----4-----5			
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya			Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)			(%91-%100)

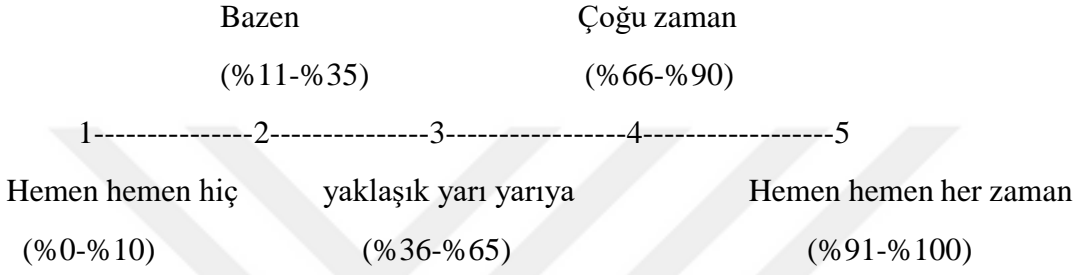
5. Ne hissettiğim konusunda hiç bir fikrim yoktur.

	Bazen		çoğu zaman	
	(%11-%35)		(%66-%90)	
	1-----2-----3-----4-----5			
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya			Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)			(%91-%100)

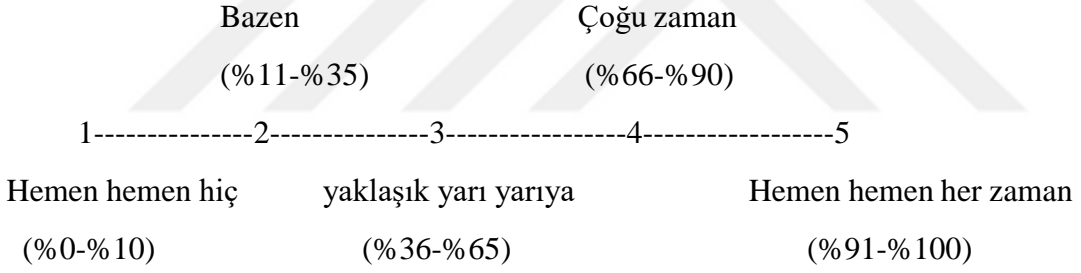
6. Duygularıma bir anlam vermekte zorlanırım.

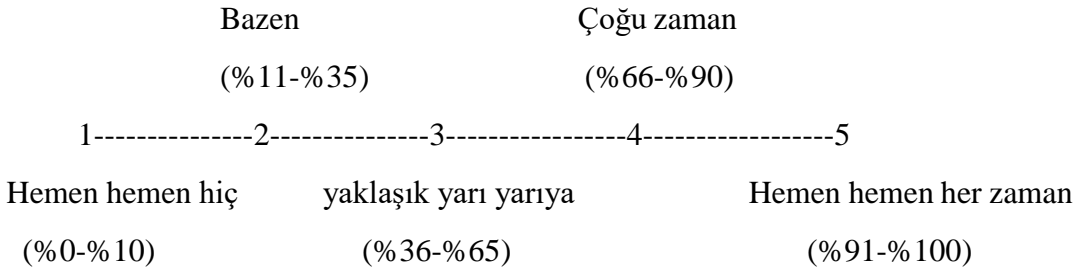
7. Ne hissettiğime dikkat ederim.

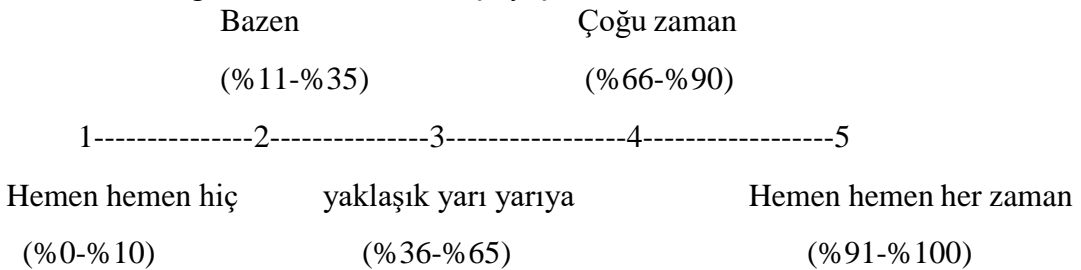
8. Ne hissettiğimi tam olarak bilirim.

9. Ne hissettiğimi önemserim.

10. Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.

11. Kendimi kötü hissetmeyi kabullenebilirim.

Bazen		Çoğu zaman
(%11-%35)		(%66-%90)
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

12. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendime kızarım.

Bazen		Çoğu zaman
(%11-%35)		(%66-%90)
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

13. Kendimi kötü hissettiğim için utanırım.

14.

Bazen		Çoğu zaman
(%11-%35)		(%66-%90)
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

15. Kendimi kötü hissettiğimde işlerimi bitirmekte zorlanırım.

Bazen		Çoğu zaman
(%11-%35)		(%66-%90)
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

16. Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkarım.

Bazen		Çoğu zaman
(%11-%35)		(%66-%90)
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

17. Kendimi kötü hissettiğimde uzun süre böyle kalacağıma inanırım.

Bazen	Çoğu zaman	
(%11-%35)	(%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

18. Kendimi kötü hissetmemin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanırım.

Bazen	Çoğu zaman	
(%11-%35)	(%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

19. Kendimi kötü hissettiğimde duygularımın yerinde ve önemli olduğuna inanırım.

Bazen	Çoğu zaman	
(%11-%35)	(%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

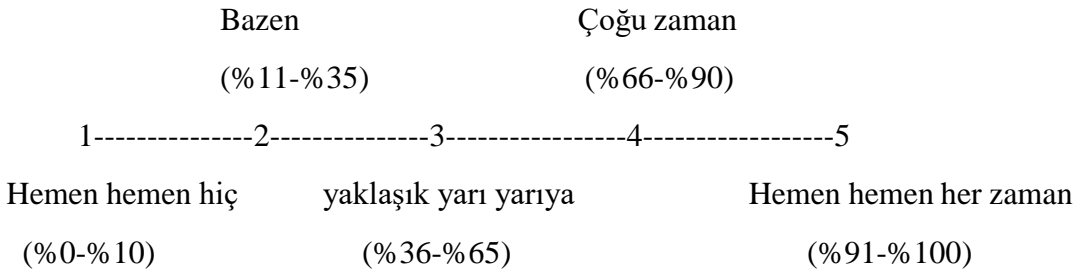
20. Kendimi kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanırım.

Bazen	Çoğu zaman	
(%11-%35)	(%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

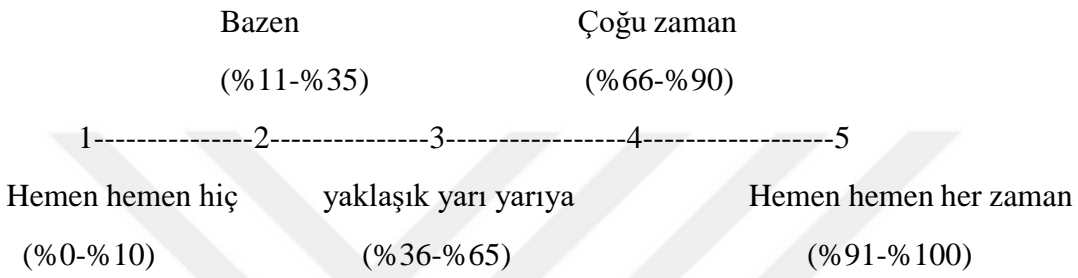
21. Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım duygusu yaşarım.

Bazen	Çoğu zaman	
(%11-%35)	(%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

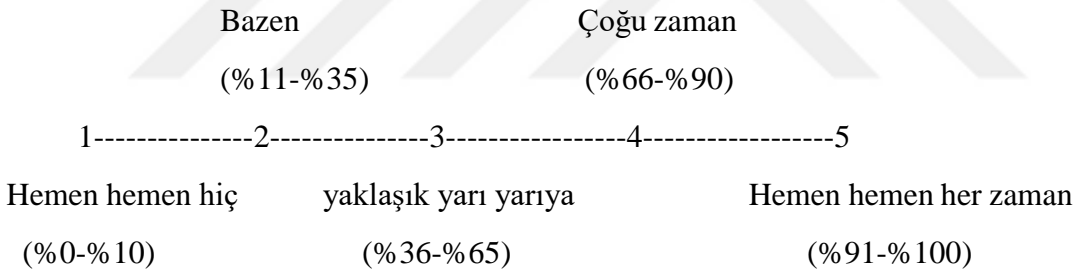
22. Kendimi kötü hissediyorsa da çalışmayı sürdürebilirim.

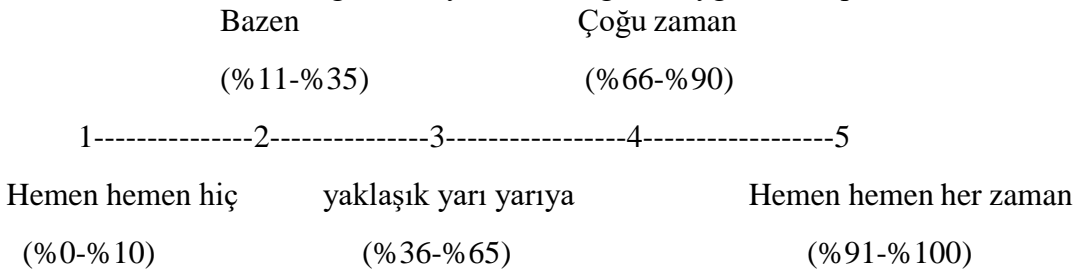
23. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygudan dolayı kendimden utanırım.

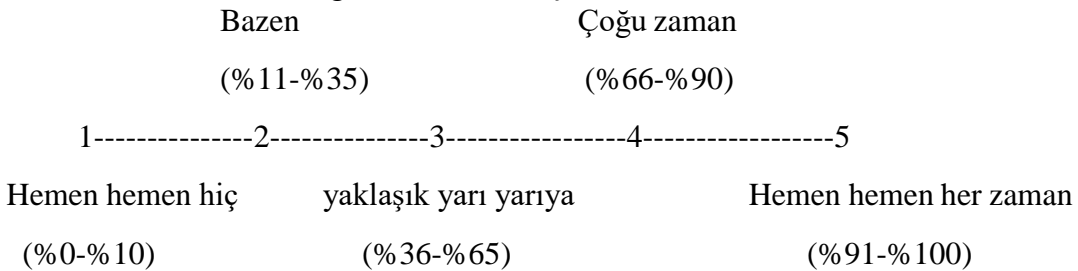
24. Kendimi kötü hissettiğimde eninde sonunda kendimi daha iyi hissetmenin bir yolunu bulacağımı bilirim.

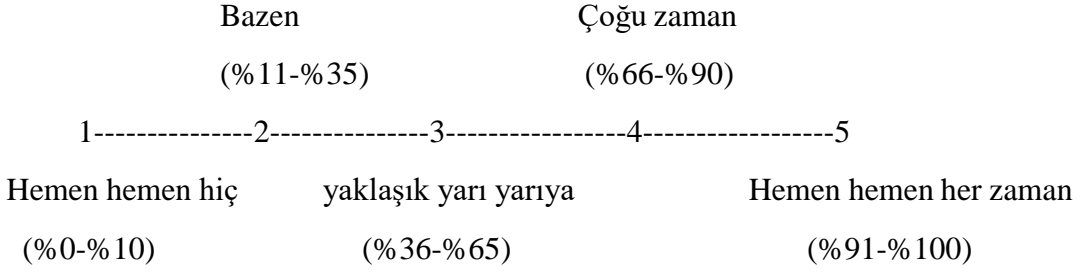
25. Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.

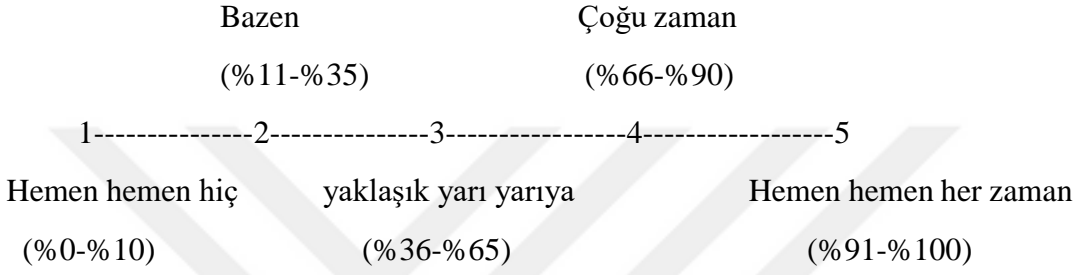
26. Kendimi kötü hissettiğimde de davranışlarım kontrolümün altındadır.

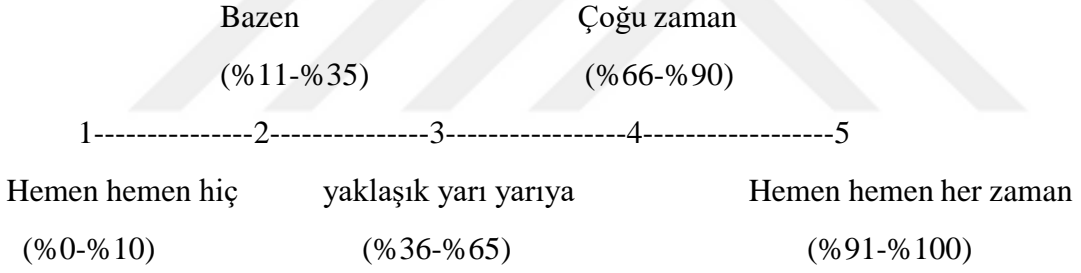
27. Kendimi kötü hissettiğim için suçluluk duyarım.

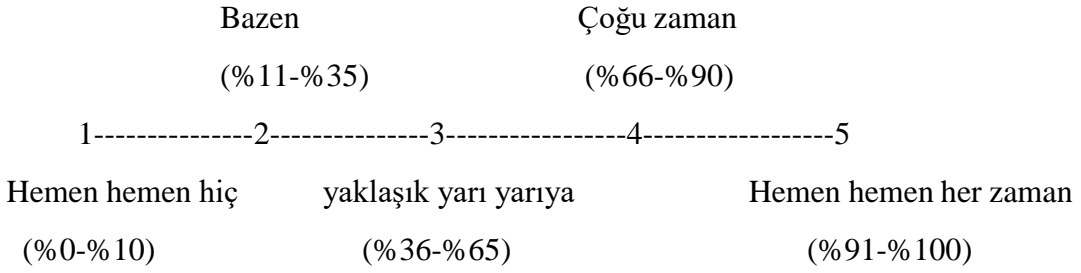
28. Kendimi kötü hissettiğimde konsantre olmakta zorlanırım.

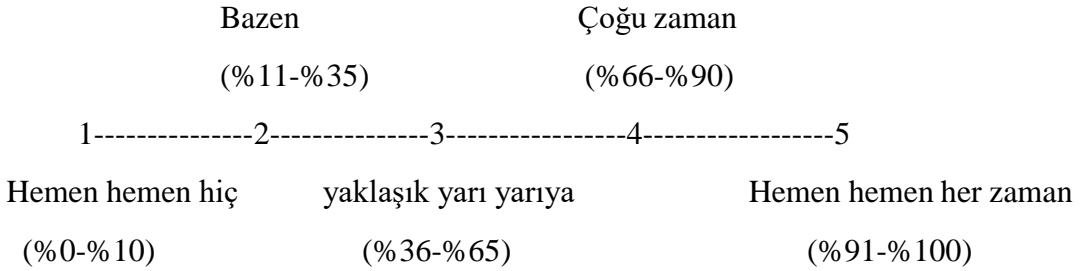
29. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarımı kontrol etmekte zorlanırım.

30. Kendimi kötü hissettiğimde daha iyi hissetmem için yapacağım hiçbir şey olmadığına inanırım.

31. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için rahatsız olurum.

32. Kendimi kötü hissettiğimde, kendimle ilgili olarak çok fazla endişelenmeye başlarım.

Bazen	Çoğu zaman	
(%11-%35)	(%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

33. Kendimi kötü hissettiğimde kendimi bu duyguya bırakmaktan başka çıkar yol olmadığına inanırım.

Bazen	Çoğu zaman	
(%11-%35)	(%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

34. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarım üzerindeki kontrolümü kaybederim.

Bazen	Çoğu zaman	
(%11-%35)	(%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

35. Kendimi kötü hissettiğimde başka bir şey düşünmekte zorlanırım.

Bazen	Çoğu zaman	
(%11-%35)	(%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5		
Hemen hemen hiç	yaklaşık yarı yarıya	Hemen hemen her zaman
(%0-%10)	(%36-%65)	(%91-%100)

36. Kendimi kötü hissettiğimde duygumun gerçekte ne olduğunu anlamak için zaman ayırırım.

Bazen	Çoğu zaman
(%11-%35)	(%66-%90)
1-----2-----3-----4-----5	

Hemen hemen hiç yaklaşık yarı yarıya Hemen hemen her zaman
(%0-%10) (%36-%65) (%91-%100)

37. Kendimi kötü hissettiğimde, kendimi daha iyi hissetmen uzun zaman alır.

Bazen Çoğu zaman
(%11-%35) (%66-%90)

1-----2-----3-----4-----5

Hemen hemen hiç yaklaşık yarı yarıya Hemen hemen her zaman
(%0-%10) (%36-%65) (%91-%100)

38. Kendimi kötü hissettiğimde duygularım dayanılmaz olur.

Bazen Çoğu zaman
(%11-%35) (%66-%90)

1-----2-----3-----4-----5

Hemen hemen hiç yaklaşık yarı yarıya Hemen hemen her zaman
(%0-%10) (%36-%65) (%91-%100)

Ek 3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği

1. Anne ve babam, nedenini söylemeden bana kızarlardı yada ters davranırlardı (R).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

2. Anne ve babam, beni överlerdi (DY).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

3. Anne ve babamın yaptıklarım konusunda daha az endişeli olmasını isterdim (AK).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

4. Anne ve babam, bana hak ettiğimden daha çok fiziksel ceza verirlerdi (R).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

5. Eve geldiğimde, anne ve babama ne yaptığımı hesapını vermek zorundaydım (AK).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

6. Anne ve babam, ergenliğimin uyarıcı, ilginç ve eğitici olması için çalışırlardı (DY).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

7. Anne ve babam, beni başkalarının önünde eleştirirlerdi (R).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

8. Anne ve babam, bana birşey olur korkusuyla başka çocukların yapmasına izin verilen şeyleri yapmamı yasaklardı (AK).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

9. Anne ve babam, her şeyde en iyi olmam için beni teşvik ederlerdi (DY).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

10. Anne ve babam davranışları ile, örneğin üzgün görünerek, onlara kötü davrandığım için kendimi suçlu hissetmeme neden olurlardı (AK).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

11. Anne ve babamın bana birşey olacağına ilişkin endişeleri abartılıydı (AK).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

12. Benim içim birşeyler kötü gittiğinde, anne ve babamın beni rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalıştığını hissedirdim (DY).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

13. Bana ailenin 'yüz karası' yada 'günah keçisi' gibi davranılırdı (R).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

14. Anne ve babam, sözleri ve hareketleriyle beni sevdiklerini gösterirlerdi (DY).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

15. Anne ve babamın, erkek yada kız kardeşimi(lerimi) beni sevdiklerinden daha çok sevdiklerini hissedirdim (R).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

16. Anne ve babam, kendimden utanmama neden olurlardı (R).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

17. Anne ve babam, pek fazla umursamadan, istediğim yere gitmeme izin verirlerdi (AK)*.

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

18. Anne ve babamın, yaptığım herşeye karıştıklarını hissedirdim (AK).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

19. Anne ve babamla aramda sıcaklık ve sevecenlik olduğunu hissedirdim (DY).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

20. Anne ve babam, yapabileceklerim ve yapamayacaklarımla ilgili kesin sınırlar koyar ve bunlara titizlikle uyarlardı (AK).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

21. Anne ve babam, küçük kabahatlerim için bile beni cezalandırırlardı (R).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

22. Anne ve babam, nasıl giyinmem ve görünmem gerektiği konusunda karar vermek isterlerdi (AK).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

23. Yaptığım birşeyde başarılı olduğumda, anne ve babamın benimle gurur duyduklarını hissedirdim (DY).

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

Ek 4. Kendine Zarar Verme Davranışı Değerlendirme Envanteri

Kod no: _____

BÖLÜM I: DAVRANIŞLAR

Aşağıdaki anket çeşitli kendini yaralama davranışlarını sorgulamaktadır. Lütfen yalnızca belirtilen davranışı **kasıtlı olarak (isteyerek, amaçlı)** ve **intihar amacı olmaksızın** gerçekleştirmiş iseniz işaretleyiniz.

1. Lütfen aşağıdaki maddeleri kasıtlı olarak yaşamınız boyunca kaç kez yaptığınızı belirtiniz (0, 5, 10, 100 vb.):

Kesme	Tırnaklama (deriyi kanatacak kadar)
Isırma	Kendini sert bir yere çarpma veya kendine vurma
Yakma	Yaranın iyileşmesine engel olma (ör: kabuklarını koparma)
Cilde bir harf/yazı şekil kazıma	Cildi sert bir yüzeye sürme
Çimdikleme	Kendine iğne batırma
Saç kopartma (kökünden)	Tehlikeli/zararlı madde içme/ yutma
		Diğer

Önemli: Eğer yukarıda belirtilen davranışlardan bir ya da daha fazlasını gerçekleştirmiş iseniz anketin kalan kısmını doldurunuz. Eğer belirtilen davranışlardan hiç birisini gerçekleştirmemiş iseniz anketin kalan kısmını doldurmayınız ve bir sonraki ankete geçiniz.

Lütfen arka sayfaya geçiniz

2.Eğer temel bir kendine zarar verme davranışınız varsa birinci sayfadaki bu tür davranış(lar)ı daire içine alınız.

3.Hangi yaşta?

İlk kez kendinize zarar verdiniz?

En son ne zaman kendinize zarar verdiniz? (yaklaşık gün/ay/yıl)

4.Kendinize zarar verme davranışı sırasında fiziksel acı hisseder misiniz?

Lütfen daire içine alınız EVET BAZEN HAYIR

5.Kendinize zarar verme davranışı sırasında yalnız mı olursunuz?

Lütfen daire içine alınız EVET BAZEN HAYIR

6.Tipik olarak kendinize zarar verme dürtüsü oluşuktan ne kadar süre sonra eylemi gerçekleştirirsiniz?

Lütfen daire içine alınız

<1 saat	1-3 saat	3-6 saat
6-12 saat	12-24 saat	>1gün

7.Kendinize zarar verme davranışınızı sona erdirmek ister misiniz / istediniz mi?

Lütfen daire içine alınız EVET HAYIR

Lütfen arka sayfaya geçiniz

BÖLÜM II: İŞLEVLER

Yönerge:

Bu anket intihar amaçlı olamayan kendine zarar verme davranışı deneyimini daha iyi anlamamızı sağlamaya yönelik oluşturulmuştur. Aşağıda sizin kendinize zarar verme deneyiminizle ilişkili olabilecek ya da olmayabilecek durumlar bir liste olarak verilmiştir. Lütfen sizin için en uygun olan durumları belirleyiniz.

- Belirtilen durum size **hiç uygun değilse** "0" işaretleyiniz
- Belirtilen durum size **kısmen uygunsa** "1" işaretleyiniz
- Belirtilen durum size **çok uygunsa** "2" işaretleyiniz

"Kendime zarar verdiğimde, ...	Yanıt		
1...kendimi sakinleşmiş hissedirim	0	1	2
2...kendim ve başkaları arasında sınır çizmiş olurum	0	1	2
3...kendimi cezalandırmış olurum	0	1	2
4...kendime özen göstermek için bir yol bulmuş olurum (yaramla ilgilenerek)	0	1	2
5... uyuşukluk hissinden kurtulmak için acı oluşturmuş olurum	0	1	2
6...intihar girişimi dürtümden kaçınmış olurum	0	1	2
7...heyecan ve coşku yaşatan bir şey yapmış olurum	0	1	2
8...akranlarımla aramda bir bağ kurulmuş olur	0	1	2
9...başkalarının hissettiğim duygusal acının boyutunu anlamalarını sağlamış olurum	0	1	2
10...acıya dayanıklılığımı görmüş olurum	0	1	2
11...kendimi berbat hissettiğime dair bir işaret bırakmış olurum	0	1	2
12...birisinden hıncımı çıkartmış olurum	0	1	2
13...kendi kendime yeterliliğimi kanıtlamış olurum	0	1	2
14...içimde biriken duygusal baskıdan kurtulmuş olurum	0	1	2
15...başkalarından ayrı olduğumu göstermiş olurum	0	1	2
16...değersiz veya akılsızlığımdan dolayı kendime duyduğum öfkeyi göstermiş olurum	0	1	2

17...duygusal stresime kıyasla baş etmesi daha kolay olan bir fiziksel yara yaratmış olurum	0	1	2
18...fiziksel acı bile olsa bir şeyler hissetmiş olurum (hiçbir şey hissetmemektense)	0	1	2
19...İntihar düşüncelerime gerçekten intihar girişiminde bulunmak yerine başka şekilde yanıt vermiş olurum	0	1	2
20...uç bir şey yaparak kendimi veya başkalarını eğlendirmiş olurum	0	1	2
21...başkalarına uyum sağlamış olurum	0	1	2
22...başkalarından ilgi ya da yardım istemiş olurum	0	1	2
23...güçlü veya dayanıklı olduğumu göstermiş olurum	0	1	2
24...duygusal acımın gerçekliğini kendime göstermiş olurum	0	1	2
25...başkalarından intikam almış olurum	0	1	2
26...başkalarının yardımına bel bağlamadığımı göstermiş olurum	0	1	2

"Kendime zarar verdiğimde, ...

Yanıt

Lütfen arka sayfaya geçiniz

27...kaygı, hüsrana, öfke ve diğer bunaltıcı hislerim hafiflemiş olur	0	1	2
28...kendim ve başkaları arasında bariyer inşa etmiş olurum	0	1	2
29...kendimden hoşnut olmamam ya da kendimden öğrenmeme bir yanıt vermiş olurum	0	1	2
30...kendimi yaramın iyileşmesine odaklarım, bu; benim için sevindirici ya da tatmin edici olabilir	0	1	2
31...kendimi gerçek hissetmediğimde hala hayatta olduğumdan emin olmuş olurum	0	1	2
32...intihar düşüncelerimi sonlandırmış olurum	0	1	2
33...sınırlarımı zorlamış olurum (paraşütle atlamak ya da uçta bir şey yapmak gibi)	0	1	2
34...arkadaşlarım ve sevdiklerimle aramda bir dostluk ya da akrabalık bağı simgesi oluşturmuş olurum	0	1	2
35...sevdiğim birinin benden ayrılmasına ya da beni terk etmesine engel olmuş olurum	0	1	2

	0	1	2
36...fiziksel acıya katlanabileceğimi kanıtlamış olurum	0	1	2
37...yaşadığım duygusal stresi anlamlandırmış olurum	0	1	2
38...bana yakın birini incitmeye çalışmış olurum	0	1	2
39... özerkliğimi / bağımsızlığımı ortaya koymuş olurum	0	1	2

(İsteğe bağlı) Aşağıdaki boşluğa, sizin için yukarıda sıralanmış olanlardan daha doğru durumlar var ise bir liste halinde yazınız:

(İsteğe bağlı) Aşağıdaki boşluğa, size uymasa bile yukarıda sıralanmış olanlara eklenmesi gerektiğini düşündüğünüz durumlar var ise bir liste halinde yazınız.

Ek 5. İzin Yazısı

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.03-E.1497/129033
Konu : Psikolog Hazal ÖRNEK

13/10/2017

GAZİANTEP CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi :05/10/2017 tarihli ve B.M. 2017/12713 sayılı yazı.

Gaziantep Açık Ceza İnfaz Kurumunda psikolog olarak görev yapan, aynı zamanda Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Hazal Örnek'in, yaş aralığı 18-50 olan kendine zarar verme davranışı sergilemiş hükümlülere, "Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Suisid Olmayan, Kendine Zarar Verme Davranışı İlişkisinde Duygu Düzenlemenin Aracı Rolünün İncelenmesi" konulu tez çalışmasını görev yaptığı kurumda yapma talebine ilişkin, ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Söz konusu çalışmanın; 16 Ekim - 28 Şubat 2017 tarihleri arasında, kurumun belirleyeceği gün ve saatlerde, yukarıda anılan ceza infaz kurumunda, terör hükümlüleri hariç, çalışmaya katılacak hükümlülerin bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formu doldurulması, tez konusuyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, araştırmayı yapacak kişi tarafından, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün izni olmaksızın yayınlanmaması koşullarıyla, mesai saatleri aksatılmadan gerçekleştirilmesi uygun görülmüştür.

Gereği ile ilgili kişiye bu yönde bilgi verilmesini rica ederim.

Burhanettin ESER
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA
Tel: 0 312 204 13 97-1453-1168-1451

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Yetişkin İyileştirme Bürosu
Web:www.ete.adalet.gov.tr

UYAP Bilişim Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden A/+QkdF - 1FSJrbV - 1XwwZaz - DJX9bs= ile erişebilirsiniz.

Ek 6. Katılımcı Onam Formu

Yapılmakta olan bu çalışmada algılanan ebeveyn tutumları ve intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı ilişkisinde duygu düzenlemenin aracı rolünün incelenmesi, yani bu üç değişkenin birbirleri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu araştırmada verilecek yanıtlar yalnızca bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak olup kişisel bilgileriniz hiçbir şekilde başka kişiler ile paylaşılmayacak ve kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır. Araştırmaya dahil olmak gönüllülük esasına dayalıdır bu nedenle araştırmadan istediğiniz zaman ayrılma hakkına sahipsiniz. Araştırmaya kendi rızanızla katılmak istiyorsanız aşağıya isim soy isminizle birlikte imzanızı atmanızı rica ederim.

Hazal ÖRNEK

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı